

B I L T E N B R O J 3
SUDSKE PRAKSE VRHOVNOG SUDA
BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, juli – septembra 1987. Godine

K R I V I Č N O P R A V O

Krivični zakon SFRJ

Član 91. KZ SFRJ

Relativna zastara izvršenja kazne nastupa po proteku poslednjeg dana, a ne nastupanjem poslednjeg dana mjeseca odnosno godine koji po datumu odgovara danu kada je rok otpočeo.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kž. 429/87, od 22.5.1987. godine)

Krivični zakon SR BiH

Član 151. st. 1. KZ SR BiH

Pod pojmom grupe kod izvršenja krivičnog djela teškog slučaja razbojničke krađe i razbojništva iz člana 151. stav 1. KZ SR BiH podrazumijeva se učešće najmanje tri lica i bez obzira što je za jedno od njih utvrđeno da nije bilo uračunljivo u vrijeme izvršenja toga krivičnog djela.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž 890/86. od 20. maja 1987. godine).

Član 129. st. 1. KZ SR BiH

Kada okrivljeni u svrhu prodaje nabavi jedno ili više polovnih putničkih vozila, bez značaja je za postojanje krivičnog djela nedozvoljene trgovine iz člana 129. stav 1. KZ SR BiH činjenica da je vozilo (A) prodao nakon izvršene popravke vlastitim radom.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 74/87. od 17. septembra 1987. godine)

Zakon o krivičnom postupku

Član 333. st. 3. ZKP

Čitanje zapisnika o ranijem saslušanju lica koje je oslobođeno dužnosti svjedočenja na glavnom pretresu, a na koji to lice nije uredno pozvano, predstavlja pravno nevaljan način izvođenja dokaza, pa se na tom iskazu ne može zasnivati sudska odluka.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 74/87. Od 17. septembra 1987. godine)

Čl. 122. i 123. U vezi sa članom 369. ZKP

Okrivljenom koji nema branioca žalba protivne stranke ne dostavlja se lično već na način propisan u članu 122. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlz. 438/87 od 24.9.1987. godine)

Član 380. ZKP

Odredbe člana 380. ZKP (pravilno o blagodeti pridruživanja) primjenjuje se i na saoptuženog koji se odrekao žalbe ili je odustao od izjavljene žalbe.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlz. 337/87 od 15. jula 1987. Godine)

Član 191. stav 1. ZKP

Kad je u pitanju krivično djelo za koje je u zakonu propisana smrtna kazna, ali i mogućnost izricanja blaže kazne (član 42. Tačka 1. KZ SFRJ), pritvor protiv učinioca nije obavezan, već se može odrediti samo ako postoji koji od razloga propisanih u članu 191. Stavu 2. Tač. 1. Do 4. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 781/87 od 23.9.1987. godine)

Član 364. stav 2. U vezi sa članom 376. stav 1. ZKP

Drugostepeni sud ne čini bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. U vezi sa članom 376. stav 1. ZKP kada po žalbi javnog tužioca, u kojoj je stavljen predlog da se prvostepena presuda pre inači tako što će se optuženom umjesto uslovne osude izreći kazna zatvora u dužem trajanju od kazne utvrđene u prvostepenoj presudi, preinači prvostepenu presudu i optuženom, umjesto uslovne osude, izrekne kaznu zatvora ali u kraćem trajanju od kazne utvrđene uslovnom osudom, jer se izricanjem takve krivične sankcije (kazne), koja je teža od kazne zatvora utvrđene uslovnom osudom kretao u pravcu predloga javnog tužioca u žalbi, i jer sud nije vezan za predloge javnog tužioca u pogledu visine kazne.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj KŽ-70/87. Do 26. Juna 1987. Godine).

Član 364. stav 1. Tačka 2. I član 39. Tačka 5. ZKP

Učešće predsjednika ili člana vijeća, koje je donijelo presudu koja se pobija žalbom, u sastavu vijeća iz člana 23. stav 6. ZKP. Koje je u toku istrage pred istim ili nižim sudom odlučivalo o žalbi na rješenje istražnog sudije o određivanju pritvora ili o predlogu za produženje pritvora ili o prigovoru protiv optužnice, nije razlog za njegovo izuzeće u smislu člana 39. Tačka 5. ZKP.

Zbog toga nije učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. Tačka 2. ZKP kada je u donošenju presude koja se pobija žalbom učestvovao sudija koji je u toku istrage pred nižim sudom učestvovao u donošenju rješenja o odbijanju žalbe okrivljenog na rješenje istražnog sudije o određivanju pritvora.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 1041/86. Od 22.7. 1987. Godine).

IZ BILTENA SUDSKE PRAKSE SAVEZNOG SUDA
Broj 26. Januar-jun 1987. godine

Zakon o krivičnom postupku**Član 60. stav 4.**

Ako javni tužilac ne obavesti oštećene o odbačaju krivične prijave za krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti u roku od osam dana, propisanom u članu 60. stav 2. Zakona o krivičnom postupku, oštećeni mogu svoju izjavu da proužuju postupak dati pred nadležnim sudom najkasnije u roku od tri mjeseca od dana kada je krivična prijava odbačena na osnovu člana 60. stav 4. ZKP. Naknadno obaveštenje oštećenih od strane javnog tužioca po proteku roka od tri meseca, da je njihova krivična prijava odbačena i da u roku od 8 dana mogu sami preduzeti krivično gonjenje ne može produžiti rok propisan u članu 60. stav 4. ZKP. Pošto je tak rok prekluzivan tako da se njegovopropuštanje ne može nikako sanirati.

(KZS- 9/87 od 7.juna 1987. Godine)

Krivični zakon SFRJ**Član 48. stav 1.**

Član 87. stav 3. U vezi sa stavom 1. I članom 97. KZ SR Hrvatske**Član 364. stav 1. Tačka 11. Zakona o krivičnom postupku**

Inkluzija se primenjuje samo kod prividnih sticaja, ali ne kao princip za utvrđivanje i odmeravanje kazne.

Ako sud utvrdi postojanje sticaja dva ili više krivičnih dela, dužan je da posutpi u smislu člana 48. stav 1. KZ SFRJ, u takvom slučaju nije dopušteno primenom inkluzije, utvrđivati da kazna utvrđena ili izrečena za jedno krivično delo pokriva (inkludira) i kazna za drugo, odnosno za ostala krivična dela.

(KZS – 62/86 o 6.2.1987. godine)

Član 99. stav 3

Ako sud koji je bio stvarno nadležan za izvršenje kazne preduzme radnje u cilju utvrđivanja prebivališta ili boravišta osuđenog lica, radi njegovog upućivanja na izvršenje kazne, a po pribavljenom izvršenju utvrdi da se prebivalište osuđenog lica nalazi na području drugog suda i da je taj, drugi sud mesno nadležan, po pravilnoj primeni člana 99. stav 3. Krivičnog zakona SFRJ, radnje koje je preduzeo stvarno nadležan sud, preduzete su od strane nadležnog organa i predstavljaju radnje kojima se prekida tok zastarevanja izvršenja kazne.

(KZS – 19/87 od 12.5.1987. godine)

Član 136. stav 1.

Ko stvara zaveru, bandu, grupu ili drugo udruženje lica radi vršenja krivičnih dela iz čl. 114. Do 119. stav 2. Čl. 121. Do 123. Čl. 125. Do 127. I čl. 131. Do 132. Ovog zakona, čini krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz člana 136. stav 1. KZ SFRJ.

Reči: “Ko stvara...” ne podrazumevaju samo delatnost jednog određenog lica, koje je stvorilo grupu od tri ili više članova radi vršenja neprijateljske delatnosti, nego i delatnosti ostalih članova grupe, kao i svakog pojedinog člana grupe, kojima se iniciraju i organizuju konkretne akcije radi idejnog i organizacionog jačanja grupe, a time i neprijateljske organizacije u celini, kao i delatnosti svakog člana grupe ako su preduzete u cilju prijema novih članova ili samo jednog člana, nezavisno od toga što se rpijem novih članova ili novog člana vrši u grupi koju je stvorilo drugo lice.

(Kps. 115/86 od 22.1.1987. godine)

**NA XXXIV ZAJEDNIČKOJ SJEDNICI SAVEZNOG SUDA REPUBLIČKIH
POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA
ODRŽANOJ 17.8. JUNA 1987. GODINE U SURČINU – BEOGRAD USVOJEN JE**

N a č e l n i s t a v broj 3/87

Kad je osuđeni odlukom o pomilovanju delimično oslobođen od izvršenja kazne, pa sud ne znajući za ovopomilovanje u postupku za vanredno ublažavanje kazne, donese rešenje kojim preinačava pravosnažnu presudu u pogledu odluke okazni iublaži kaznu koja je po vrsti i trajanju istovetna sa kaznom sadržanom u odluci o pomilovanju – samanjjenje kazne izvršeno u obe odluke neće se sabirati, već će se uzeti da je kazna smanjena do mere određene istovetno u jednoj i drugoj odluci.

Kad odluka o pomilovanju i rešenje o vanrednom ublažavanju kazne prilikom čijeg donošenja sud nije znao za pomilovanje sadrže različite odluke u pogledu vrste kazne ili trajanje kazne –

smanjenje odnosno ublaženje kazne ima se računati po onoj odluci koja je za osuđenog povoljnija.

Navede stavove treba primenjivati i u slučaju kad prilikom donošenja odluke o pomilovanju organu pomilovanja nije bilo poznato da je sud donio rešenje o vanrednom ublažavanju kazne – ukoliko organ nadležan za pomilovanje naknadno ne odredi što drugo.

Ako se pojavi sumnja o računanju kazne povodom ovih odluka, o tome će na osnovu člana 136. stav 1. ZKP odlučiti predsednik veća suda koji je sudio u prvom stepenu.

N a č e l n i s t a v b r o j 4/87

Potvrđeno je načelo zabrane reformatio in peius (član 378. ZKP) u slučaju kada prvostepeni sud na novom glavnom pretresu osudi optuženog po strožijem krivičnom zakonu, nakon što je drugostepeni sud, povodom žalbe nadležnog tužioca izjavljenoj samo zbog odluke o krivičnoj sankciji, o službenoj dužnosti (zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka) ukinuo prvostepenu presudu.

PRIVREDNI PRESTUPI

Član 52. stav 1. Tačka 2. I stav 2. Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga

Okrivljeno odgovorno lice koje u okviru svojih poslova odnosno radnih zadataka obavlja isključivo uplatu poreza, ne biti odgovorno za netačno obračunat porez (privredni prestup iz člana 52. stav 1. Tačke 2. I stava 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu).

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 841/85 od 22.4.1986. godine)

Član 49. stav 1. Tačka 6. I stav 3. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Osnovna organizacija udruženog rada koja je nakon statusne promjene i transformisanja SOUR-a u radnu organizaciju sa osnovnim organizacijama udruženog rada, zadržala svoj pravni subjektivitet odgovorna je za povredu propisa o laćanju, učinjenu prije izvršene transformacije.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 842/85 od 11.3.1986. godine)

Član 29. stav 1. Tačka 2. I stav 2. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe

Da li je namirnici istekao rok upotrebe cijeni se prema datumu proizvodnje označenom na njenom originalnom pakovanju, a ne prema datumu proizvodnje označenom na zbirnoj ambalaži namirnica.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 4/86 od 10.4.1986. godine)

Član 67. St. 1. I 2. Zakona o prevozu u međunarndnom drumskom saobraćaju

Za obavljanje međunarodnog drumskog prevoza osrganizacija udruženog rada mora biti upisana u sudski registar kod nadležnosti suda, jer u protivnom čini privredni prestup iz člana 67. St. 1. I 2. Zakona o prevozu u međunarodnom drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 41/80).

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 520/86 od 22.1.1987. godine)

Član 110. stav 1. Tačka 3. I stav 2. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju

Obavljajući prevoz putnika na liniji za koju nije registrovala red vožnje organizacija udruženog rada čini privredni prestup iz člana 101. stav 1. Tačka 3. I stav 2. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH", broj 37/82) neovisno o tome što je na temelju zaključenog samoupravnog sporazuma ovlaštena za obavljanje prevoza na neregistrovanoj liniji.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 416/87 od 9.3.1987. godine)

GRADANSKO PRAVO – OPŠTI DIO

1.

Član 47. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta

Član 268. Zakona o udruženom radu

Odredbе člana 268. Zakona o udruženom radu ne djeluje retroaktivno.

Iz obrazloženja:

Opravdano se u žalbi navodi da je prvostepena presuda zasnovana na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Prvostepeni sud je pogriješio kada je o sporu sudio primjenom odredbi člana 268. ZUR-a koje nisu postojale u vrijeme podnošenja tužbe 1972. Godine i nemaju retroaktivno dejstvo, već je o sporu morao suditi u smislu odredbe člana 47. Zakona o izmjenama i dopunama Osnovno zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta ("Službeni list SFRJ", broj 12/67) kojim je propisano da zemljište na kojem postoji pravo svojine, a koje sopstvenik nije koristio niti je za to zemljište plaćao obaveze prema društvenoj zajednici deset ili više godina, do dana stupanja na snagu ovog zakona, nego je za to vrijeme koristila bez ugovora sa sopstvenikom radna organizacija ili društveno – politička zajednica, prelazi u društvenu svojinu, akosopstvenik zemljišta za to vrijeme nije podnio tužbu za priznavanje prava svojine na to zemljište ili tužbu kojom zahtjeva naknadu za korištenje zemljišta.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 177/86 od 22. Jula 1987. Godine)

2.

Član 22. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Punovažan je ugovor o kolektivnom osiguranju radnika i kada odluku o zaključenju toga ugovora nije donio zbor radnika nadležan za raspoređivanje sredstava zajedničke potrošnje. Ako osiguravač nije mogao znati da se osiguranik nije pridržavao procedure utvrđene svojim samoupravnim opštim aktom.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 486/86 od 22. Juna 1987. Godine)

3.

Članovi 27. I 120. Zakona o obligacionim odnosim

Odredbе člana 27. ZOO primjenjuju se samo kada je zakonom propisana obaveza zaključenje ugovora.

Ako je obaveza zaključenja ugovora predviđena samoupravnim sporazumom, a ugovorom zaključenim o ispunjenju tog sporazuma nije regulisan pravni odnos u cjelini može se u

parnici zahtijevati usklađivanje ugovora sa samoupravnim sporazum, ali samo u roku od tri godine od dana zaključenja ugovora.

Iz obrazloženja:

Tuženi je sa prednikom tužitelja zaključio ugovor 10. Novembra 1976. Godine o konačnoj visini vlastitog učešća za dobijanje stana i po tom osnovu uplatio 45% ukupne vrijednosti stana. Isplatom je ispunio ugovornu obavezu i preuzeo u posjed stana.

Iako navedenim ugovorom nije preuzeta obaveza na zaključenje ugovora o kreditu u cilju isplate razlike u cijeni do konačne vrijednosti stana, nižestepeni sudovi nalaze da obaveza zaključenja ugovora proizilazi iz člana 26. stav 1. Statuta fonda za solidarnu izgradnju stanova za radnike i člana 18. Odluke o uslovima i kriterijima za korištenje sredstava fonda, pa su stoga usvojili zahtjev za zaključenje ugovora o kreditu pozivom na odredbu člana 27. Zakona o obligacionim odnosima.

Navedeni stav nižestepenih sudova ne može se, međutim, prihvatiti, jer ne postoji ugovorna obaveza za zaključenje ugovora o kreditu, a niti statut i odluka, na koje se pozivaju nižestepeni sudovi može zamijeniti ugovor, jer ne sadrže bitne elemente ugovora.

Neosnovano je pozivanje na odredbu člana 27. Zakona o obligacionim odnosima jer se u konkretnom slučaju radi o zakonskoj obavezi zaključenja ugovora, pa prema tome ne može doći do primjene navedena odredba.

Kako prema utvrđenju nižestepenih sudova iz ugovora zaključenog 10. Novembra 1976. Godine ne proizilazi obaveza zaključenja ugovora o kreditu sa tužiocem za razliku do stvarne cijene stana, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kad su usvojili zahtjev upravljen na zaključenje ugovora o kreditu.

U konkretnom slučaju postoji samo neusklađenost ugovora od 10. Novembra 1976. Godine sa Samoupravnim sporazumom o izdvajanju i usmjeravanju sredstava za stambenu izgradnju iz 1973. Godine, jer je navedenim ugovorom utvrđena obaveza tuženog na uplatu vlastitog učešća, a ne i na otplatu razlike cijene do pune vrijednosti stana, kako je predviđeno samoupravnim sporazumom, na osnovu koga su doneseni i statut i odluka, koje citira prvostepeni sud. Prestalo je, međutim, pravo tužioca da zahtijeva usklađivanje ugovora sa spomenutim samoupravnim sporazumom (član 120. ZOO), jer je tužba podnesena znatno po proteku tri godine od dana zaključenja ugovora i kada se ovaj rok računa od dana stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima (tužba je podnesena 15. Septembra 1982. Godine)

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 308/86 od 19. Juna 1987. Godine)

4.

Članovi 28. St. 1. I 68. Zakona o obligacionim odnosima

Stranke mogu i prećutno, dužom pasivnošću, ispoljiti volju da raskinu ugovor, pa i kada je ovaj zaključen u pismenom obliku.

Iz obrazloženja:

Između stranaka zaključen je punovažan ugovor o prodajispecijalne opeke dana 24. Novembra 1981. Godine, potpisivanjem narudžbene potvrde od strane ovlaštenih zastupnika stranaka, jer ta isprava sadrži bitne elemente ugovora (predmet i cijenu).

Tuženi je pismom od 21. Decembra 1981- godine izvijestio tužioca da ne može otvoriti akreditiv zbog nedostatka konvertibilne valute – dolara, te da ne preduzima ništa radi ispunjenja ugovora dok mu ne javi da je akreditiv otvoren.

Polazeći od navedenih činjenica, te utvrđenih činjenica da tužilac sve do podnošenja tužbe 23. Novembra 1982. Godine nije zahtijevao od tuženog otvaranje akreditiva, nizi mu nudio predaju opeke, a da je tuženi ugovorom zaključenim 10. 3. 1982. Godine sa drugim prodavcem, mupio potrebnu opeku uz drugačije uslove plaćanja cijene, mora se zaključiti da su se parnične stranke prećutno sporazumjele da raskinu ugovor zaključen 24. 11. 1981 godine. Svojim ponašanjem-tuženikovom kupovinom opeke kod drugog prodavca, te dugom pasivnošću tužioca stranke su manifestovale volju da ugovor o prodaji raskidaju, a može se, u smislu člana 28. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, i na ovaj način izjaviti volja za zaključenje, odnosno raskid ugovora. Iako je ugovor o prodaji između stranaka zaključen u pismenoj formi mogao je biti raskinut neformalnim sporazumom, kako proizlazi iz odredbe člana 68. ZOO.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 285/86. Od 19.6. 1987. Godine).

5.

Članovi 67. I 436. Zakona o obligacionim odnosima

Kada za ugovor nije propisana posebna forma, pravovaljana je usmena cesija.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 436/86. Od 27.5. 1987. Godine).

6.

član 9. Zakona o prometu nepokretnosti

Ugovor o prodaji nepokretnosti, kao i naknadna saglasnost suvlasnika, ništavi su ako nisu izraženi u zakonskoj formi iz člana 9. Zakona o prometu nepokretnosti.

Iz obrazloženja:

Nekretnine koje su bile predmez usmenog kupoprodajnog ugovora zaključenog između tuženih u decembru 1980. Godine predstavljaju zaostavštinu B.Č. Tužioci i tužena B.U. su zakonski nasljednici B.Č. Tužioci, međutim nisu ovlastili tuženu da ugovorom raspolaze sa njihovim nasljednim dijelovima.

I kada bi bila tačna tvrdnja da su se tužeioici usmeno saglasili sa kupoprodajom s obzirom na već navedena ostala činjenična utvrđenja iz nižestepenih presuda, ni ta činjenica nema uticaja na donošenje odluke o ništavosti zaključenog ugovora.

Niame, odredbom člana 9. Zakona o prometu nepokretnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78), na koju se opravdano poziva pobijana drugostepena presuda, propisana je pismena forma kao konstutivni element ugovora kojim se prenosi pravo vlasništva na nepokretnostima. Zato se u istoj formi mora dati punomoć za zaključenje takvog ugovora (član 90. I 24. Zakona o olbigacionim odnosima).

Kako je, prema činjeničnom utvrđenju iz nižestepenih presuda usmeni ugovor o kupoprodaji nekretnina zaključen između tuženih u decembru 1980. Godine, dakle, nakon 4. Januara 1979. Godine, kao dana stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti, on je protivan citiranoj odredbi tog zakona, zbog čega je apsolutno ništav, pa se smatra kao da nije ni zaključen.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 558/87 od 14.5.1987. godine)

7.

Član 9. Zakona o prometu nepokretnosti

Za ugovor o otuđenju nepokretnosti iz svojine građana u društvenu svojину, važe opšta pravila o formi (član 9. St. 1. I 4. ZPN), a ne posebna odredba iz stava 1. Člana 9. Istog zakona, koja propisuje formu ugovora o otuđenju nepokretnosti iz društvene svojine u svojini građana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 599/86 od 18.6.1987. godine)

8.

Član 266. Porodičnog zakona**Član 9. Zakona o prometu nepokretnosti****Lan 105. Zakona o obligacionim odnosima**

Usmeni ugovor o dibo pokretnih i nepokretnih stvari iz zajedničke imovine ništav je u cjelini ako je dioba ovih stvari međusobno uslovljena.

Iz obrazloženja:

Ugovor o diobin nepokretnih stvari predstavlja osnov za prenos prava svojine, pa mora biti sačinjen u formi propisanoj za ugovor o prometu nepokretnosti.

Sporazum o diobi zajedničke imovine obuhvaćena je i garaža koja bi, ukoliko nije privremena ili građena bez odobrenja, predstavlja nepokretnu stvar i u tom slučaju sporazum o diobi s obzirom da nije sačinjen u formi propisanoj odredbom člana 9. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78), ne bi proizvodio pravno dejstvo. Podjela pokretnih stvari bila je, naime, uslovljena podjelom garaže pa stoga sporazum u cjelini ne bi proizvodio pravno dejstvo ako je garaža nepokretna stvar (arg. a contrario . član 105. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 106/87 od 14.5.1987. godine)

9.

Član 46. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti**Član 106. Zakona o obligacionim odnosima****Član 120. Zakona o nasljeđivanju**

Usmeni ugovor o doživotnom izdržavanju ne može se konvertovati u ugovor o poklonu nekretina, ako poklonoprimecu nije predat osjed do stupanja na snagu zakona o prometu nepokretnosti (4. Januar 1979. Godine).

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da pomenuti usmeni ugovor nije ispunjavao uslove za pravovaljanost ugovora o doživotnom izdržavanju propisane odredbom člana 122. Tada važećeg Zakona o nasljeđivanju ("Službeni list FNRJ", broj 20/55), koja se u svemu podudara sa odredbom člana 120. Sadašnjeg zakona o nasljeđivanju SR Bosne i Hercegovine (prečišćeni tekst objavljen u ("Službenom listu SRBiH", broj 7/80), jer taj ugovor nije bio sačinjen u zakonskoj formi.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da pomenuti ugovor nije realizovan ni kao ugovor o darovanju, pa time ne ispunjava uslove iz člana 46. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78) za pravovaljanost usmenih ugovora o prometu nepokretnosti, koji su bili zaključeni prije stupanja na snagu tog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 482/86 od 19.3.1987. godine).

10.

Član 376. Zakona o obligacionim odnosima

Zastarjelost potraživanja naknade štete koja sukcesivno nastaje ne počinje teći prije nastanka štete ako zakonom nije predviđena obaveza naknade buduće štete.

Iz obrazloženja:

Predmet tužbenog zahtjeva u ovoj pravnoj stvari je potraživanje iz osnova naknade štete koju je tužilac pretrpio na taj način što je vršio isplate iz svojih sredstava na ime porodične penzije sa doprinosima porodici svog osiguranika koji je smrtno stradao na poslu. Zahtjev za naknadu uštede odnosi se na isplate za vrijeme od 1. 2. 1982. Godine do 31.12.1984. godine.

Sud je na osnovu provedenih dokaza našao da je tužbeni zahtjev osnovan, zbog čega je udovoljio zahtjevu za plaćanje dosuđenog iznosa.

Tuženi ističe prigovor zastare potraživanja, pošto je od momenta nastanka štete prošlo više od tri godine (tužba sudu podnijeta je 6.2.1985. godine, a radnik je poginuo 7.11. 1979. Godine).

Prigovor zastarjelosti potraživanja nije osnovan. Rok zastare ne počinje teći od dana kada je osiguranik tužioca smrtno stradao, tj. Od 7.11.1979. godine, ve od dana nastanka štete (izvršenih plaćanja), pa do dana podnošenja tužbe nije protekao ni subjektivni zastarni rok od 3 godine iz člana 376. St. 1. ZOO.

U ovakvim slučajevima ne teče zastara potraživanja naknade buduće štete, jer republičkim zakonom nije predviđena obaveza naknade takve štete bilo u rentnom obliku, bilo u kapitaliziranom iznosu (prije nego što nastupi).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 533/86 od 27.5.1987. godine)

AUTORSKO I PRONALAZAČKO PRAVO

11.

Član 56. Zakona o autorskom pravu

Član 45. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Autorski ugovori, među koje spada i ugovor o recenziji umjetničkog djela, koji nisu zaključeni u pismenom obliku, ako zakon ne čini izuzezat, ne roizvode pravno djetjstvo, pa je ništav i usmeni preduzgovor za zaključenje takvog ugovora.

(Vrhovni sud BiH; broj Gž. 215/86 od 26.2.1987. godine)

12.

Član 28. I 95. Zakona o autorskom pravu

Član 200. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje nije pristalo da na kaseti bude označeno kao recenzent muzičkog djela ima pravo naknade nematerijalne štete ako mu je time, s obzirom na umjetničku vrijednost djela, narušen ugled.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 215/86 od 26.2.1987. godine)

13.

Član 28. I 95. Zakona o autorskom pravu**Član 200. Zakona o obligacionim odnosima**

Autor objavljenih karikatura, kao ilustracija knjige drugog autora, ima pravo da traži novčanu naknadu neimovinske štete zbog povrede moralnog prava, ako nije označen kao autor u knjizi, već je to učinjeno naknadno štampanjem listića koji je uloženi us vaki primjerak knjige.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi prilikom izdavanja pomenute knjige propustio da tužioca označi kao autora ilustracija.

Zakon o autorskom pravu propisuje pravo autora na naknadu imovinske štete i pravo na naknadno objavljivanje njegovog imena i prezimena, na pogodan način ako se njegovo djelo javno iskorištava bez oznake imena i prezimena (Član 98. Zakona o autorskom pravu).

PO shvatanja ovoga suda nije isključeno pravo autora na naknadu neimovinske štete (čl. 28. I 95. Zakona o autorskom pravu) u slučaju kada je izdavač objavio ime i prezime autora na posebnom listiću štampanom uz svaki primjerak djela. Ovo stoga što se na taj način ne otklanja u cjelosti štetna posljedica koja je nastupila povredom autorovog moralnog prava. Objavljivanje imena i prezimena autora na posebnom listiću, umjesto na samom djelu, predstavlja neadekvatno otklanjanje štetne posljedice, jer nije dovoljno uočljivo, a notorno je da se listić na kome je označeno ime i prezime autora u toku vremena može izgubiti, čime autor postaje anonimni. Posebnim propisivanjem prava na naknadu imovinske štete i naknadno objavljivanje autorovog imena i prezimena u slučaju povrede moralnog autorskog prava objavljivanjem djela bez označavanja imena i prezimena autora – hoće se pružiti moguća naknada imovinske štete i odgovarajuća ne novčana satisfakcija naknadnim objavljivanjem imena i prezimena, ali se time ne isključuje pravo autora na novčanu naknadu neimovinske štete. Naime, u članu 95. Zakona o autorskom pravu, propisano je da se i u slučaju povrede autorskog moralnog prava može zahtijevati naknada štete koja je povredom autoru nanesena, a u našem pravnom sistemu po štetom se podrazumijeva i neimovinska šteta (član 155. Zakona o obligacionim odnosima, koji je objavljen u “Službenom listu SFRJ”, broj 29/78, sa izmjenama i dopunama u broju 39/85).

Kako objavljivanje tužiočevog imena i prezimena, na posebnom listiću, ne predstavlja adekvatnu naknadu, osnovano je prvostepeni sud dosudio i naknadu neimovinske štete, koju je i pravilno odmjerio u skladu sa kriterijima iz člana 200. Zakona o obligacionim odnosima u iznosu od 10.000 dinara.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 211/86 od 26.2.1987. godine)

STVARNO PRAVO

14.

Član 6. stav 1. Zakon u o prometu zemljišta i zgrada – raniji Zakon o prometu nepokretnosti

Nakon stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti SR BiH ne može se ni ugovorom pravno razdvojiti trajni građevinski objekat od zemljišta na koje posotji pravo svojine.

Trajnost ili privremenost građevinskog objekta zavisi od njegove namjene.

IZ obrazloženja:

Trajnost ili privremenost građevinskog objekta zavisi od njegove namjene, te se trajnim objektom smatra onaj koji je izgrađen s namjerom da trajno ostane tamo gdje je podignut. Trajnost objekta se u pravilu ocjenjuje po čvrstini veze između zemljišta i objekta (pretpostavlja se da je objekt trajnog karaktera ako je izgrađen od čvrstih elemenata i čvrsto vezan za zemljište), ali se radi o oborivoj pretpostavci, pa se može ocjenom svih okolnosti slučaja, zaključiti da ima trajni karakter i objekt koji nije čvrsto vezan za zemljište, ako je građen sa namjerom da trajno ostane na mjestu na kome je podignut. U konkretnom slučaju, kod utvrđivanja karaktera spornog objekta, treba imati u vidu tvrdnju tuženog da je otac stranaka izgradio objekt za potrebe lakšeg korištenja stambene zgrade, da je objekt podignut još prije 20 godina, ali treba utvrditi i da li se može bez znatnije promjene ili oštećenja premjestiti na neko drugo mjesto na zemljištu tuženog, a da se sasčuva namjena objekta.

Tuženi tvrdi da je ovaj objekat (kolibu) njemu poklonio otac još za života, što treba posebno utvrditi. Ako se radi o trjanom objektu, takav poklon bi bio punovažan samo ako je učinjen u periodu primjene saveznog Zakona o prometu zemljišta i zgrada (prečišćeni tekst u "Službenom listu SFRJ", broj 43/65), jer je, u smislu člana 6. stav 1. Pomenutog zakona bilo moguće pravnim poslom razdvojiti pravno jedinstvo zemljišta i zgrade u svojini (posebno otuđiti zemljište, a zadržati pravo svojine na zgradi i obrnuto). Ako je međutim do poklona došlo iza 4. Januara 1979. Godine, kada je stupio na snagu Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78), ovakav ugovor bi bio nepunovažan, jer odredbe ovog zakona ne predviđaju izuzetak od pravila da zemljište i zgrada u svojini čine pravno jedinstvo i moraju biti u svojini istog lica. Bio bi iz ovih razloga nepunovažan i ugovor o diobi zaključen između stranaka i njihovog brata iza smrti oca ako tuženom koliba nije poklonjena za života oca prije 4.1.1979. godine, već mu pripala u svojinu diobom, a zemljište na kome je sagrađena, tužiocu, sve naravno, pod pretpostavkom da se radi o trajnom objektu, a ne privremenom, koji se smatra pokretnom stvari.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 48/86 od 27.4.1987. godine)

15.

Član 14. I 16. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 412. stav 3. I 425. Zakona o obligacionim odnosima

Suvlasnik, u načelu, može tražiti novčanu naknadu štete samo u srazmjeri svog suvlasničkog dijela.

Suvlasnik kome su ostali suvlasnici prepustili da kroz dugi period isključivo sam upravlja zajedničkom stvari, ovlašten je da zahtijeva naknadu cjelokupne štete nastale oštećenjem stvari.

Iz obrazloženja:

Revident smatra da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo, time što su prihvatili da je tužilac aktivno legitimisan da traži naknadu cijele štete prouzrokovane sječom

voćnih stabala, iako je prema zemljišnim knjigama suvlasnik, a ne vlasnik.

U načelu povjerioci djeljive obaveze imaju pravo potraživanja na jednake dijelove, ako nije što drugo određeno, pa svaki povjerilac može zahtijevati samo dio potraživanja(član 412. stav 3.Zakona o obligacionim odnosima).

Suvlasnici bi, prema ovom načelu, imali pravo potraživanja naknade štete prouzrokovane oštećenjem ili prisvajanjem stvari ili plodova stvari, srazmjerno svom suvlasničkom dijelu, na što upućuje odredba “ako nije što drugo određeno”.

Solidarnost povjerilaca, kod djeljivih obaveza, postoji samo kada je ugovorena ili zakonom određena (član 425. Zakona o obligacionim odnosima).

Pomoću teleološke interpretacije članova 43. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima, dolazi se do zaključka da zakon zasniva povjerilačku solidarnost kada postoje posebne okolnosti, tj. Kada se dosuđivanjem naknade suvlasniku srazmjerno njegovom suvlasničkom dijelu ne postiže svrha zaštite prava vlasništva, a koja je kod vlasničke tužbe potencirana ovlašćenjem iz pomenute odredbe prema kojoj svaki suvlasnik može tražiti tužbom zaštitu prava vlasništva na cijelu stvar kada svoje suvlasničko pravo ne može drugačije zaštititi (slučaj oduzimanja stvari i najčešće uznemiravanja).

Po ocjeni ovog suda takve okolnosti postoje kada je suvlasnik koji podiže tužbu za naknadu štete prouzrokovane na cijeloj stvari dugogodišnji jedini posjednik te stvari makar i bez izričitog sporazuma sa ostalim suvlasnicima, jer, ako drugačije nije utvrđeno, u takvoj situaciji se mora pretpostaviti to da su ostali suvlasnici svojom pasivnošću prećutno prepustili upravljanje na zajedničku stvar suvlasniku—posjedniku i da stoga i u slučaju oštećenja stvari svojom neaktivnošću i inertnošću prihvataju to da stvar propadne, ili pretrpi gubitke pa je u takvoj situaciji svakako i u njihovom zajedničkom interesu da makar jedan od suvlasnika tužbom ostvari pravo na naknadu cjelokupne štete. Isticanjem takvog tužbenog zahtjeva jednog od suvlasnika stvara se između njega i ostalih suvlasnika situacija solidarnih povjerilaca predviđena u članu 426, Zakona o obligacionim odnosima, pa po tom zakonskom propisu treba prosuđivati njihov uzajamni odnos, kao i odnos prema dužniku-štetniku, što znači da ispunjenjem obaveze naknađenja štete tužiocu prestaje obaveza tužene kao dužnika i prema ostalim suvlasnicima, koji svoja potraživanja nakon toga mogu ostvariti samo prema tužiocu.

Kako je prvostepeni sud u svojoj presudi utvrdio i to da je tužilac ne samo zemljišno-knjižni suvlasnik k.č. br.278. i 279. Sa dijelom od 105/1022, nego i jedini posjednik tih parcela i to prema stanju u katastru koje datira od premjera izvršenog još 18.10.1957. godine, dakle, već gotovo 30 godina, što takođe prihvata i drugostepena presuda, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili citirane materijalnopravne propise kada su usvojili tužbeni zahtjev tužioca za naknadu cijele štete.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 498/86. Od 14.5. 1987. Godine).

16.

Član 14. I 39. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Suvlasnik koji bez saglasnosti, odnosno pravnog osnova, koristi suvlasnički dio drugog suvlasnika, dužan je da ovome plati naknadu odnosno korištenje, ukoliko se s obzirom na okolnosti slučaja, ne može smatrati savjesnim posjednikom.

Iz obrazloženja:

Polazeći od okolnosti da tuženi drže u posjedu nekretnine u kojima je tužilac suvlasnik sa ½

idealnog dijela, nižestepeni sudovi su zaključili da su tuženi savjesni posjednici nepodijeljenih nekretnina sve dok se ne izvrši dioba i to prvotužena po osnovu suvlasništva na nepodijeljenim nekretninama, a drugotuženi na osnovu zaključenja braka sa prvotuženom, pa da prema odredbi člana 38. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima, kao savjesni posjednici nepodijeljenih nekretnina, nisu dužni da plate naknadu.

Izraženi stav drugostepenog suda da su tuženi savjesni posjednici zato što drže u posjedu nepodijeljene nekretnine, je u suprotnosti sa pozitivnim propisima.

Suvlasnik ima pravo da stvar drži da se njome koristi zajedno sa ostalim suvlasnicima srazmjerno svom dijelu ne povređujući time prava ostalih suvlasnika (član 14. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima). Pored toga, suvlasnici imaju pravo da zajednički upravljaju s tim što je za preduzimanje poslova redovnog upravljanja potrebna saglasnost suvlasnika čiji dijelovi zajedno čine više od polovine vrijednosti stvari, a troškovi korištenja, upravljanja i održavanja stvari, kao i ostale terete koji se odnose na cijelu stvar, snose suvlasnici u srazmjeru svojih dijelova.

Iz navedenih odredaba proizilazi da suvlasnik ima pravo na suposjed i iskorištavanje stvari srazmjerno svome dijelu, te da mu je za prava koja prelaze taj obim potreban valjan pravni osnov. U situaciji kada nedostaje pravni osnov, a suvlasnik koji drži u posjedu nekretnine zna za postojanje suvlasničkog dijela drugih lica, ne može se smatrati savjesnim posjednikom, pa je dužan da plati naknadu za korištenje drugom suvlasniku srazmjerno njegovom dijelu.

U konkretnom slučaju pravni osnov za korištenje suvlasničkog dijela tužioca mogao bi biti u tome da je korištenje njegovog dijela nekretnina uračunato u troškove održavanja zajedničkog djeteta koje živi sa majkom - prvotuženom.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 584/86 od 18.6.1987. godine)

17.

Član 14. stav 2. Zakona osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Suvlasnik može punovažno otuđiti samo svoj idealni suvlasnički dio u svim stvarima iz suvlasničke zajednice, a ne realni dio, pa ni idealni dio u samo pojedinim stvarima iz suvlasničke zajednice ako time otežava kasniju diobu.

IZ obrazloženja:

Iz činjenica utvrđenih u prvostepenom i drugostepenom postupku proizilazi da su tužiteljice i prvotuženi suvlasnici nekretnina upisanih u posjedovnom listu broj 278, k.o. Š. Pa prema tome i k.č. broj 19/30 i 19/40, koje je prvotuženi darovao svojim krečkama.

Polazeći od navedenog utvrđenja za koje je sud u revizijskom postupku vezan u smislu člana 385. stav 3. Zakona o parničnom postupku, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su usvojili zahtjev tužiteljice, pošto ugovori o darovanju zaključeni između prvo, drugo i trećetuženih ne proizvodi pravno dejstvo u odnosu na tužiteljice. Ovo stoga jer je prvotuženi kao jedan od suvlasnika nekretnina iz pl. 278 k.o. Š. U smislu pravila imovinskog prava, kojima odgovara član 14. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima, ovlašten da raspoláže samo svojim idealnim suvlasničkim dijelom, ali ne i realnim djelovima stvari u suvlasničkoj zajednici (prvotuženi je raspolagao realnim djelom nekretnina . samo sa dvije parcele upisane u naprijed navedenom posjedovnom listu, iako je suvlasnik sa tužiteljicama svih nekretnina upisan u tom posjedovnom listu.)

Provotuženi nije mogao, pounovažno raspolagati ni svojim suvlasničkim dijelom u navedenim parcelama, jer suvlasnička zajednica obuhvata niz parcela, pa jedan od suvlasnika ne može prenijeti svoj suvlasnički dio na novog sticaoca samo na pojedinim stvarima iz suvlasničke zajednice (konkretno pojedinim parcelama), već samo na svim stvarima u suvlasništvu.

Ovo stoga jer bi suprotnim postupanjem novi sticalac bio posebno privilegiran. U konkretnom slučaju to bi značilo da su drugo i trećetužene postale suvlasnice sa tužiteljicama samo u dvije parcele od niza parcela u suvlasništvu upisanih u posjedovnom listu broj 278. K.o. Š. Pa bi mogle zahtijevati izdvajanje suvlasničkog dijela samo iz tih parcela, iako su možda daleko vrednije . kvalitetnije od ostalih parcela u suvlasničkoj zajednici, te bi time bila prejudicirana fizička dioba u značajnoj mjeri odnosno osujećena na štetu tužiteljica.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 410/86 od 13.8.1987. godine)

18,

Član 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 555. Zakona o obligacionim odnosima

Lice kome su u prekršajnom postupku oduzeti predmeti, nije ovlašteno da traži da mu se vrate (postupak je obustavljen) ako su se kod njega nalazili po osnovu prodajnog naloga, a ne smatra se da ih je kupio.

Iz obrazloženja:

Pravosnažnim rješenjem Opštinskog suda za prekršaje u T. Obustavljen je prekršajni postupak protiv tužioca zbog toga što je nastupila apsolutna zastara, a u prekršajnom postupku nije donijeto rješenje kojim se tužiocu izriče zaštitna mjera oduzimanjem predmeta (izricanje zaštitnih mjera regulisano je odredbama čl. 41. I 42. Zakona o prekršajima, ("Službeni list SRBiH", broj 29/77), koji je bio na snazi u to vrijeme. Odredbom člana 41. Citiranog zakona propisano je da se zaštitne mjere, po pravilu, izriču uz kaznu, a samo se izuzetno mogu izreći i u slučaju ako kazna za prekršaj nije izrečena, ali pod uslovom da je takva mogućnost predviđena u zakonu.

U konkretnom slučaju tužilac je postavio zahtjev da mu se isplati naknada za oduzeti bostan i paradajz, iako se ni u tužbi, a niti u postupku pred prvostepenim sudom nije izjasnilo da li je on vlasnik oduzetih predmeta . ili je kao nalogoprimalac vršio prodaju tuđih (nalogodavčevih) stvari. Nižestepeni sudovi su bili propustili da utvrde da li su oduzeti predmeti predstavljali tužiočevo vlasništvo, ili je on postupao kao nalogoprimalac. U tom slučaju, u smislu člana 555. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), tužilac ne bi bio legitimisan da zahtijeva da mu se isplati tražena naknada, osim ako se ne smatra da je oduzete stvari kupio (član 556. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 508/86 od 27.4.1987. godine)

19.

Član 7. stav 3. Tačka e. Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji

Kupac zemljišta koje je po osnovu ZARIK-a prešlo u društvenu svojinu ne može tražiti od opštine da mu izda tabularnu ispravu iako je ugovor zaključen prije donošenja rješenja u upravnom postupku o izdvajanju odnosno katastarske parcele iz posjeda bivšeg vlasnika, kome je ostavljen nezemljoradnički maksimum.

Iz obrazloženja:

U ovom postupku utvrđeno je da je rješenjem Okružne agrarne komisije u Banja I Uci Akrik br. 77-2/46 od 17. Juna 1946. Godine i Odlukom Ministarstva poljoprivrede i stočarstva od 4. Decembra 1946. Godine I.M. i I.N. ostavljeno svakom po 30. Dunuma obradivog zemljišta kao nezemljoradnički maksimum, a sav višak obradivog zemljišta eksproprian u korist društvene svojine. Rješenjem Narodnog odbora sreza Banja Luka – Odjeljenje za finasije - Uprave za imovinsko pravne poslove broj 14-PS-47/62 od 8. Januara 1962. Godine odlučeno je koje se sve nekretnine ostavljaju navedenim licima kao nezemljoradnički maksimum, a koje nekretnine prelaze u društvenu svojinu, pa je između ostalih u društvenu svojinu i k.č. 380/1. Također je utvrđeno da su nasljednici I.M. 1954. Godine k.č. 380/1 prodali majci tužilaca koja je ušla u posjed ovih nekretnina, a nakon njene smrti nekretnine posjeduju tužioci.

Polazeći od navedenog utvrđenja ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev odbili kao neosnovan. Odredbom člana 7. stav 3. Tačka e. Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji ("Službeni list NRBiH", broj 2/46) koji je stupio na snagu januara 1946. Godine, propisano je da se eksproprijacijom oduzima od tadašnjeg vlasnika i prelazi u društvenu svojinu višak iznad 30 dunuma obradive zemlje ako vlasnici nisu zemljoradnici po glavnom zanimanju. Danom stupanja na snagu navedenog zakona sva obradiva zemlja iznad nezemljoradničkog maksimuma od po 30 dunuma postala je društvena svojina.

U postupku provođenja navedene zakonske odredbe uslijedilo je donošenje rješenja od 17. Juna 1946. Godine, odnosno 4. Decembra 1946. Godine, kojim je konstatovano da višak obradivog zemljišta iznad nezemljoradničkog maksimuma prelazi u društvenu svojinu (ovo rješenje ima deklaratorni karakter), kao i rješenje od 8.1.1962. godine, kojim je odlučeno koje sve nekretnine ostaju u vlasništvu I.M. i I. N. a koje nekretnine prelaze u društvenu svojinu. Nekretnine izdvojene u korist društvene svojine, među njima i k.č. 380/1 postale su društvena svojina danom stupanja na snagu navedenog zakona pa kupoprodajni ugovor na osnovu kojeg su nasljednici ranijeg vlasnika proizvodi pravno dejstvo, kako to pravilno ocjenjuju nižestepeni sudovi, suprotno navodima revizije, pravilno ocijenili da nije od značaja okolnost što je prednica tužitelja predmetne nekretnine kupila pouzdavajući se u zemljišno knjižno stanje prema kome je prednik prodavaoca bio upisan kao vlasnik, a nisu od značaja za ocjenu zakonitosti odluke ni navodi revizije da je komisija koja je vršila izdvajanje nekretnina trebala provjeriti posjedovno stanje i predmetne nekretnine izdvojiti u korist nasljednika ranijeg vlasnika, jer ovi prigovori mogu biti predmet razmatranja samo u upravnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 601/86 od 11.6.1987. godine)

20.

Član 36. Zakona o prometu nepokretnosti

Subjektivni rok od 30. Dana u kome imalac prava preče kupnje može podnijeti tužbu radi poništenja ugovora i da mu se i pod istim uslovima "prenese" prodana nekretnina reče od dana kada je ovaj doista saznao da je zaključen ugovor okupovini, a ne od kada je mogao saznati.

Iz obrazloženja:

Tuženi, kao prodavci, nisu o navedenoj kupoprodaji prethodno obavijestili tužiteljicu Opštinu D. dostavljanjem pismene ponude kakva je propisana odredbom člana 33. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78). Drugostepeni sud je u svom rješenju pozivom na odredbu člana 36. stav 2. Istog zakona zaključio je da tužba, koja u ovoj parnici

predata putem pošte – preporučeno prvostepenom sudu 5.3. 1985. Godine, podnijeta izvan subjektivnog roka od 30. Dana iz tog zakonskog propisa, jer je ocijenio da je tužiteljica morala saznati za ovu kupoprodaju i njene uslove 6. Marta 1984. Godine kada je ugovor o kupoprodaji zaključen između tuženih bio podnijet upravi prihoda, radi naplate poreza na promet nepokretnosti.

Osnovano se u reviziji ističe da prema propisu iz člana 36. stav 2. Zakona o prometu nepokretnosti nije bilo dovoljno zaključiti to da je tužiteljica eventualno imala mogućnost da uz ispunjenje i drugih određenih pretpostavki dođe do saznanja da je izvršena kupoprodaja nekretnina u odnosu na koje je ona imala pravo preče kupovine (a samo to je drugostepeni sud mogao prihvatiti iz same za sebe činjenice da je do podataka o kupoprodaji došla uprava prihoda pri naplati poreza), nego je bilo neophodno utvrditi to da je tužiteljica zaista i došla do takvog saznanja, do kojeg je, prema ocjeni ovog revizijskog suda, mogli doći samo ukoliko tuženi dokažu da je uprava prihoda o toj kupoprodaji zaista i obavijestila njen nadležni organ, jer to ne spada u djelokrug službenih obaveza uprave prihoda propisanih zakonom, ili da je nadležni organ tužiteljice na drugi način došao do takvog saznanja.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 495/86 od 16.4.10987. godine)

OBLIGACIONO PRAVO	OPŠTI DIO
--------------------------	------------------

21.

Članovi 7, 12. I 99. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovorna klauzula da će stranke određene činjenice smatrati istinitim jedino ako su utvrđene nalazom specijalizovane radne organizacije važi samo kada te činjenice nisu evidentirane u ispravama koje su i sačinile same ugovorne stranke.

Iz obrazloženja:

Stranke su ugovorom zaključenim 29.4.1981. godine (član 7. Tač. B i d), ugovorile cijenu brodskeg prevoza cel.vlakna i “rayon filament-a” za Bombaj na USA dolara 148, plativo u dinarima, po toni, uz uslov da zapremina ne prelazi 2,6 ccm za 1 tonu. Ako prelazi, što prevoznik mora utvrditi službenim mjerenjem u luci ukrcaja po ovlaštenoj radnoj organizaciji, prevoznik ima pravo na veću cijenu prevoza.

U ovoj parnici tužilac-prevoznik traži razliku u cijeni, tvrdeći da je prevezeni teret imao veću zapreminu od 2,6 ccm po toni, što je vidljivo iz brodskeg prevoznih isprava (naloge ukrcaja, potvrde ukrcaja i teretnice) sačinjenih na osnovu podataka dobijenih od samog naručioca prevoza- tuženog, odnosno njegovog špeditera i neosporenih po tuženom.

Prvostepeni sud odbija tužbeni zahtjev sa obrazloženjem da veća zapremina nije utvrđena službenim mjerenjima po ovlaštenoj organizaciji u luci ukrcaja (RO “Jugoinspekt” Rijeka) te zbog ovako zauzetog stava, ne utvrđuje da li su tačni navodi tužioca da su podaci o većoj zapremini vidljivi iz isprava koje su sačinili tuženi,odnosno njegov špediter.

Odredba člana 7. Tač. D) ugovora od 29.4.1981. godine, razmatrana u okviru načela saradnje u obligacionim odnosima i savjesnosti i poštenja (član 7. I 12. Zakona o obligacionim odnosima) mora biti shvaćena tako da je tužilac-prevoznik dužan da veću zapreminu prevezene robe od predviđene ugovorom, dokazuje certifikatom ovlaštene specijalizovane radne organizacije samo ako među ugovornim strankama nije nesporno da je roba veće zapremine (dakle, ako to ne proizlazi iz isprava koje je sačinio ili njegov špediter).

Stoga je rebalo, eventualno i uz pomoć vještaka, utvrdili da li iz samih isprava koje je sačinio

tuženi (ili njegov špediter) proizlazi da je tuženi predoana pevoz robu veće zapremnine od 2,6 ccm, po toni.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 481/86 od 22.4.1987. godine)

22.

Član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Opšte uzanse za promet robom, broj 115-134.

U odnosima između stranaka iz ugovora u privredi primjenjuju se opšte uzanse za promet robom broj 115-134, u pogledu utvrđivanja količine robe prilikom isporuke i prigovora na količinu, ako stranke nisu drukčije ugovorile.

Iz obrazloženja:

Zakon o obligacionim odnosima nema posebnih odredaba o utvrđivanju količine robe prilikom isporuke i prigovorimana količinu, ali je ova materija obuhvaćena Opštim uzansama za promet robom ("Službeni list FNRJ", broj broj 15/54), od broja 115. Do 134. U smislu Opšte uzanse za promet robom broj 130, kad se količina utvrđuje u prisustvu obje stranke(kao u konkretnom slučaju, jer je izvršena predaja stvari vozaru, koga je angažovao tužilac, član 472. Zakona o obligacionim odnosima), prigovor je morao biti stavljen odmah, a u svakom slučaju u kratkom roku od dana prijema robe.

Opšte zanse za promet robom se primjenjuju i nakon stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima, ako su strenke ugovorile njihovu primjenu ili ako iz okolnosti proizlazi da su njihovu primjenu htjele (član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). U sudskoj praksi u privrednim sporovima zauzet je stav da se uzanse kao kodificirani poslovni običaji primjenjuju na odnose iz ugovora o privredi i u pitanjima koja ugovorom stranaka ili dispozitivnim odredbama zakona nisu regulisana.

Polazeći od navedenog prvostepeni sud je trebao da utvrdi da li su stranke bar prećutno ugovorile primjenu Opštih uzanski za promet robom, te da potom ocijeni da li je prigovor tužioca na isporučenu količinu kamenog agregata blagovremeno stavljen.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 66/86 od 19.juna 1987. Godine)

23.

Članovi 39. stav 2. 40. stav 2. I 42. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Kada jedna od stranaka koje su u dužoj poslovnoj vezi releksom naruči izvjesnu količinu robe po određenoj cijeni, a ovlašteni radnik prodavca uputi je da preuzme robu od kooperanta, smatra se da je zaključen ugovor o prodaji sa cijenom navedenom u teleksu.

Iz obrazloženja

Ovaj sud nalazi da je iskazima preslušanih svjedoka i uvidom u teleks od 4. Maja 1983. Godine upućen od strane tuženog tužiocu, a potvrđen narudžbom od 12.5.1983. godine, prvostepeni sud na ouzdan način utvrdio je da je tuženi dao ponudu, a tužilac prihvatio ponudu da tuženom isporuči u teleksu i narudžbi naznačene količine i vrste bronzne po cijeni od 1.300 dinara za jedan kilogram, da je ta bronza isporučena tuženom i da je tuženi platio ugovorenu cijenu.

Činjenica da su stranke ugovorile isoruku bronzne koja je naručena teleksom i narudžbom, saglasno odredbi člana 39. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, tužilac je prihvatio uslove iz ponude tuženog. Činjenica da je tuženi sam preuzeo bronzu od proizvođača, ne ukazuje da mu je tužilac nije isporučio, jer je tuženi kod proizvođača bronzu preuzeo po ovlaštenju tužioca pa je iz tih razloga tužilac i fakturisao cijenu tuženom, a tuženi platio ugovorenu cijenu.

Da je tuženi uputio tužioca da preuzme robu kod njegovog kooperanta proizlazi iz iskaza svjedoka radnika tužioca, a tuženi je preuzeo cijelu količinu kupljene bronzne nakon poslanog teleksa, a izvjestan dio i nakon otpreme narudžbe.

Prvostepeni sud je utvrdio i da su parnične stranke bile u dužoj poslovnoj vezi povodomkupovine bronzne, pa se ugovor mora smatrati zaključenim i u smislu člana 42. stav 1. ZOO, jer tužilac nije odmah odbio ponudu upućenu teleksom (ovako upućena ponuda se smatra ponudom učinjenog prisutnom licu u smislu člana 40. stav 2. ZOO)

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 432/86 od 27.5.1987 godine.

24.

Članovi 82. I 133. Zakona o obligacionim odnosima

Stranka koja je odustala od ugovora ne može se osloboditi obaveze plaćanja odustanice ako nisu ispunjeni uslovi za raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 599/86 od 18. Juna 1987. Godine)

25.

Član 218. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje je OUR-u naknadilo štetu za drugoga u očekivanju da će ovaj biti blaže kažnjen kažnjen u krivičnom postupku, ne može da traži povraćaj plaćenogiznosa.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili odlučne činjenice da je tužilac zaista na ime navedenog dugovanja svoje kćeri, koje je utvrđeno i dosuđeno tuženoj pravosnažnom osuđujućem krivičnom presudom iz osnova naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom, platio tuženoj iznos od 969.851,55 dinara, kao i to da je tužiocu prilikom plaćanja tog iznosa saopšteno od ovlaštenog lica tužene da plaća dug svoje kćeri i da će izmirenje tog duga za nju predstavljati olakšavajuću okolnost u krivičnom postupku.

Obzirom na takvo utvrđenje činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili odredbe materijalnog prava kada su zaključili da nema mjesta zahtjevu tužioca za vraćanje navedenog iznosa koj je on platio tuženoj ni po ustanovi o sticanju bez osnova iz člana 210. St. 2. I 4. Zakona o obigacionim odnosima, na koji se tužilac neopravdano poziva, niti po drugim odredbama tog zakona, bez obzira na činjenicu. Koju tužilac ističe u reviziji, da je tuženoj platio ono što joj je on dugovao ni pozakonu, ni ugovoru.

Prema izričitoj odredbi iz člana 211. Zakona o obligacionim odnosima lice koje izvrši isplatu znajući da nije dužno platiti , nema pravo za zahtijeva vraćanje, izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbjegao prinudu. To znači da isplata nedugovanog, kao vid neosnovanog obogaćenja, u principu postoji samo ukoliko je izvršena u zabludi da se ono što se plaća duguje. Pošto tužilac nije ukazivoa ni na to da je prilikom plaćanja zadržao pravo

vraćanja plaćenog iznosa, niti da je plaćanje izvršio zato da bi izbjegao eventualnu prinudu, očigledno je da takva isplata, sa znanjem da plaća nešto što on sam ne duguje, već da plaća dug svoje kćeri. Ne predstavlja slučaj neosnovanog obogaćenja i ne daje pravo na restituciju. Naprotiv ovo predstavlja plaćanje (ispunjenje) za drugog onoga što je ovaj po zakonu bio dužan učiniti, čime je potraživanje tužene u smislu odredbe člana 218. Zakona o obligacionim odnosima prema kćerki tužioca prešlo na tužioca, koji samo od nje može zahtijevati naplatu isplaćenog znosa, a ne i od tužene kao što su pravilno zaključili nižestepeni sudovi odbijajući tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud BiH, br., Rev. 587/86 od 11. Juna 1987. Godine)

OBLIGACIONO PRAVO	OBAVEZE IZ UGOVORA
--------------------------	---------------------------

26.

Članovi 185. stav 3, 262, 269. I 307. Zakona o obligacionim odnosima

Ako nije drukčije ugovoreno, prodavac nije u obavezi da kupcu u ispunjenju ugovora o prodaji ili po osnovu naknade štete zbog nemogućnosti ispunjenja obaveze iz ugovora, preda automobil drugog tipa od ugovorenog.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostepenog suda koje je usovjio i drugostepeni sud, parnične stranke su zaključile ugovor o prodaji automobila marke "Golf J" model 171010 od 50 KS, da je tužilac ugovornu obavezu ispunio u cijelosti, a da tužni svoju obavezu iz ugovora nije ispunio (nije isporučio tužiocu motorno vozilo), pa su stoga tuženog obavezali na isporuku vozila ugovorene marke, au nemogućnosti ispunjenja te obaveze da tužiocu isporuči vozilo marke "Golf JGL Diesel" koje se sada propizvodi.

Kod ovakvog utvrđenja nije bilo osnova za usvjaanje alternativnog zahtjeva, jer među strankama ne postoji alternativna obligacija (čl. 403. Do 408. Zakona o obligacionim odnosima), a niti nastaje nemogućnošću ispunjenja obaveze u smislu člana 262. stav 4. Istog zakona, jer se u tom slučaju, analogno odredbi člana 185. stav 3. U vezi sa članom 269. ZOO, od dužnika može zahtijevati samo novčana naknada.

Prema odredbi člana 307. Zakona o obligacionim odnosima, ispunjenje obaveze sastoji se u izvršenju onog što čini njenu sadržinu, pa je dužnik ne može ispuniti ničim drugim, a niti povjerilac može zahtijevati nešto drugo. Prema tome povjerilac ne može istovremeno tražiti ispunjenje obaveze iz ugovora, konkretno isporuku motornog vozila ugovorenih karakteristika i alternativno zahtijevati isporuku montornog vozila drugih karakteristika – drugog tipa. Drugačiji zaključak ne porizlazi ni iz člana 262. Zakona o obligacionim odnosima. Prema stavu 1. navedene odredbe povjerila je ovlašten da od dužnika zahtijeva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti obavezu savjesno u svemu onako kako ona glasi. Istina, slijeći stavovi člana 262. ZOO govore o pravu povjerioca povjerioca kada dužnik ne ispuni obavezu ili zakasni sa njenimispunjenjem, da traži naknadu štete, ali ni iz tih odredaba ne može se izvesti zaključak da povjerila može od dužnika tražiti istovremeno ispunjenje ugovora inaknadu štete, a ni da u okviru naknade štete može tražiti predaju stvari druge vrste.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 459/86 od 28.5.1987. godine)

27.

Član 460. Zakona o obligacionim odnosima

Član 107. stav 1. Zakona o nasljeđivanju

Punovažan je ugovor o prodaji tuđe stvari, pa i one koja je u času prodaje bila u svojini oca prodavca, ako je otac, kasniji ostavilac, aza tu prodaju znao i odobrio je.

Iz obrazloženja:

Okolnost da tuženi u vrijeme zaključenja ugovora nije bio vlasnik spornih nekretnina (vlasnik nekretnina bio je njegov otac koji je umro 1971. Godine, a poslije njegove smrti tuženi je postao vlasnik) na koju se ukazuje u reviziji, ne može imati uticaja, jer ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje prodavca (pravno pravilo sada izraženo u članu 460. Zakona o obligacionim odnosima), što znači da je prodavac dužan da ispuni ugovor o prodaji, ako nakon zaključenja tog ugovora postane vlasnik prodane stvari.

Osim toga valja naglasiti da se sa tom prodajom saglasio vlasnik – otac tuženog, sa kojim je u to vrijeme živio u zajedničkom domaćinstvu, jer je tuženom omogućio predaju u posjed prodanih nekretnina kupcu – tužitelju, kako pravilno nalazi drugostepeni sud, pa je neprihvatljiv prigovor tuženog u pogledu punovažnosti ugovora o prodaji.

Iz navedenih okolnosti, naime, slijedi da se ne radi o ugovoru o prodaji nasljedstva kome se tuženi nada (ovakav ugovor bi bio ništav u smislu člana 109. stav 1. Zakona o nasljeđivanju, ("Službeni list SFRJ", broj 42/65) koji je bio na snazi za vrijeme zaključenja ugovora, odnosno člana 107. stav 1. Sada važećeg zakona o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80), već o ugovoru o prodaji stvari koju je otac tuženog, već za svog života trebao na tuženog, odnosno kupca, prenijeti.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 463/86 od 28.5.1987. godine)

28.

Članovi 510. stav 1. I 514. Zakona o obligacionim odnosima

Prodati automobil, na kome su falsifikovani broj motora i šasije, zbog čega je uskraćena registracija, predstavlja stvar sa pravnim nedostacima u širem smislu – posebnim ograničenjima javno – pravne prirode, pa je moguće raskinuti ugovor o prodaji ako kupac dokaze da je prodavac bio nesavjestan.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su parnične stranke zaključile ugovor o prodaji motornog vozila u septembru 1983. Godine, i da je tužilac odmah nakon zaključenja ugovora preuzeo u posjed motorno vozilo i koristio ga do isteka registracije. Radi ponovne registracije 22. Juna 1984. Godine zaključen je pismeni ugovor o prodaji motornog vozila, a na tehničkom pregledu 9. jula 1984. Godine konstatovano je da je falsifikovan broj šasije i motora, o čemu je tuženi obaviješten istog dana. Nalazom vještaka utvrđeno je da su sadašnji brojevi šasije i motora utisnuti dvije do tri godine prije dana dana vještačenja (vještačenje je izvršeno 11. Jula 1984. Godine), dakle prije preuzimanja motornog vozila (tužilac je motorno vozilo preuzeo od tuženog u septembru 1983. Godine).

Polazeći od navedenog utvrđenja nižestepeni sudovi su zaključili da se u konkretnom slučaju radi o nedostatku koji je onemogućio upotrebu motornog vozila i postojao u vrijeme prelaska rizika na kupca (predaje automobila), te da se radi o skrivenom materijalnom nedostatku, koji je otkriven trk prilikom tehničkog pregleda u junu 1984. Godine, o čemu je prodavac odmah

obaviješten, pa stoga usvojili zahtjev za raskid ugovora, primjenom člana 121. St. 1.i 2. Te 478. I 488. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Ovaj sud, međutim, nalazi da su nižestepeni sudovi pogrešno primjenili materijalno pravo kada su ugovor o prodaji motornog vozila raskinuli primjenom naprijed citiranih odredaba, jer se u konkretnom slučaju ne radi o materijalnom nedostatku stvari koji ima u vidu odredba člana 479.Zakona o obligacionim odnosima, već o pravnom nedostatku u širem smislu (zbog promjene broja motora i šasije onemogućena je registracija motornog vozila, a time i njegova upotreba) odnosno da se radi o posebnom ograničenju javno-pravne prirode, koje ima u vidu odredba člana 514. Zakona o obligacionim odnosima.

Prema ovoj odredbi prodavac odgovara i za posebna ograničenja javno-pravne prirode, koja kupcu nisu bila poznata, ali samo ako je on za njih znao ili je znao da se mogu očekivati, a nije ih kupcu saopštio.

U ponovnom postupku osnovanost tužbenog zahtjeva treba cijeliti sa aspekta odredbe člana 514. Zakona o obligacionim odnosima, imajući pritom u vidu da u situaciji kada se radi o posebnom ograničenju javno – pravne prirode ne teče šestomjesečni prekluzivni rok za reklamaciju zbog nedostatka stvari, ali kupac mora dokazati da je prodavac znao za ograničenje i da mu nije saopštio da postoji ograničenje, odnosno da je bio nesavjestan da bi mogao uspjeti sa zahtjevom za raskid ugovora po naprijed navedenom pravnom osnovu. (član 510. stav 1. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 361/86 od 13.8.1987. godine)

29.

Član 636. Zakona o obligacionim odnosima Posebna uzansa o građenju broj 70

Ako su stranke u ugovoru o građenju ugovorile da se rok izvođenja radova produžava zbog smetnji koje ne skrivi izvođač, rok se produžava i za period docnje naručioca u plaćanju privremenih situacija.

Iz obrazloženja:

Tuženi je obavezan da tužiocu plati razliku u cijeni za izvedene radove zbog promijenjenih okolnosti nastalih u roku izvođenja radova, koji je produžen za onoliko dana koliko je trajala opravdana docnja u izvođenju radova (od kojih je 65 dana docnja zbog neblagovremeno plaćeni situacija).

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da opravdanu docnju u izvođenju radova ne predstavlja vrijeme docnje u plaćanju situacije za već izvedene radove, jer zakašnjenjem u plaćanju situacija od strane naručioca radova izvođač je spriječen da izvodi radove ili je izvođenje radova znatno otežano (kada se radi o građevinskim radovima, izvođač saglasno Posebnoj uzansi o građenju broj 70, ima pravo i da obustavi izvođenje radove)

Stranke su u članu 5. Ugovora utvrdile rok izvođenja radova produžava ne samo za slučaj više sile, već i bilo koje druge smetnje koju nije skrivio izvođač, a kod situacije da je tužilac mala zanatska organizacija, sa oskudnim obrtnim sredstvima, kako proizlazi iz nalaza i mišljenja sudskog vještaka, pod smetnjom u smislu ove ugovorne odredbe,može se shvatiti i zadocnjelo plaćanje privremenih situacija.

Stoga je prvostepeni sud pravilno utvrdio da postoji opravdana docnja u izvođenju radova (pored ostalog perioda opravdane docnje koju tuženi ne osporava) u trajanju od 65 dana zbog

neblagovremeno plaćenih situacija, pa tužiocu pripada razlika u cijeni saglasno odredbi člana 636. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 474/86 od 27. Maja 1987. Godine)

30.

**Članovi 21. stav 2, 121. I 749. Zakona o obligacionim odnosima
Opšta uzansa za promet robom, broj 130 stav 1. I 133.**

Nalogoprimac kome je kupac dao nalod da primi robu i čuva je za njenog račun dužan je da sa prodavcem izvrši kvantitativni i kvalitativni prijem robe u momentu isporuke, pa se reklamacije kupca ne mogu uvažiti.

Iz obrazloženja:

Kako je prvotuženik bio nalogoprimac, a uz to i čuvar robe na svom skladištu, za račun tužioca, on je bio dužan da primi robu od drugotuženog i sačini zapisnik o kvantitativnom i kvalitativnom prijemu, što nije učinio. U tom slučaju on je odgovorna za štetu tužioca zbog manjka robe, a ne drugotuženi.

Prodajom robe prvotuženom kao nalogoprimcu i čuvaru tužioca po dokumentima u prevozu drugotuženi je izvršio svoju obavezu kao prodavac robe, pa kako prvotuženi nije stavio primjedbe u pogledu količine i kvaliteta, mora se smatrati da je drugotuženi u cjelosti izvršio svoju ugovornu obavezu isporuke robe tužiocu.

U konkretnom slučaju, pošto ni ugovorom ni normama Zakona o obligacionim odnosima, nije uređeno pitanje načina kvantitativnog prijema robe i prigovora na količinu, treba primjeniti. Opšte uzanse o prometu robom (u privrednim sporovima prihvaćeno je pravilo da se uzanse kao kodificirani poslovni običaji primjenjuju na odnose iz ugovora o privredi kada ti odnosi nisu urešeni ugovorom stranaka ili dispozitivnim odredbama zakona – član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada se količina robe utvrđuje u prisustvu obiju stranaka ili njihovih predstavnika kao što je u ovom predmetu slučaj, kupac mora svoje prigovore na količinu robe staviti prodavcu odmah prilikom samog utvrđivanja količine (uzansa broj 130. stav 1.) Nestavljanje prigovora na kvantitet odmah prilikom prijema robe povlači gubitak onih kupčevih prava koje Opšte uzanse izričito predviđaju u slučaju isporuke manje ili veće količine od ugovorene (Uzanse broj 133).

Prema tome, tužilac je prekludiran u pravu da stavlja bilo kakve prigovore na količinu isporučene robe od strane drugotuženog, jer se ima smatrati da je roba primljena bez primjedbi od strane ovlaštenog predstavnika tužioca.

Time što je tužilac kasnije disponirao sa navedenom robom i istu isporučio drugom kupcu i tom prilikom utvrđena manja količina robe po zapisniku od 27. decembra 1982. Godine i zapisniku od 4.5. januara 1984. Godine, nema nikakvog uticaja na pravni odnos tužioca i drugotuženog. To je poseban odnos koji se ne tiče drugotuženog.

(Vrhovni sud BiH, br. Pž. 443/86 od 27. Maja 1987. Godine)

31.

Članovi 751, 752, 754, 759, 761, 762, 773, 780, 782. I 784. Zakona o obligacionim odnosima

Ako nalogodavac (komisionar) ne položi račun o izvršenom poslu, nalogodavac (komitent) ne može zahtijevati u parnici naknadu u visini cijene po kojoj je on nabavio robu, već samo ono što je nalogoprimac dobio prodajom robe za njegov račun, uz odbitak opravdanih troškova i uobičajene provizije, a naknada šteute samo ako se utvrdi njeno postojanje i propusti nalogoprimca.

IZ obrazloženja:

Između stranaka zaključen je ugovor o nalogu (u stvari ugovor o komisyonu kao vrsta ugovora onalogu), kojim se tuženi obavezao da u svoje ime, a za račun tužioca, proda u inostranstvu svu količinu bundevske koštice koju tužilac otkupi iz roda 1982. –1983.godine i uskladišti kod tuženog.

Stranke nisu utvrdile po kojoj cijeni će tuženi prodati tužiočevu bundevsku košticu u inostranstvu, ali ta okolnost ne čini ugovor nepunovažnim. U smislu člana 751. stav 3. ZOO, ugovor o nalogu je punovažan i kada nedostaju uputstva nalogodavca, a tada je nalogoprimac dužan, rukovodeći se interesima nalogodavca, posutpati kao dobar privrednik.

Pravilno je prvostepeni sud utvrdio, analizom i nalazom vještaka, da je tuženi prodao u svoje ime i inostranstvu svu količinu bundevske koštice koju je utžilac uskladištio u toku 1983. Godine kod tuženog, pa je dužan u ispunjenju ugovora o nalogu (komisyonu) položiti račun tužiocu (član 654. Odnosno 780. ZOO), i predati tužiocu sve što je na ime cijene prodatih koštica tužioca primio od inokupca.

Neosnovano, međutim, prvostepeni sud dosuđuje tužiocu naknadu u visini cijene po kojoj je tužilac otkupljivao košticu (100 dinara po kg.) jer tužilac ima pravo da zahtijeva samo dinarsku protuvrijednost cijene koju je tuženi postigao prodajom koštica, ali uz odbitak troškova koje je tuženi imao (član 759. Odnosno 784. ZOO), te naknade (provizije) koju duguje tuženom (članovi 761. I 762. Odnosno 782. I 783. ZOO). To znači da iznos koji je tuženi dobio prodajom tužiočeve koštice treba umanjiti za transportne i druge troškove koje je po ugovoru sa inokupcem ima tuženi i za uobičajenu proviziju tuženog. Tužilac treba da snosi i rastur, odnosno kalo, od koga je došlo tokom uskladištenja i transporta njegovih koštica, pa nije opravdano odrediti naknadu za cjelokupnu količinu uskladištene koštice.

Tužilac bi mogao zahtijevati i eventualnu naknadu štete, ako je tuženipostupio protivno nalogu i uputstvima, odnosno ako nije postupao sa pažnjom dobrog privrednika (članovi 751. I 752. Odnosno 773. ZOO), no postojanje takve štete tužilac mora dokazati. Pri raspravljanju o ovom eventualnom zahtjevu treba imati u vidu da je bundevska koštica bila namijenjena izvozu i da je morala biti prodana i pod nepovoljnim uslovima kakvi su vladali na tržištu, ukoliko tužilac ne dokaže da ju je on mogao korisnije upotrijebiti da mu je vraćena, a ne prodana za bagatelnu cijenu.

(Vrhovni sud BiH, broj.Pž. 445/86 od 19. Juna 1987. Godine)

32.

Član 1071. Zakona o obligacionim odnosima (Analogna promjena)

Pounovažna je ugovorna klauzula da banka – popvjerilac iz ugovora o potrošačkom kreditu može svoje potraživanje naplatiti bez intervencije suda iz oročenog štednog uloga strane valute, ako dužnik padne u docnju sa otplatom kredita.

Kod obračuna treba primijeniti kurs zamjene strane valute koji važi na dan naplate, a ne na dan zaključenja ugovora.

Iz obrazloženja:

Pravilan je zaključak nižestepeni sudova da oročavanje deviznih sredstava po ugovoru o kreditu predstavlja uslov za dobijanje potrošačkog kredita, a pismena izjava od 4.8. 1980. Godine garanciju da će se potraživanje kreditora naplatiti bez odugovlačenja. Ova ugovorna odredba nije u suprotnosti sa prinudnim propisima, jer Zakon o obligacionim odnosima ovlašćuje banku da u slučaju padanja u docnju korisnika kredita(u situaciji kada korisnik po dospelosti ne vrati dobiveni kredit) može i bez intervencije suda prodati založene hartije od vrijednosti(član 1071. ZOO) pa je pogotovo dopuštena ugovorna klauzula da se može bez intervencije suda naplatiti iz oročene strane valute.

Stoga su neprihvatljivi prigovori revidenta da tuženi nije imala pravo da samostalno vrši naplatu potraživanja sa njegovog deviznog računa pozivom na pismenu izjavu datu prilikom zaključenja ugovora o potrošačkom kreditu. Odobrenje potrošačkog kredita bilo je uslovljeno zaključenjem ugovora o oročavanju deviznih sredstava i davanjame pismene izjave, o korištenju this redstava za naplatu potraživanja po osnovu potrošačkog kredita, ukoliko kredi blagovremeno ne bude otplaćen, te su stoga nižestepeni sudovi pravilno zaključili da je tužena imala pravo da sa devizne knjižice tužioca skine određeni iznos za naplatu dospelog potraživanja po osnovu potrošačkog kredita.

Međutim, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili meterijalno pravo kada su dobili zahtjev tužioca u cijelosti jer iz podataka spisa nije vidljivo da li je konverzija DM izvršena prema kursu u vrijeme naplate kredita (6. Novembar 1981. Godine), ili po kursu u vrijeme zaključenja ugovora o potrošačkom kreditu. Tuženoj pripada pravo na naplatu deviznog iznosa u visini protuvrijednosti DM po kursu u vrijeme naplate dospelje obaveze, a ne po kursu koji je važio u vrijeme zaključenja ugovora o potrošačkom kreditu.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 530/86 od 28. Maja 1987. Godine)

33.

Član 68. Tačka 3. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju

Prevoznik ne odgovara za štetu pošiljaoca ako je stvar oštećena u toku prevoza zbog nepravilnog utovara koji je u skladu sa ugovorom izvršio sam pošiljalac.

Iz obrazloženja

Odgovornost tuženog za nastalu štetu, u okviru utvrđenog činjeničnog stanja, pravilno je cijinjena sa stanovišta propisa Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju (čl. 65-75). To je poseban zakon koji na potpun način reguliše, između ostalog i pitanje odgovornosti željezničke organizacije kao prevoznika za nastalu štetu, uključujući tu i oslobađanje prevoznika od takve odgovornosti u određenim slučajevima, pa zbog toga, kada je riječ oodgovornosti tuženog, u konkretnom slučaju, ne primjenjuju se propisi iz Zakona o obligacionim odnosima (član 658. stav 2. I 671) na koje se tužilac poziva u reviziji, jer bi to bilo u suprotnosti sa odredbom člana 23. ZOO kojom je predviđeno da na obligacione odnose koji se uruđuju drugim saveznim zakonima, primjena odredaba ZOO dolazi u obzir samo u pitanjima koja nisu potpuno ili nikako regulisana posebnimsaveznim zakonom (lex specialis derogat legi generali).

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 542/86 od 14. 5.1987. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

34.

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima**Član 255. stav 1. Tačka 6. Zakona o prostornom uređenju**

Vlasnik građevinskog objekta izgrađenog bez odobrenja za građenje nema pravo na naknadu štete prouzrokovana rušenjem, ako je poslije toga nadležni organ donio rješenje o rušenju, odnosno utvrdio da nisu postojali uslovi za odobrenje bespravne gradnje.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev za naknadu štete urokovane rušenjem garaže, jer nisu ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 154. Zakona o obligacionim odnosima za usvajanje zahtjeva, pošto je naknadno donesenim rješenjem sanirano stanje u pogledu pravnog osnova za rušenje garaže.

Nisu cijenjena raslaganja vezana za pravilnost pravosnažnog rješenja organa uprave, kojim je utvrđeno da se radi o bespravno izgrađenom objektu, jer sud u parničnom postupku nije ovlašten da preispituje pravilnost odluke organa uprave. Parnični sud je vezan za pravosnažno rješenje organa uprave (organ iz člana 12. stav 1. ZPP)

IZ obrazloženja:

Ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev za naknadu štete uzrokovane rušenjem garaže, jer nisu ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 154. Zakona o obligacionim odnosima za usvajanje zahtjeva, pošto je naknadno donesenim rješenjem sanirano stanje u pogledu pravnog osnova za rušenje garaže.

Nisu cijenjena raslaganja vezana za pravilnost pravosnažnog rješenja organa uprave, kojim je utvrđeno da se radi o bespravno izgrađenom objektu, jer sud u parničnom postupku nije ovlašten da preispituje pravilnost odluke organa uprave. Parnični sud je vezan za pravosnažno rješenje organa uprave (organ iz člana 12. stav 1. ZPP).

Bez značaja je okolnost da u vrijeme rušenja objekta nije postojalo pravosnažno rješenje nadležnog organa uprave, jer je taj nedostatak otklonjen naknadno donošenjem pravosnažnog rješenja upravnog organa, kojim je utvrđeno da se radi o bespravno izgrađenom objektu za koji se ne može dati odobrenje ni naknadno, pa su ispunjeni zakonski uvjeti za rušenje bespravno izgrađenog objekta (član 255. stav 1. Tačka 6. Zakona o prostornom uređenju SRBiH), bez naknade.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 604/86 od 11. Juna 1987. Godine)

35.

Članovi 154. stav 1. , 170. I 207. Zakona o obligacionim odnosima**Član 220. Zakona o prostornom uređenju**

Izvođač radova odgovara po načelu krivice, a ne po načelu objektivne odgovornosti, za štetu prouzrokovanu vlasniku zgrade radovima izvedenim po izmijenjenom projektu, za koji nije

pribavljeno odobrenje za građenje, ako je morao znati da će upotrebom sagrađenog objekta bitonemogućeno korištenje zgrade tužioca.

IZ obrazloženja

Pravilno je obvezan i izvođač na naknadu štete jer je kao specijalizovana organizacija udruženog rada, morao znati da će izvođenjem radova po projektu revidiranom nakon izdavanja odobrenja za građenje, biti onemogućena upotreba objekta tužioca usljed imisija sa javnog puta rekonstruisanog po tom projektu, a nije odbio da izvede radove po revidiranom projektu, niti je upozorio naručioca na predvidive štetne posljedice (član 220. Zakona o prostornom uređenju, ("Službeni list SRBiH broj 13/74), koji je bio na snazi u vrijeme izvođenja radova). Izvođač je, dakle, odgovoran za štetu po principu krivnje (pravila imovinskog prava, sada izražena u odredbama člana 154. stav 1. ZOO). Odgovornost drugotuzenog se zasniva i na odredbi člana 51. Zakona o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 22/73), koji je bio na snazi u vrijeme prouzrokovanja štete, kome odgovara član 170. Zakona o obligacionim odnosima.

Nije od uticaja okolnost što se nižestepeni sudovi kod utvrđivanja odgovornosti izvođača pogrešno pozivaju na član 207. ZOO. Ovaj propis, koji podrazumijeva objektivnu odgovornost naručioca i izvođača radova na nekretnini, odnosi se samo na odgovornost za štete koje nastaju tokom izvođenja radova (usljed izgradnje kao djelatnosti koje stvar povećanu opasnost štete za okolinu), bez obzira kada štetna posljedica ispolji, pa ne može doći do primjene u slučaju kada štetna posljedica nastaje ne zbog radova na rekonstrukciji puta, već zbog upotrebe puta nakon rekonstrukcije.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 139/86 od 16.4.1987. godine)

36.

Članovi 154. stav 1. I 2, 173, 174. I 192. Zakona o obligacionim odnosima

Organizacija udruženog rada odgovara za štetu, ako rad na visini koji je i inače opasan, ne organizuje štetu, ako rad na visini koji je i inače opasan, ne organizuje tako da obezbijedi otpunu sigurnost radnika.

Povrijeđeni radnik nije ni djelimično doprinio prouzrokovanju štete time što nije odbio da obavlja posao na koji je raspoređen, ako opasnost za radnika njegovih kvalifikacija nije bila očigledna.

Iz obrazloženja:

U postupku je utvrđeno da je osiguranik tužiteljice, aradnik tuženog, koji je priučeni stolar, teško povrijeđen na radu. Do povrede je došlo kada je radnik već bio zamoren, pošto je radio više od 10 sati, a nastala je usljed pada radnika sa vrha ljestava visokih tri metra prislonjenih uz parni kotao. Osiguranik tužiteljice je pokušao da kantu koju je nosio doda drugom radniku i tom priliom je poremetio ravnotežu, a kad se uhvatio za ventil kotla ovaj se odvojio od ležišta, što je izazvalo pad sa visine.

Prvostepeni sud nalazi da je putem vještaka utvrđeno da je do povrede došlo zbog propusta u organizaciji posla, jer se rad na visini trebao obavljati tako da se postave skele sa nogarima ili da se u gornjem dijelu kotla postavi kolotura na gredi, pa pomoću konopca izvlači tere za čišćenje kotla, a ne korištenjem jednostrukih ljestava.

Kako je do povrede radnika došlo radom na visini usljed naprijed navedenih propusta tuženog, prvostepeni sud nalazi da je tuženi odgovoran za štetu po principu objektivne odgovornosti saglasno članovima 154. stav 2. Te te 173. I 174. Zakona o obligacionim odnosima, a da je neosnovan prigovor podijeljenje odgovornosti zasnovan na mišljenju vještaka da je uzrokovanju povrede doprinio i sam radnik, time što nije odbio da obavlja posao na koji je raspoređen, jer opasnost nije bila tako očigledna da bi je povrijeđeni (priučeni stolar) mogao uočiti i odbitiobavljanje povjerenog mu zadatka.

Izloženo stanovište prihvata i drugostepeni sud.

Ovo stoga što je obaveza tuženog (njegovih odgovornih radnika) da rad na visini organizacije tako da se može obavljati bez opasnosti za bezbjednost radnika.

Pravilno prvostepeni sud nalazi da je neosnovan prigovor podijeljenje odgovornosti, jer priučeni stolar nema takvu stručnu kvalifikaciju da ocijeni opasnost kojoj se izlaže nošenjem tereta uz prislone jednodruke ljestve na visini, da bi mogao odbiti obavljanje naređenog mu posla, ali je tuženi mogao imati takve organizatore posla koji te opasnosti moraju uočiti i dozvoliti obavljanje posla tek kad se stvore bezbjedni uslovi za rad.

(Vrhovni sud BiH, br. Pž. 472/86 od 27.5.1987. godine)

37.

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima

Član 59. Zakona o izvršenom postupku

Dužnik u izvršnom postupku protiv koga je određeno i provedeno prinudno izvršenje na osnovu neuredne izvršne isprave, nema pravo na naknadu štete ako je propustio da protiv rješenja o izvršenju izjavi zakonom predviđena pravna sredstva.

Naknadu štete u posebnoj parnici dužnik izvršenja može uspješno zahtijevati samo ako je rješenje o izvršenju pravosnažno ukinuto ili preinačeno, odnosno ako je izvršenje proglašeno nedopuštenim, uz daljnji uslov da su protekli rokovi za traženje protivizvršenja.

(Vrhovni sud BiH, br. Pž. 540/86 od 10.6.1987. godine)

38.

Član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 6-7 Zakona o fizičkoj kulturi

Član 3. Pravilnika o uslovima i načinu oslobađanja učesnika od nastave fizičkog vasitanja.

Škola odgovara za štetu koju učenik sa tjelesnim nedostatkom pretrpi prilikom izvođenja gimnastičke vježbe.

Iz obrazloženja

Malodobna tužiteljica povrijeđena je na školskom času fizičkog vaspitanja prilikom obavezne vježbe zvane "kolut nazad" koju je izvodila po zahtjevu nastavnika. Utvrđeno je i to, da je malodobna tužiteljica imala urođenu manu ograničene pokretljivosti prstiju lijeve ruke, zbog koje navedenu vježbu nije mogla izvesti bez ozbiljnog rizika. U toku vježbe pretrpila je prelom drugog vratnog pršljenja sa povredom kičmene moždine, jer se nije mogla korektno osloniti na ruke.

Prema odredbama čl. 6,7. I 8. Zakona o fizičkoj kulutir (“Službeni list SRBiH”, broj 3/77) i čl. 97, 100. I 150. stav 2. Zakona o osnovnom obrazlovanju i vaspitanju (“Službeni list SRBiH”, br. 16/78 i 23/79) koji su bili na snazi u vrijeme prouzrokovanja štete, vaspitno obrazovne organizacije, među kojima i osnovne škole, obavljaju i organizuju provođenje propisanih vidova nastavne djelatnosti iz oblasti fizičke kulture i u okviru te svoje obaveze su dužne da organizuju i sistematski ljekarski pregled svih učenika fizičkog vaspitanja, u okviru koga se utvrđuje opšte zdravstveno stanje, fizički razvoj i fizičke sposobnosti svakog učenika. O rezultatima tog pregleda vaspitnoobrazovna organizacija je dužna da upozna svoje organe upravljanja, roditelja itd. a po odredbi člana 3. Pravilnika o uslovima i načinu oslobađanja učenika od nastave fizičkog vaspitanja (“Službeni list SRBiH”, br. 10/74 i 15/75) ovlašten je i nastavnik fizičkog vaspitanja, kada je to potrebno, da zahtijeva da se fizički nesusoban učesnik oslobodi u cijelosti ili djelimično od obaveze učestvovanja u nastavi fizičkog vaspitanja.

Pravilan je zaključak nižestepeni presuda da nema ni djelimične odgovornosti za štetu roditelja malodobne tužiteljice zbog propuštanja da obavijeste tuženu školu o njenom fizičkom nedostatku. Roditelji prema svome obrazlovanju nisu morali biti svjesni takvog rizika. Sa druge strane, tužena škola, odnosno ovlašteni nastavnik, tolerisala je da se vježba fizičkog vaspitanja “kolut nazad” izvodi sa nesusobnim učenikom i uz očigledan rizik od njegovog povređivanja.

(*Vrhovni sud BiH, br. Rev. 546/86. Od 21.5.1987. godine*).

39.

Član 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Željeznička organizacija udruženog rada ne odgovara za štetu prouzrokovanu smrću lica pregaženog na željezničkoj pruzi, ako je ovoposljedica isključivo ponašanja stradalog, koje se nije moglo predvidjeti i čije posljedice se nisu mogle spriječiti ili otkloniti ni uz najveću pažnju odgovornih lica.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno konstatovali da se odgovornost tuženih zasniva se na principu uzročnosti (objektivna odgovornost) ali da su se obzirom na činjenična utvrđenja opisana u razlozima nižestepeni sudova, steli uslovi iz člana 177. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima za njihovo oslobađanje od odgovornosti, budući da je ustanovljeno da je šteta nastupila isključivo kao posljedica ponašanja nastradale N. a što se nije moglo ni predvidjeti, izbjeći ili otkloniti. Naime, samo mjesto pogibije – tunel predstavlja saobraćajni bjekatkojim je kretanje pješaka zabranjeno, kao što se ispravno naglašava kroz razloge nižestepeni presuda pa je neprihvatljiv revizijski prigovor kojim se sastoji umanjiti značaj postupka nastradale koja se kretala tračnicama kroz tunel. U razlozima drugostepene presude se posebno naglašava da je tunel dug 195. Metara, a nastradala je bila udaljena 50 metara od izlaska iz tunela. Brzina kretanja voza bila je 72 km/h (koja je dozvoljena) i zaustavni put iznosio je 420 metara. S obzirom na ponašanje nastradale neposredno pred nastupanje štetnog događaja (naglo je izašla iz niše i kretala se između tračnice raširenih ruku licem prema vozu, a kada je stigla u njegovu neposrednu blizinu okrenula je leđa) pručžala su nižestepeni sudovima dovoljno uporišta za zaključak da nije bilo nikakvih mogućnosti da se jureći voz blagovremeno zaustavi, pa da su se zato ispunili, pa da su se zato ispunili zakonom propisani razlozi za oslobađanje od odgovornosti za naknadu štete tuženih.

(*Vrhovni sud BiH, br. Rev. 588/86 od 15.5.1987. godine*)

40.

Član 177. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Postoji podijeljena odgovornost za štetu prouzrokovanu u saobraćaju usljed protupropisanog kretanja pješaka i pored toga što je vozač mogao izbjeći suda da je postupao sa uobičajenom pažnjom.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je osiguranik tužene upravljao motornim vozilom pod dejstvom alkohola, da je zbog opitosti izgubio orijentaciju i bio potpuno nesposoban za vožnju i da stoga nije vidio ispred sebe pješaka – tužioca, koji se kretao kolovozom u istom pravcu na udaljenosti od 0,80 do 1 m od desne ivice kolovoza, da je vozilom zahvatio tužioca, odbacio ga i nanio mu teške tjelesne povrede. Nadlaje je utvrđeno da se tužitelj kretao nepropisno krajnjom desnom stranom kolovoza umjesto trotoarom koji je postojao sa lijeve strane kolovoza u širini od 1,5 m.

Polazeći od okolnosti pod kojima je došlo do saobraćajne nezgode a posebno činjenica da je oštećeni nepropisnim kretanjem desnom stranom kolovoza suprotno odredbi člana 63. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima (“Službeni list SRBiH”, broj 31/82) doprinio prouzrokovanju štetnog događaja (saobraćajne nezgode), a time i štete koju je pretrpio, prvostepeni sud je zaključio da se u konkretnom slučaju radi o podijeljenoj odgovornosti omjera 20:80, pa je stoga tuženog obvezao da tužiocu naknadi 80% od ukupno utvrđene naknade materijalne i nematerijalne štete.

Drugostepeni sud je odbio žalbu tuženog, a žalbu tužioca je djelimično uvažio, i prvostepenu presudu preinačio nalazeći da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo (član 177. St. 2. I 3. Zakona o obligacionim odnosima) kada je utvrdio podijeljenu odgovornost i tužitelja po tom osnovu odbio sa dijelom zahtijeva, ističući da je osiguranik tuženog uz uobičajenu pažnju pri upravljanju motornim vozilom mogao izbjeći udar u tužitelja.

Izraženi stav u pogledu primjene pravila o podijeljenoj odgovornosti nije pravilan.

U slučaju kada je oštećeni postupao protivno propisima i tako djelimično pridonio nastanku štete, primjenjuju se pravila podijeljenje odgovornosti i kada štetnik odgovara poprincipu objektivne odgovornosti, pa i kada je skrivljeno ponašanje oštećenog bilo predvidivo i otklonjivo, jer svaka stranka snosi odgovornost, pa i kada je skrivljeno ponašanje oštećenog bilo predvidivo i otklonjivo, jer svaka stranka snosi odgovornost, pa i kada je skrivljeno ponašanje oštećenog bilo predvidivo i otklonjivo, jer svaka stranka snosi odgovornost u obimu u kome je doprinijela prouzrokovanju štete. U takvoj se situaciji imala opasne stvari oslobađa objektivne odgovornosti srazmjerno obimu u kome je oštećeni učestvovao u prouzrokovanju štetnog događaja a time i štete koju je pretrpio (član 177. stav 3. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 580/86 od 14. 5. 1987. Godine)

41.

Član 178. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Za štetu prouzrokovanu sudarom motornih vozila imaoći motornih vozila uzajamno odgovaraju jedan drugome srazmjerno svome skrivljenom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Imajući u vidu karakter i težinu navedenih propusta svake od stranaka i njihov uticaj na to da je došlo do sudara i prouzrokovanja štete, nižestepeni sudovi su, i po ocjeni ovog revizijskog suda, pravilno primijenili materijalno pravne kriterije izražene u citiranoj odredbi iz člana 178. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima kada su utvrdili omjer odgovornosti za tu štetu od 25% : 75% i dosljedno tome tuženog obavezali da tužiocu naknadi 75% štete.

Međutim, osnovan je prigovor revizije da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili citiranu odredbu iz član 178. St. 2. Zakona o obligacionim odnosima odbijajući u cjelosti protivtužbeni zahtjev tuženog da mu tuženi naknadi štetu prouzrokovanu oštećenjem traktora, iz zbog pretrpljenog straha, uz obrazloženje da “sud nije mogao usvojiti protivtužbeni zahtjev tuženog jer je on uglavnom i odgovoran za nastali udes”.

Naime, navedenom odredbom iz član178. stav 2. ZOO je predviđena odgovornost svakog od imalaca motornog vozila, koji su obostranom krivicom doveli do prouzrokovanja štete tim vozilima u pokretu, za ukupnu štetu srazmjernost tepenu svoje krivice, što znači da i tužilac, srazmjernoobimu svoje krivice koji je već utvrđen nižestepenim presudama, odgovara za štetu koju je tuženi pretrpio u sudaru sa njegovima utomobilom.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 623/86 od 11.6.1987. godine)

42.

Član 185. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Vlasniku napuštenog građevinskog objekta (mlinica), koji je amortizovan pripada naknada samo vrijednosti oštećenog građevinskog materijala, koji se mogao spasiti pažljivim uklanjanjem objekta, jer restitucija takvog objekta nije ekonomski opravdana.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je mlinska zgrada tužilaca građena prije 90 godina, da je objekat napušten i oko 90% raskriven, u 70% bez konstrukcije i da je prema nalazu vještaka građevinske struke uglavnom amortizovan. Izvođenjem radova na stambenom objektu tuženog došlo je do daljih oštećenja na mlinskom objektu, kanalu za dovod vode i drugo.

Polazeći od navedenog utvrđenja, iz kog proizilazi da je navedeni objekat tužilaca napušten i da ne služi namjeni, ovaj sud nalazi da takav objekat ulazi u imovinu tužilaca samokao vrijednost upotrebljivog građevinskog materijala, te da u ovakvoj situaciji oštećenim ne pripada pravo na restituciju, a ni na novčanu naknadu u visini troškova uspostavljanja ranijeg stanja, jer restitucija nije ekonomski opravdana (član 185. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima) te da im pripada pravo samo na naknadu štete za uništeni i oštećeni građevinski materijal koji je bio upotrebljiv u vrijeme izvođenja radova na građevinskom objektu tuženog.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 512/86 od 18.6.1987. godine)

43.

Član 185. Tačka 189. stav 1. I 190. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni koji je usled tjelesne povrede bio privremeno nesposoban za sticanje dopunskog prihoda pored minimalne penzije, ima pravo na naknadu štete zbog izmakle korist, iako je dopunski prihod sticao obavljajući nepijravljenu djelatnost.

Iz obrazloženja:

Zahtjev da mu se isplati naknada na ime izgubljene zarade tužilac zasniva na navodima da je kao uživatelj penzije u minimalnom iznosu sticao dopunske prihode radeći kao zidar, a za vrijeme nesposobnosti za rad, usled zadobivene povrede, u trajanju od mjesec dana, nije ostvario tu zaradu u utuženom iznosu.

Nižestepšeni sudovi su dobili zahtjev tužitelja sa obrazloženjem da tužitelj nema odobrenje nadležnog organa za obavljanje zidarske djelatnosti, a ni potrebnu kvalifikaciju.

Opravdano se u reviziji navodi da su nižestepene odluke u pobijanom dijelu zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Zakonom o obligacionim odnosima propisano je da će sud uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile poslije prouzrokovanja štete, uključujući izmaklu korist, dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili prouštanja. (član 185, 189. stav 2. I 190. ZOO).

Shodno navedenoj zakonskoj odredbi oštećenom koji je redovno ostvario dopunski prihod iako bez odobrenja nadležnog organa, pripada pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade koju nije mogao ostvariti usled deliktne radnje štetnika.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 595/86 od 11.6.1987. godine)

44.**Članovi 185 stav 3. I 190. Zakona o obligacionim odnosima**

Vlasnik oštećenog stambenog objekta ne može zahtijevati da mu se na ime naknade štete dodijeli dogovarajući stan na korištenje kao nosiocu stanarskog prava.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo kada su tužitelja odbili sa zahtjevom da mu se dodijeli trosoban stan na korištenje. Naime, tužitelj je u tužbi zahtijevao, i kod takvog zahtjeva je ostao, da mu se pored naknade građevinske vrijednosti objekta, dodijeli na korištenje trosobni stan, našto bi imao pravo da mu je stambeni objekat ekspropisan po odredbama Zakona o eksproprijaciji. Ovakav zahtjev tužitelja nema uporišta u pozitivnim propisima.

Tužitelju pripada pravo na naknadu štete popraćenom o naknadi štete sadržanim u odredbama člana 185. stav 3. U vezi sa članom 190. Zakona o obligacionim odnosima. S obzirom da je stambena zgrada u kojoj je tužilac stanovao oštećena, a restitucija, kako je to utvrđeno, nije moguća, tužilac ima pravo da traži novčanu naknadu štete doznosa potrebnog da uspostavi materijalnu i stambenu situaciju kakva je postojala prije prouzrokovanja štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 139/86 od 16.4.1987. godine)

45.**Član 189. I 394. Zakona o obligacionim odnosima**

Novčana šteta, kao što je izgubljena zarada, se ne revalorizira prema cijenama u vrijeme suđenja, već se, u skladu sa načelom monetarnog nominalizma, dosuđuje u onom iznosu u kome je nastala.

IZ obrazloženja:

Neopravdano se u zahtjevu navodi da je prvostepeni sud shodno odredbi člana 189. Zakona o obligacionim odnosima naknadu štete zbog izgubljene zarade trebao utvrditi na osnovu visine zarade zemljoradnika u vrijeme presuđenja. Odredba člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ne primenjuje se kod tzv. Novčane štete, a to je šteta koja je izvorno nastala u novcu kao što je konkretna šteta (tužilac je usled štetnog događaja izgubio zaradu) ili kada je naturalna šteta pretvorena u novčanu, (npr. Kada sam oštećeni popravi oštećenu stvar ili sam kupi novu stvar umjesto uništene). U ovakvim slučajevima oštećeni ima pravo da od štetnika zahtijeva istu svotu novca za koju mu je imovina umanjena (čl. 394 ZOO).

(Vrhovni sud BiH, br. Gvl. 11/87 od 11.6.1987. godine)

46.

Član 193. Zakona o obligacionim odnosima

Troškovi održavanja groba dok traje pijetet srodnika prema umrlome spadaju u uobičajene troškove sahrane.

IZ obrazloženja;

NIžestepene odluke su u dijelu kojim je odbijen zahtjev za naknadu troškova održavanja groba zasnovane na pogrešnoj primjeni odredbe člana 193. Zakona o obligacionim odnosima. Sudska praksa priznaje oštećenom srodniku poginulog pravona naknadu onih materijalnih izdataka vezanih za njegovu smrt, koji se po svojoj sadržini mogu opredijeliti kao troškovi sahrane u širem smislu. Troškovima sahrane u širem smislu smatraju se izdaci za uređenje i održavanje groba, koji su relativno vremenski blisko vezani za momenat smrti poginulog srodnika, sve dok traje pijetet oštećenog prema pokojniku. Visina ovog vida štete se određuje u onom obimu u kojem se može obezbijediti uredno održavanje groba prema okolnostima koje su uobičajene u mjestu sahrane poginulog srodnika.

(Vrhovni sud BiH broj Rev. 564/86 od 11.6.1987. godine)

47.

Član 200. Zakona o obligacionim odnosima

Pri odmjeravanju visine naknade nematerijalne štete zbog umanjenja životne aktivnosti uzima se u obzir naknada za tjelesno oštećenje koju oštećeni prima po propisima o invalidskom osiguranju.

Iz obrazloženja

Prema opšte prihvaćenoj praksi sudova pri utvrđivanju pravične novčane naknade za pretrpljene duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti, sud samo uzima u obzir naknadu za tjelesno oštećenje, na koju oštećeni ima pravo po propisima o invalidskom osiguranju, te na osnovu svih okolnosti slučaja po slobodnoj ocjeni utvrđuje u kojoj mjeri naknada za tjelesno oštećenje utiče na visinu novčane naknade za pomenuti vid pretrpljene štete, a ne vrši se njeno uračunavanje kapitaliziranjem iznosa naknade za tjelesno oštećenje i odibjanjem toga iznosa od utvrđenja pravične naknade, na čemu se u reviziji insistira.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 480/86 od 27.3.1987. godine)

48.

Član 543. stav 3. Zakona o krivičnom postupku

Socijalistička republika Bosna i Hercegovina dužna je naknaditi štetu i zbog izgubljene zarade licu koje je oslobođeno od optužbe za krivično djelo, dok se nalazilo u pritvoru.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je donošenjem presude Vrhovnog suda BiH broj KŽ. 829/82 sa danom 26. Oktobra 1982. Godine postala pravosnažna prvostepena presuda kojom je tužilac oslobođen od optužbe za krivično djelo zbog koga je bio određen pritvor.

Pogrešno je pravno shvatanje izraženo u zahtjevu za zaštitu zakonitosti prema kome tužilac nema pravo da od tužene traži naknadu štete zbog izgubljene zarade tokom zadržavanja u pritvoru te da je tu naknadu mogao tražiti samo od organizacije udruženog rada kod koje je bio zaposlen (član 81. stav 2. Zakona o radnim odnosima SRBiH).

Ovo pravno svatanje u suprotnosti je sa izričitom odredbom člana 543. stav 3. Zakona o krivičnom postupku po kojoj se tužba za naknadu štete koju oštećeni trpi zbog neopravdanog boravka u pritvoru podnosi protiv republike na čijoj se teritoriji nalazi sud koji je sudio u prvom stepenu, odnosno koji je donio presudu o oslobađanju tuženog od optužbe radi krivičnog djela zbog kojeg je bio određen pritvor.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 9/87 od 14.5.1987. godine)

49.

Član 5. I 12. Zakona o putevima

Samoupravna interesna zajednica za regionalne puteve ne odgovara za štetu prouzrokovanu usled rušenja mosta na putu koji nije stavljen u opštu upotrebu odlukom Skupštine opštine.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužioca protiv prvotuzenog SIZ-a za stambeno komunalne djelatnosti i lokalne puteve M., zbog nedostatka pasivne legitimacije, jer se u konkretnom slučaju ne radi o javnom putu kojim u smislu člana 12. Zakona o putevima ("Službeni list SRBiH", broj 6/78) upravljaju samoupravne interesne zajednice za puteve.

Okolnost da konkretni put faktički koristi neograničeni broj lica sama za sebe nedaju mu bilježje javnog puta, kada nije donesena odluka nadležnog organa o stavljanju puta u opštu upotrebu. Odluka SO-e o stavljanju puta u opštu upotrebu ima konstitutivan karakter (član 5. stav 2. Zakona o putevima).

Kako prema utvrđenju nižestepenih sudova, put na kome je došlo do štetnog događaja, odlukom nadležnog organa nije stavljen u opštu upotrebu, nemože se smatrati javnim putem, pa za štetu nastalu u vezi sa rušenjem mosta na tom putu, nije odgovorna SIZ za stambeno komunalne djelatnosti i lokalne puteme M.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 573/86 od 14.5.1987. godine)

50.

Članovi 41. I 42. stav 1. Tačka 2. Zakona o putevima

Za štetu koju pretrpi korisnik puta zbog neobezbjeđenja kosine – vertikalnog usjeka, odgovara

zajednica koja upravlja putem, a ne investitor.

Iz obrazloženja:

Tuženi su obavezni da tužiocu solidarno naknade štetu koju je tužilac po osnovu kasko osiguranja naknadio svom osiguraniku za oštećenje vozila 8.9.1983. godine na magistralnom putu, na taj način što je odronjeno kamenje sa vertikalnih stijena palo na vozilo koje se kretalo kolovozom.

Odgovornost za nastalu štetu na strani prvotužene zajednice za puteve prvostepeni sud nalazi u tome što je 14.9.1978. godine put predat na upravljanje i održavanje prvotuženoj, a drugotuženog što kao investitor nije otklonio nedostatke u izvedenim radovima prilikom izgradnje puta, koji nedostaci su konstatovani u zapisniku oprimpredaji puta i upotrebnoj dozvoli.

Kod u postupku utvrđenih odlučnih činjenica da je put na kojem je došlo do oštećenja ovzila osiguranika tužioca još 1978, godine predat na upravljanje i održavanje prvotuženoj i da je nesporna visina štete koju je tužilac isplatio svom osiguraniku, neosnovani su žalbeni navodi prvotužene da nije dogovorna za nastalu štetu i da je na utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenjeno materijalno pravo kada je obavezana da tu štetu naknadi.

Ovo stoga što je od dana davanja upotrebne dozvole za put i izvršene primopredaje puta zajednica za puteve dužna održavati put u takvom stanju koje omogućava bezbjedno kretanje korisnika puta, bez obzira na to u kakvom je stanju primila put.

Zbog propusta u održavanju puteva kojim upravlja po odredbi člana 41. Zakona o putevima ("Službeni list SRBiH", broj 6/78), zajednica za puteve odgovara za štetu koja nastane korisnicima puteva, a u konkretnom slučaju prvotužena nije poduzela radove predviđene u odredbi člana 42. stav 1. Tačka 2. Zakona o putevima (radove na održavanju kosina, bankina, nasipa, usjeka i dr.), koje je po zakonu morala poduzeti da bi obezbijedila sigurnost korisnika puta, pa je zbog nepoduzimanja odgovarajućih radova i došlo do oštećenja vozila osiguranika tužioca.

Kako je drugotuženi predao put prvotuženom, a prvotužena je nakon primopredaje puta po zakonu u obavezi da put održava i odgovara za štetu koja korisnicima nastane na putu zbog njegovog neurednog održavanja, na utvrđeno činjenično stanje pogrešno je primijenjeno materijalno pravo kada je i drugotuženi obavezan da solidarno sa prvotuženim naknadi štetu tužiocu, bez obzira na to da li je drugotuženi propustio da otkloni nedostatke u izvedenim radovima prije ili iza primopredaje, jer na njegovoj strani nedostaje pasivna legitimacija.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 497/86 od 27.5.1987. godine)

51.

Član 1., 2. I 6. Zakona o rudarstvu

Član 155. Zakona o obligacionim odnosima

Vlasnik zemljišta nema pravo da traži naknadu štete za izvađeni šljunak, već samo za oštećenje zemljišta, jer je šljunak u utrobi zemljišta ili na njenoj površini, (u prirodnom stanju) u društvenoj svojini.

Iz obrazloženja:

Tužilac traži isplatu novčane protuvrijednosti izvađenog šljunka sa njegove parcele.

Tužiocu ne pripada pravo da zahtijeva naknadu štete isplatom novčane protuvrijednosti tih mineralnih sirovina, jer nije njihov vlasnik, zbog čega makar i bespravnom eksploatacijom ovih sirovina nije ni moglo doći dogubitka u njegovoj imovini (član 155. Zakona o obligacionim odnosima), a to je pretpostavka za zasnivanje obaveze naknađenja štete.

Takav zaključak nižestepeni sudovi su savim opravdano zasnovali na odredbama čl. 1, 2. I 6. Zakona o rudarstvu ("Službeni list SRBiH", broj 13/80 – prečišćeni tekst) prema kojima šljunak i pijesak u zemlji i na njenoj površini, kao mineralne sirovine, predstavljaju rudno blago koje je dobro od opšteg interesa sa kojim raspolaže opština na način i pod uslovima koji supredviđeni odredbama tog zakona, što znači da se na tim sirovinama ne mogu konstituisati individualna stvarna prava. Pravo vlasništva može psotojati na izvađenoj mineralnoj sirovini uz odobrenje (koncesiju) nadležnog organa, kao štoje predviđeno odredbama člana 7-9 Zakona o rudarstvu, a ne i na sirovini dok se ona nalazi u zemlji, odnosno na njenoj površini, bez obzira na okolnost da li ta mineralna sirovina ležina zemljištu na kojem postoji pravo svojine.

Polazeći od toga, tužiocu je zbog štetne radnje tuženih pripadalo pravo samo na to da od njih zahtijeva naknadu eventualne štete pričinjene zemljištu radi dovođenja zemljišta u prvobitno stanje, u kakvom je bilo prije vađenja šljunka.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 617/86 od 11.6.1987. godine)

OBLIGACIONO PRAVO	ZAKONSKE OBAVEZE
-------------------	------------------

52.

Član 120 Zakona o udruženom radu

Član 47. Zakona o proširenoj reprodukciji i minulom radu

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Na tražbinu po osnovu zakonom propisanog udruživanja sredstava za izgradnju elektroenergetskih objekata teku zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO.

Iz obrazloženja:

U ovom predmetu radi se o tražbini tužioca povodom udruživanja sredstava radi izgradnje primarnih elektroenergetskih objekata, a koja sredstva se imaju platiti tužiocu u smislu odredaba Zakona o obaveznom udruživanju dijela sredstava društvene reprodukcije organizacija udruženog rada radi učešća u kreditiranju izgradnje elektroenergetskih objekata u periodu od 1981. Do 1985. Godine ("Slučbeni list SRBiH", broj 25/81 i 25/83), te u smislu saomoupravnog sporazuma o udruživanju dijela investicionih sredstava za finansiranje razvoja elektroenergetskih kapaciteta u vremenu od 1.1.1983. do 31.12.1990. godine ("Službeni list SRBiH", broj 28/83), koji se oslanja na član 120. Zakona o udruženom radu i član 47. Zakona o proširenoj reprodukciji i minulom radu. Radi se, dakle, o zakonskom obligaciji, pa se kod obračuna zateznih kamata ima primijeniti odredba člana 277. stav 1. ZOO, a ne o potraživanju iz ugovora u privredi u smislu člana 25. stav 2.ZOO. Okolnost da se samoupravnim sporazumom o udruživanju sredstava određuje visina obaveze na osnovu količne isporučene energije, ne znači da je među strankama zaključen ugovor u privredi, već je samo utvrđen kriterij za visinu učešća na bazi ugovora o isporuci el. Energije, pa stoga tuženi pogrešno smatra i da se udruživanje sredstava radi izgradnje el. Energetskih objekata koje ima u vidu spomenuti sporazum i zakon, ima smatrati potraživanjem iz ugovora u privredi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 27/87 od 19.6.1987. godine)

53.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Ako tuženi u toku glavne rasprave odustane od prigovora na platni nalog tužiocu se ne može dosuditi zatezna procesna kamata na iznos glavnog zahtjeva koji se sastoji od neisplaćene zatezne ili ugovorne kamate po stopi većoj od one u tužbi.

Iz obrazloženja:

Saglasno odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, povjeriocu pripadaju zatezne procesne kamate na neisplaćene zatezne ili ugovorne kamate od podnošenja tužbe do isplate, samo kao na sporedno potraživanje uz potraživanje neisplaćenih obračunatih kamata, a ne mogu postojati kao samostalno potraživanje.

Ako je pravosnažno dosuđeno potraživanje neisplaćenih kamata, povjerilac ne može posebnom tužbom uspješno tražiti da mu se dosude zatezne procesne kamate na već dosuđeno potraživanje neisplaćene kamate, pa kako je u konkretnom slučaju zbog odustanka tuženog od prigovora protiv platnog naloga za tražbinu neisplaćene obračunate kamate sa 35% procesnih kamata, platni nalog postao pravosnažan, to se tužiocu nije mogla dosuditi i tražena razlika zateznih procesnih kamata na potraživanje pravosnažno dosuđene obračunate kamate. U času donošenja prvostepene presude zahtjev za plaćanje procesnih kamata zatraženih preinačenjem tužbe obuhvatao je ovo potraživanje kao samostalno, pa je prema tome neosnovano.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 377/86 od 10.6.1987. godine)

PRAVO OSIGURANJA

54.

Članovi 901. stav 1., 2., 3. I 4., te 912. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o osiguranju je zaključen ako osiguravač nije odbio u roku od 8 dana od dana prijema pismenu ponudu osiguranika koja ne odstupa od uslova osiguranja, pa je osiguranik dužan platiti premiju osiguranja iako nije potpisana polisa osiguranja.

Iz obrazloženja:

Pravilno je prvostepeni sud našao da je tuženi dužan platiti naveden iznos, jer je među strankama zaključen ugovor o osiguranju. Ovo jasno porizlazi iz odredaba član 901. stav 2., 3. I 4. Zakona o obligacionim odnosima. U stavu 2. Je propisano da pismena ponuda učinjena osiguravaču za zaključenje ugovora o osiguranju vezuje ponudioca, ako on nije odredio kraći rok, za vrijeme od 8 dana od dana kada je ponuda prispjela osiguravaču, a ako je potreban ljekarski pregled, onda za vrijeme od 30 dana. U stavu 3 navedenog člana propisano je da ako osiguravač u tom roku ne odbije ponudu koja ne odstupa od uslova po kojima on vrši predloženo osiguranje, smatrat će se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen. U tom slučaju u smislu stava 4. Ovog člana ugovor se smatra zaključenim kada je ponuda prispjela osiguravaču. Prema tome, na osnovu citiranih odredaba člana 901 ZOO i utvrđenih činjenica da je tuženi dostavio tužiocu svoju ponudu za zaključenje ugovora o kolektivnom osiguranju radnika koju tužilac nije odbio u roku od 8 dana, ugovor se smatra zaključenim od momenta kada je ponuda prispjela osiguravaču. Odredbe stavova 3-4 člana 901. ZOO predstavljaju izuzetak u odnosu na odredbe stava 1. Istog člana, po kojima se ugovor o osiguranju smatra zaključenim kada ugovarači potpišu polis osiguranja ili listu pokrića, pa nije od značaja što u

ovom slučaju stranke nisu potpisale polisu osiguranja. Radi toga je tuženi dužan da plati premiju osiguranja ponavedenom ugovoru u smislu člana 912. ZOO.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 486/86 od 22.6.1987. godine)

55.

Član 953. Zakona o obligacionim odnosima

Mada je poginuli, i sam u pijanom stanju, pristao da se vozi sa pijanim motociklistom, korisnicima osiguranja po osnovu ugovora o osiguranju od nezgode u cjelosti pripada suma osiguranja za slučaj smrti.

Iz obrazloženja:

Prednik S.F. je smrtno nastradao na motociklu kojim je upravljao B.J., a do saobraćajnog udesa je došlo tako što je vozač naglo skrenuo na svoju lijevu stranu kolovoza i izazvao direktan sudar sa nailazećim putničkim automobilom iz suprotnog pravca, koji se propisno kretao svojom desnom stranom pri čemu je S.F. ostao na mjestu mrtav.

Nižestepeni sudovi nisu na štetu tuženog pogrešno primijenili odredbu iz člana 10. Tačka 8. Opštih uslova za osiguranje lica od posljedica nesretnog slučaja, koja su sastavni dio ugovora o kolektivnom osiguranju prema polisi broj 09166 na kojoj tužioci zasnivaju svoj tužbeni zahtjev, kada su u svojim presudama zaključili da saobraćajni udes i smrt prednika tužilaca nije u uzročnoj vezi sa njegovim alkoholisanim stanjem i da zbog toga nema mjesta isključenju obaveze tuženog kao osiguravača da tužiocima plati iznose predviđene u ugovoru o osiguranju.

S tim u vezi tužioci su u toku prvostepenog postupka dokazali, kao što je utvrđeno nižestepenim presudama, da njihov prednik u konkretnoj saobraćajnoj situaciji ni jednim svojim postupkom nije uticao na to da dođe do saobraćajnog udesa, nego, naprotiv, da je saobraćajni udes i štetna posljedica, koja je osigurani slučaj, isključivo rezultat nepravilne i nepropisne vožnje vozača, čime je otklonjena pretpostavka o postojanju uzročne veze između alkoholisanosti osiguranika i nesretnog slučaja, kao uslova za isključenje od osiguranja.

Tuženi svoju tvrdnju o postojanju takve uzročne veze zasniva na pristanku poginulog da se vozi na motociklu sa pijanim vozačem, koji je u momentu udesa imao koncentraciju alkohola u krvi od 1,4‰. Međutim, kako čak ni uslovi tuženog o osiguranju lica od posljedica nesretnog slučaja iz 1980. Godine koji su bili na snazi u vrijeme nesretnog slučaja, ne isključuju od osiguranja ni onog osiguranika koji nije bio u alkoholisanom stanju i koji je nastradao pristavši da se vozi sa pijanim vozačem, zbog toga ni ta okolnost nije podobna za drugačiji zaključak od onog kakav je zauzet u nižestepenim presudama, odnosno da nije isključena obaveza tuženog kao osiguravača da tužiocima plati osiguranu sumu prema zaključenom ugovoru.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 550/86. Od 21.5.1987. godine).

MJENIČNO PRAVO

56.

Član 49. Zakona o mjenici

Dužnik koji je isplatio mjenični dug ne može zahtijevati regres isplaćenog od indosanta koji se mjenično obavezao poslije njega.

Iz obrazloženja:

U ovom predmetu tužilac je kao regresni povjerilac svojom mjeničnom tužbom obuhvatio sve indosante iz mjenice, među ostalim i prvotuženog. Međutim, prema odredbi člana 49. Zakona o mjenici svaki obveznik protiv kojeg se vrši ili protiv kojeg se može vršiti regres ovlašten je, kada isplati regresnu svotu, zahtijevati da mu se preda mjenica zajedno sa protestom i računom na kome je potvrđena isplata. Svaki indosant koji je iskupio mjenicu može prebrisati svoj indosament i indosamente indosanata koji poslije njega dolaze. Nesporno je, a to se vidi iz priložene fotokopije mjenice da je prvotuženi indosant, koji po redosljedu dolazi iza tužioca, pa stoga tužilac ne može od njega tražiti regres, jer je on po navedenoj mjenici dužnik prvotuženog, pa je stoga žalbu prvotuženog valjalo uvažiti, pobijanu presudu primjenom člana 373. Zakona o parničnom postupku preinačiti, platni nalog u odnosu na prvotuženog ukinuti i tužbeni zahtjev odbiti kao neosnovan.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 488/86 od 22.6.1987. godine)

STAMBENO PRAVO

57.

Član 2. stav 2. I 67. Zakona o stambenim odnosima

Suvlasnik nema stanarsko pravo na vlastitom stanu bez obzira što stan koristi, uz saglasnost drugog suvlasnika, još iz vremena važenja saveznog zakona o stambenim odnosima, kad se moglo konstituisati stanarsko pravo na stanu u svojini građana.

IZ obrazloženja:

Tuteljica ni po odredbama člana 2. stav 3. Ranijeg saveznog Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 11/66 i 32/68) nije mogao steći stanarsko pravo na kome je ona bila vlasnik, odnosno kasnije suvlasnik.

Imajući u vidu sadržinu opštih propisa o svojini (sada izraženih u odredbama zakona o osnovnim sovjinsko pravnim odnosima) vlasnik, kao ni suvlasnik nije mogao imati uća prava, kao štoje stanarsko pravo, na vlastitoj stvari, od prava svojine. Suvlasnik pogotovo nije mogao steći stanarsko pravo na idealnim djelovima drugih suvlasnika, jer se stanarsko pravo, s obzirom na njegovu prirodu, i po odredbama ranijeg saveznog Zakona o stambenim odnosima moglo sticati samo na cijelom stanu. Stoga je suvlasnik mogao koristiti stan samo pozvajući se na svoje pravo svojine u alikvotnom dijelu, a u okviru sporazuma sa ostalim suvlasnicima, koji u slučaju stranaka postoji.

Iz toga slijedi da suvlasnik nije mogao ni do 1. Juna 1974. Godine, kao dana stupanja na snagu sadašnjeg republičkog Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst), steći stanarsko pravo na stanu u suvlasništvu, zbog čega mu taj status ne priznaje ni odredba člana 2. stav 2. Sada važećeg republičkog zakona, pa je zbog toga pravilno postupio drugostepeni sud kada je odbio tužbeni zahtjev.

Takav pravni stav nalazi svoje uporište i u odredbi člana 59-e Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima objavljenog u "Službenom listu SRBiH", br. 34/83 (čl. 67. Prečišćenog teksta tog zakona – "Službeni list SRBiH", 14/84) po kojem će nadležni sud za slučaj međusobnog spora između suvlasnika u pogledu korištenja fizički nedjeljivog stana priznati to pravo jednom od njih, prema propisanim kriterijima, u postupku za razvrnuće imovinske zajednice, ili u postupku za uređenje odnosa među suvlasnicima, zbog

čega nakon 27.12.1983. godine, kao dana stupanja na snagu anvedenog zakona, pogotovo ne bi bilo opravdanja zauzimanju drukčijeg pravnog stanovišta za kakvo se revizija zalaže.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 504/86 od 16.4.1987. godine)

58.

Član 4. stav 1. Tačka 3. Zakona o stambenim odnosima

Stanom za službene potrebe smatra se stan čije je korištenje vezano za vršenje određene službene dužnosti i koji se kao takav utvrdi opštim aktom davaoca stana na korištenje.

Ovaj drugi uslov ne mora biti ispunjen ako je očigledno da se rado o namjenskom stanu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 313/86 od 27.4.1987. godine)

59.

Članovi 7. stav 2. I 44. stav 1. Tačka 5. Zakona o stambenim odnosima

Kod ocjene da li je stan odgovarajući treba utvrditi i da li ponuđeni stan, s obzirom na svoj položaj u zgradi, bitno pogoršava uslove stanovanja osobe teškog zdravstvenog stanja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 568/86 od 13.8.1987. godine)

60.

Član 19. stav 2, 22. stav 1. I 24. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

Okolnost što je nakon dodjele stana na korištenje a prije zaključenja ugovora o useljenu u stan, razveden brak ne lišava drugog supruga prava da useli u stan, i da, ako izostane međusobni sporazum, pokrene vanparnični postupak u kome će sud odlučiti ko će od razvedenih bračnih drugova ostati nosilac stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Stan je namijenjen za zadovoljavanje ličnih i porodičnih potreba. Zbog toga je bračni drug koji živi u zajedničkom domaćinstvu s nosiocem stanarskog prava i sam nosilac (sunosilac) stanarskog prava (član 19. stav 2. Zakona o stambenim odnosima), a ostali članovi porodičnog domaćinstva, djeca itd. Su korisnici stana (član 6. ZSO).

Stan u društvenoj svojini, kada je, kao i u ovom slučaju, sredstvo zajedničke potrošnje organizacije udruženog rada, dodjeljuje se na korištenje po mjerilima i kriterijima utvrđenim u samoupravnom opštem aktu (član 24. stav 2. ZSO). Prilikom utvrđivanja ovih kriterija i mjerila uzima se u obzir, pored ostalog, i broj članova porodičnog domaćinstva (član 24. stav 3. ZSO).

U rješenju osnovne organizacije udruženog rada o dodjeli dvosobnog stana tuženom R.D. navodi se da je ovome dodjeljuje stan na korištenje na osnovu odredaba Pravilnika o rješavanju stambenih potreba radnika OOUR-a, važeće rang liste i odluke radničkog savjeta OOUR-a.

Akt o dodjeli stana donijet je prije razvoda braka između tužiteljice i tuženoga.

Budući da se po, Zakonu o stambenim odnosima, ugovor o korištenju stana zaključuje na temelju akta o dodjeli stana, po shvatanju ovoga suda odlučno je porodično stanje sticaoca za vrijeme dodjele stana, a ne u vrijeme zaključenja ugovora. Zato odredba iz člana 19 stav 2. ZSO da je "ugovor o korištenju stana zaključio jedan od bračnih drugova koji živi u zajedničkom domaćinstvu ..." izražava redovno stanje, kao pretpostavku za sticanje

stanarskog prava bračnog druga, a ne izuzetnu situaciju koja nastaje povodom razvoda braka nakon donošenja akta o dodjeli stana na korištenje, a prije useljenja i zaključenja ugovora o korištenju stana.

Ako u vremenu između donošenja akta o dodjeli stana na korištenje i zaključenja ugovora o korištenju stana dođe do razvoda braka, a bračni drug kome je dodijeljen stan zaključi ugovor o korištenju stana na temelju neizmijenjenog akta o dodjeli stana na korištenje koji je donijet s obzirom na njegovo dosadašnje porodično stanje, uključujući i bračnog druga s kojim se kasnije razveo, tada i razvedeni bračni drug ima pravo da traži useljenje u stan i da se po useljenju smatra sunosiocem stanarskog prava u smislu odredaba iz člana 19. Zakona o stambenim odnosima. Ako se nakon toga razvedeni bračni drugovi ne sporazumiju ko će od njih ostati nosilac stanarskog prava, po zahtjevu jedan od njih o tome odlučuje sud u vanparničnom postupku (član 20. stav 1. ZSO).

Jezička interpretacija odredbe iz člana 19. stav 2. ZSO, koja ima u vidu redovno stanje – postojeći brak i zajedničko domaćinstvo u vrijeme useljenja u stan bila bi preuska jer ne bi izrazila svrhu Zakona koji isključuje diskriminaciju bračnog druga kome nije dodijeljen stan na korištenje, već ga stavlja u isti pravni položaj, sa stanovišta korištenja stana, kao i bračnog druga kome je dodijeljen stan na korištenje. Razvod braka nakon što je dodijeljen stan s obzirom na broj članova porodičnog domaćinstva, uključujući i kasnije razvedenog bračnog druga, ne može lišiti ovoga da ravnopravno sa drugim bračnim drugom, pošto je brak razveden, traži da se utvrdi da je on nosilac stanarskog prava, u nedostatku međusobnog sporazuma, a to pravo može steći samo ako se na temelju akta o dodjeli useli u stan.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 637/86 od 21.8.1987. godine)

61.

Član 30. I 80. Zakona o stambenim odnosima

Tužbom, koja je podnijeta oslije 1.11.1984. godine, ne može se tražiti iseljenje iz stana u društvenoj svoini lica koje je stan bespravno koristilo osam godina prije podnošenja tužbe.

IZ obrazloženja:

Odredbom člana 30. stav 1. Prečišćenog teksta Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), propisano je da svako može dati inicijativu, a zainteresovano lice zahtjev za pokretanje postupka za iseljenje bespravno useljenog lica u stan u društvenom vlasništvu, a stavom 2. Da će na osnovu zahtjeva ili po službenoj dužnosti stambeni organ donijeti rješenje o izpražnjenu stana, ako od dana nezakonitog useljenja do pokretanja postupka nije proteklo više od 3. Godine. Stavom 7. Citiranog člana, propisano je da se protekom oka od 3. Godine ne isključuje pravo davaoca stana na korištenje da zahtijeva ispražnjenje stana kod nadležnog organa u daljem roku od 5 godina.

Kako tužena prema navodima tužbe sporni stan koristi bez pravnog osnova nakon smrti nosioca stanarskog prava od 17.6.1974. godine, da tužilac od tada pa do podnošenja tužbe 15.4.1985. godine nije ništa preduzimao za njeno iseljenje, ovaj sud nalazi da je primjenom člana 30. stav 7. U vezi sa članom 87. Zakona o stambenim odnosima SRBiH (koji se primjenjuje od 1.11.1984. godine), tužbu za iseljenje tužene iz spornog stana prvostepeni sud trebao odbaciti zbog proteka prekluzivnog roka, te da odbijanjem zahtjeva nižestepeni sudovi nose pogrešno primijenili materijalno pravo, jer u konkretnom slučaju kako je to naprijed istaknuto, nisu ispunjeni uslovi za usvajanje zahtjeva za predaju u posjed stana, ni pod

pretpostavkom da tuženi nakon smrti nosioca stanarskog prava sporni stan koristi bez pravnog osnova, kako tvrdi tužilac.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 579/86 od 21.5.1987. godine)

62.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorištenja ovlašten je da da davalac stana na korištenje, a pod ovim se podrazumijeva ono društveno – pravno lice koje bi bilo ovlašteno da dodijeli prazna stan na korištenje.

Iz obrazloženja:

Na otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorištenja (član 47. Zakona o stambenim odnosima SRBiH), ovlašten je davalac stana na korištenje, a to je ono društveno- pravno lice koje bi bilo ovlašteno da dodijeli stan kada ostane ispražnjen. Dakle, to može biti i lice koje je jednokratno prenijelo pravo davanja stana na korištenje drugom pravnom licu, tako da ne mora biti neposredni davalac stana na korištenje nosiocu stanarskog prava kome otkazuje ugovor o korištenju stana

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 393/87 od 13.8.1987. godine)

PORODIČNO PRAVO

63.

Član 264. Porodičnog zakona

Pravilo običajnog prava “jabuka” po kome pokloni učinjeni na svadbi ulaze u imovinu muža, odnosno njegove porodice nije u saglasnosti sa načelom ravnopravnosti muža i žene, pa se smatra da su pokloni učinjeni oboma i da ulaze u njihovu zajedničku imovinu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da pokloni primljeni za vrijeme svadbe predstavljaju zajedničku imovinu bračnih drugova (član 264. stav 3. Porodičnog zakona SRBiH) i da udio tužiteljice u toj imovini iznosi ½.

Prevaziđena su pravila običajnog prava zvana “Jabuka” po kojim je novac skupljen na svadbenoj svetkovini ulazio u imovinu mladoženje jer se time favorizuje muž i članovi njegovog porodičnog domaćinstva, što je u suprotnosti sa načelom jednakosti muža i žene.

Prema odredbi člana 264. Porodičnog zakona SRBiH presumpcija je da se pokloni trećih lica učinjeni u toku trajanja bračne zajednice smatraju imovinom oba bračna druga, pa tako i novac prikupljen na “jabuci” koji je očito dat sa svrhom da bi mladenci mogli lakše otpočeti zajednički život.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 609/86 od 11. Juna 1987. Godine)

64.

Član 265. Porodičnog zakona

Lica koja žive u vanbračnoj zajednici mogu se punovažno sporazumjeti da određene stvari ili druga imovinska dioba zajedničkim radom pribave za neko reće lice.

Iz obrazloženja:

Predmeti opreme, koji su nabavljeni za potrebe poslastičarske rasadnje vlasništvo tuženikovog oca ne predstavljaju zajedničku imovinu tužiteljice i tuženog nego imovinu tuženikovog oca.

Nižestepeni sudovi su, obzirom na ove činjenice, pravilno primijenili odredbe člana 278. U vezi sa članom 264. Stv 2. I 267. Porodičnog zakona kada su odbili tužbeni zahtjev, jer ti propisi daju osnov licu kje je svojim radom i drugim oblicima doprinosa tokom vanbračne zajednice učestvovalo u sticanju one imovine koja je pribavljena za tu zajednicu, a ne i imovine koja je pribavljena za treća lica, da isticanjem zahtjeva u odnosu na svog vanbračnog druga traži da se utvrdi njegov udio u sticanju te imovine.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 559/86 od 21.5.1987. godine)

65.

Članovi 272. I 273. Porodičnog zakona

Oba bračna druga su solidarni dužnici po ugovoru o zajmu koji je zaključio jedan od njih radi pribavljanja sredstava za podmirenje troškova svadbe.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužiteljice, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je novac dobiven na poklon za vrijeme svadbe trošen za podmirenje troškova svadbe i zajedničkih potreba parničnih stranaka za vrijeme trajanja bračne zajednice.

Neosnovan je prigovor revizije da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su zahtjev odbili i u dijelu koji se odnosi na podmirenje troškova učinjenih prilikom zaključenja braka, jer da se za te troškove u smislu člana 272. Porodičnog zakona SRBiH, ne odgovara i drugi bračni drug. Ovo stoga jer se pozajmica učinjena za podmirenje troškova zajedničke svadbe ne može okarakterisati kao obaveza samo jednog bračnog druga, iako je učinjena neposredno pred zaključenje braka, pošto je nastala u vezi sa zaključenjem braka i radi podmirenja troškova svadbe, a time i tekućih potreba buduće bračne odnosno porodične zajednice (član 273. Porodičnog zakona SRBiH), za koje odgovaraju brčani drugovi solidarno, kako zajedničkom, tako i svojom posebnom imovinom.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 663/86 od 9. Jula 1987. Godine)

NASLJEDNO PRAVO

66.

Član 16. Zakona o nasljeđivanju

PO zakonu o nasljeđivanju SRBiH pravo predstavljanja u trećem nasljednom redu se ograničava na djecu, djeda i babe s očeva i djeda i babe s majčine strane.

Iz obrazloženja:

Ostaviteljica nije ostavila ni jednog nasljednika prvog ili drugog nasljednog reda, pa bi, u smislu člana 16. Zakona o nasljeđivanju (prečišćeni tekst objavljen u “Službenom listu SRBiH”, broj 7/80), njenu zaostavštinu trebali da naslijede djedovi i babe i to jednu polovinu djed i baba sa očeve strane, a drugu polovinu djed i baba sa majčine strane.

Iz razloga drugostepenog rješenja slijedi da su nižestepeni sudovi odredili nasljednike u zaostavštini F.E. polazeći od pravnog stava da dio koji pripada jednoj liniji, dakle, koji predstavlja jednu četvrtinu zaostavštine ostaje vezan za tu liniju srodnika sve dok postoji mogućnost da se u njegovom okviru primijeni pravo predstavljanja (član 11. Citiranog zakona). To znači da, ako bi iz bilo kog razloga koji od predaka otpao kao nasljednik – njegov dio bi po pravu predstavljanja naslijedila njegova djeca, odnosno njegovi dalji potomci kao pobočni srodnici ostaviteljice po pravilu koja važe za slučaj kada umrlog nasljeđuju njegova djeca, kao što se naglašava u razlozima drugostepenog rješenja.

Međutim, postoji razlika između sadržaja odredbe člana 18. stav 2. Ranijeg saveznog Zakona o nasljeđivanju (“Službeni list FNRJ”, broj 20/55), na koju se indirektno pozivaju pobijana rješenja, a u kojoj je bilo propisano: “Ako je neki od ovih predaka jedne loze umro prije ostavioca, dio ostvine koji bi mu pripao da je preživio ostavioca nasljeđuju njegova djeca, njegovi unuci i njegovi daljnji potomci, po pravilima koja vrijede za slučaj kada umrloga nasljeđuju njegova djela i ostali potomci” i odredbe člana 17. stav 2. Sadašnjeg Zakona o nasljeđivanju SRBiH, prema kojoj je pravo predstavljanja kod trećeg nasljednog reda ograničeno samo na djecu baba i djedova. Odatle, ukoliko njihova djeca, tj. Ujaci, stričevi i tetke ostaviteljice po ocu i majci, nisu nadživjeti ostaviteljicu ne mogu se, osloncem na pravo predstavljanja pozvati na nasljeđe umrlih djedova i baba i njihovi dalji potomci.

(Vrhovni sud BiH, br. Gvl. 12/87 od 18. Juna 1987. Godine)

67.

Član 31. I 33. Zakona o nasljeđivanju**Član 394. Zakona o obligacionim odnosima**

Kada se radi namirenja nužnog dijela ne može vratiti poklonjena nekretnina, jer je u međuvremenu ekspropisana, tada nužni nasljednici, s obzirom na načelo monetarnog nominalizma, imaju pravo na srazmjern dio naknade isplaćene u postupku eksproprijacije, a ne na dio iznosa koji bi odgovarao naknadi u vrijeme ostvaranja nasljedstva.

Iz obrazloženja:

U postupku pred nižestepenim sudovima je utvrđeno da je ostaviteljica 1967. g. ugovorom o poklonu na osnovu kojeg je izvršen prenos u zemljišnoj knjizi, prenijela tuženom u vlasništvo sve svoje nekretnine, koje su kasnije, opet u cjelini, ekspropisane, a za njih je tuženom u 1974. g. isplaćena naknada od 160.000 dinara.

Polazeći od izloženih utvrđenja oba nižestepena suda nalaze da je ostaviteljica ovakvim raspolaganjem svojom imovinom, povrijedila pravo tužiteljice na nužni dio, a pošto je u međuvremenu od izvršenog poklona do odlučivanja o pravu tužiteljice na nužni dio, došlo do otuđenja (eksproprijacije) nekretnina koje su predmet darovanja, oba nižestepena suda smatraju da namirenje nužnih dijelova tužiteljica treba izvršiti tako što će im tuženi isplatiti odgovarajući novčani iznos koji je primljen kao naknada za ekspropisane nekretnine. Kod određivanja tog iznosa prvostepeni sud je pošao od procjene vrijednosti nekretnine u času

smrti ostaviteljice (8.10.1981.), pozivajući se pri tome na odredbu iz člana 33. Zakona o nasljeđivanju. Drugostepeni sud sasvim ispravno uvažava činjenicu da u momentu smrti ostaviteljice nekretnine koje su bile predmet darovanja nisu bile u vlasništvu, niti u posjedu ni ostaviteljice, a ni tuženog. Te nekretnine su, kako je već rečeno, oduzete od tuženog po odluci državnog organa u 1974.g. i on je za njih dobio iznos od 160.000 dinara, pa je u stvari transformisani predmet darovanja od kojeg tužiteljice kao nužni nasljednici, imaju pravo tražiti nužni nasljedni dio. Taj iznos se kao predmet darovanja, obzirom i na načelo monetarnog nominalizma (član 394. Zakona o obligacionim odnosima) jedino mogao uračunati u zaostavštinu ostaviteljice, pa s obzirom na sve to, drugostepeni sud je ispravno postupio kada je uvažavanjem žalbe tuženog, tužiteljicama dosudio po 1/8 dijela od tog iznosa, odnosno ukupan iznos od 40.000 dinara za obje, koji pripada tužiteljicama kao nužni nasljedni dio.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 536/86 od 14.5.1987. godine)

68.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

Ugovor o doživotnom izdržavanju ima element aleatornosti, jer obaveza izdržavanja traje do smrti primaoca izdržavanja, a smrt je, po pravilu, vremenski neizvjesna, pa se ne može primjenjivati pravilo jednake vrijednosti davanja.

Iz obrazloženja:

Između primateljice izdržavanja - sada umrle F.M. i tužene kao davaoca izdržavanja je od momenta zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju, zasnovana zajednica života u domaćinstvu tužene koja je neprekidno trajala sve do smrti F.M. Prema daljim utvrđenjima, koja su takođe odlučna sa aspekta navoda revizije o pravnoj prirodi konačno preciziranog tužbenog zahtjeva, a koja su u toku postupka među strankama bila i nesporna, umrla F.M. je u momentu zaključenja ugovora bila "relativno lošeg zdravstvenog stanja" (navodi tužioca i umješaća u iskazima u svojstvu stranke). Pri tome valja istaći i to da se čak ni u reviziji ne tvrdi da je pokojnica bolovala od kanceroznog, ili nekog drugog sličnog oboljenja koje bi neminovno stavljalalo u izgled skoru smrt.

Kako je nižestepenim presudama utvrđeno i da se tuženi tokom trajanja zajednice života na zadovoljavajući način starala o svim životnim potrebama pokojnice, koju je od prvog dana po zaključenju ugovora primila u svoje porodično domaćinstvo i da je takvo stanje trajalo sve do smrti pokojnice, dakle, kroz relativno dug vremenski period od skoro tri godine, ne može se prihvatiti kao osnovan prigovor revizije da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo, kada iz utvrđenog činjeničnog stanja, nisu zaključili da je tužena sklopila ugovor o doživotnom izdržavanju izpobuda koje su protivne moralu, odnosno zato što se već zbog starosti i bolesti samih za sebe još u momentu zaključenja ovog ugovora "sa sigurnošću moglo znati da će tim ugovorom biti povrijeđeno načelo jednake vrijednosti uzajamnih davanja jer je njoj ugovorom ostavljena imovina velike i nesrazmjerne vrijednosti", kao što se u reviziji doslovno ističe.

Ugovor o doživotnom izdržavanju po svojoj sadržini onako kako je predviđen odredbom člana 120. Zakona o nasljeđivanju, nije čisto teretni ugovor sa ekvivalencijom uzajamnih davanja, nego u sebi sadrži i elemente aleatornosti utoliko što se unaprijed ne može znati kada će nastupiti smrt izdržavanog, pa je prema tome nepoznat konačni ekonomski efekt uzajamnih davanja.

Polazeći od toga, sama za sebe starost i slabo zdravstveno stanje izdržavanog (što je i inače u životu uobičajen i gotovo redovan motiv iz kojeg se primalac izdržavanja uopšte i odlučuje na zaključenje ove vrste ugovora, jer mu je u takvoj situaciji upravo i potrebna tuđa njega i pomoć) nije razlog iz kojeg bi se po prirodi stvari moglo zaključiti da je drugi saugovarač pristupio sklapanju ugovora iz motiva koji su protivni moralu, odnosno sa ciljem da bi za sebe ostvario srazmjernu imovinsku korist, kao što se u reviziji tvrdi, jer je trajanje ljudskog vijeka u reletivnim razmjerima stvar individualnih osobina, zbog čega se ne može prihvatiti da je tužena u opisanoj situaciji još u momentu zaključenja ugovora mogla sa izvjesnošću očekivati skorou smrt sada umrle.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 557/86 od 14.5.1987. godine)

69.

Član 123. Stav 3. Zakona o nasljeđivanju

Pravo ugovorne stranke da traži raskid ugovora o doživotnom izdržavanju zbog neispunjenja obaveze prelazi na nasljednike, iako ugovarač nije tražio raskid za života.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 51/86 od 19.3.1987. godine)

Primjedba Tako i Gvl. 5/87 od 16.4.1987. godine)

NADLEŽNOST

70.

Član 36. Stv 1. Tačka 1c Zakona o redovnim sudovima

U sporu protiv opštinske sindikalne organizacije radi naknade štete prouzrokovane propuštanjem tužene da obrazuje disciplinsku komisiju po zahtjevu poslodavca nadležan je da sudi redovni sud.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 198/87 od 14.8.1987. godine)

71.

Član 36. stav 1. Tačka 1c Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da sudi o zahtjevu za naknadu štete rouzrokovane neispunjenjem obaveze zakupopromca poslovne prostorije da zaposli zakupodavca "u svojstvu poslovođe kluba".

Iz obrazloženja;

Ugovorom o zakupu zaključenim između parničnih stranaka 24.7.1984. godine, tužitelj je dao tuženom u zakup poslovne prostorije u svrhu otvaranja kluba, a tuženi se obavezao da zaposli tužioca u svojstvu poslovođe kluba.

Tužitelj nije zasnovao radni odnos kod tuženog, pa zahtijeva da mu tuženi zbog neispunjenja ugovora isplati lični dohodak. Iz izloženog slijedi da se ne radi o sporu o sticanju i prestanku svojstva radnika u udruženom radu, kao ni o sporu u drugim samoupravnim pravima i obvezama radnika iz međusobnih odnosa u udruženom radu u smislu odredbe člana 50. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/80), nego o građanskopravnom sporu nastalom zbog neispunjenja ugovora. Zato je za suđenje u smilsu odredbe člana 36. stav 1. Tačka 1. Pod tačkom c) Zakona o redovnim sudovima- prečišćeni

tekst ("Službeni list SRBiH", broj 19/86) nadležan redovni sud).

(Vrhovni sud BiH, br. R. 130/87 od 25. Juna 1987. Godine)

72.

Član 38. stav 1. Tačka 1d Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da sudi u sporovima radinaknade štete prouzrokovane neovlaštenim iskorištavanjem zaštićenog pronalaska.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 17987 od 22. Jula 1987. Godine)

PARNIČNI POSTUPAK

73.

Član 12. Zakona o parničnom postupku

U parničnom postupku se ne može isticati prigovor, da je organ uprave, koji je donio rješenje o izdvajanju podruštvljenog zemljišta preko zakonskog maksimuma, povrijedio odredbe upravnog postupka time što nije provjerio posjedovno stanje u kom slučaju bi bio utvrdio da je izdvojenu katastarsku parcelu prije toga, ali nakon podruštvljenja, kupio trećisavjesni kupac.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 601/86 od 11. Juna 1987. Godine)

74.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

Sama o sebi okolnost da je jedna stranka radnik suda pred kojim se vodi postupka nije opravdan razlog za delegaciju mjesne nadležnosti.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 199/87 od 29. Jula 1987. Godine)

75.

Član 3. stav 3. I član 331. St. 2. I 3. Zakona o parničnom postupku

Sud neće prihvatiti izjavu o priznanju tužbenog zahtjeva a koje data s namjerom da se izbjegne ispunjenje obaveze naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom.

Iz obrazloženja:

Presudom na osnovu priznanja utvrđeno je da je tužiteljica – supruga tuženog, isključivi vlasnik stvari navedenih u izreci.

Pri donošenju presude na osnovu priznanja (član 331. stav 1. Zakona o parničnom postupku), sud po službenoj dužnosti pazi da li su raspolaganja stranaka rpotivna prinudnim propisima ili pravilima morala samoupravnog socijalističkog društva. Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja, niti dozvoliti da se zaključi sudsko poravnanje, ako utvrdi da se radi o nadozvoljenim raspolaganjima stranaka ili ako posumnja da strane neistinito prikazuju činjenice da bi ostvarile nedozvoljeno raspolaganje sa zahtjevom. U takvoj situaciji sud će narediti da se dokazuju činjenice koje među strankama nisu sporne (član 331. stav 2. U vezi sa članom 3. stav 3. Naprijed citiranog zakona).

Iz podataka spisa proizilazi da se tuženi u vrijeme podnošenja tužbe nalazio u pritvoru i da je presudom nadležnog suda proglašen krivim zbog krivičnog djela pljačke i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 6 godina.

Polazeći od izloženog ovaj sud nalazi opravdanim prigovor Republičkog javnog tužioca da u konkretnom slučaju nisu bile ispunjene zakonske pretpostavke za donošenje presude na osnovu priznanja, bez prethodnog utvrđenja da li se radi o nedozvoljenom raspolaganju u cilju osujećenja obeštećenja OOUR oštećene krivičnim dijelom pljačke počinjene od strane tuženog – supruga tužiteljice. Naime, ovaj sud nalazi da je u ovakvoj situaciji prvostepeni sud bio dužan postupiti po odredbi člana 331. stav 2. U vezi sa članom 3. stav 3. Tačka 2. Zakkona o parničnom postupku i na pouzdan način utvrditi da li se u konkretnom slučaju radi o nedozvoljenom raspolaganju suprotno pravilima morala samoupravnog socijalističkog društva, kojim otežava ispunjenje obaveze naknade štete utvrđene citiranom presudom u krivičnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, br. Gvl. 14/87 od 9. Jula 1987. Godine)

76.

Član 333. Stav 2. Zakona o parničnom postupku

Članovi 125-134 Zakona o vojnim sudovima

Parnični sud će odbaciti tužbu zbog pravosnažno presuđene stvari ako je spor riješen odlukom vojne privredne arbitraže.

Iz obrazloženja:

Sud tokom cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi da li je stvar pravosnažno presuđena, i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu u kome je već pravosnažno dlučeno, odbaciće tužbu (član 333. stav 2. ZPP).

S obzirom da u ovom slučaju postoji identitet stranaka, identitet zahtijeva i identitet činjeničnog stanja i u postupku pred arbitražom i u ovoj parnici, prvostepeni sud je pravilno posutpio kada je žalbu odbacio.

Navod žalbe da je postupak pred arbitražom bio samo pokušaj vansudskog rješavanja spora, nije osnovan.

U smislu člana 217. Ustava SFRJ, sudsku funkciju vrše redovni sudovi, koji se za određene vrste sporova mogu ustanoviti i zakonom (član 223. stav 1. Ustava SFRJ) a ustanovljavaju se kao sudovi udruženog rada, arbitraže, mirovna vijeća, izbrani sudovi i kao drugi oblici samoupravnih sudova (član 225. Ustava SFRJ). Zakonom, odnosno aktom o ustanovljenju samoupravnog suda, određuje se kada je i pod kojim uslovima protiv njegove odluke dopušteno pravno sredstvo (čl. 233. stav 2. Ustava SFRJ). Zakonom o vojnim sudovima ("Službeni list SFRJ", br. 4/77) osnovana je vojna privredna arbitraža, kao poseban oblik samoupravnog suda, radi rješavanja određenih privrednih id rugih imovinskih sporova, a njena nadležnost se zasniva pismenim sporazumom (arbitražnom klauzulom) između stranaka (članovi 125 do 134 Zakona o vojnim sudovima).

Odredbom člana 131. stav 2 pomenutog Zakona propisano je da su odluke vojne privredne arbitraže konačne i da se protiv njih ne može izjaviti žalba, te da imaju snagu pravosnažnih sudskih odluka. Ove odluke se, u smislu člana 131. stav 3. Navedenog zakona, mogu pobijati iz posebnoodređenih razloga, tužbom za poništaj koja se podnosi Saveznom sudu u roku u

kome se može tražiti poništaj presude izbranog suda po zakonu o parničnom postupku (taj rok iznosi 30 dana – član 486. stav 1. ZPP).

Kako su u konkretnom slučaju stranke ugovorile nadležnost vojne privredne arbitraže za rješavanje sporova iz ugovora o građenju zaključenog 6.4.1983. godine, (čl. 28 ugovora), te kako je njihov spor u cjelini riješen odlukom vojen privredne arbitraže, a tužilac i ne tvrdi da je zahtijevao poništenje ove odluke, to je prvostepeni sud u ovoj parnici tužbu osnovano odbacio.

(Vrhovni sud BiH, br. Pž. 516/86 od 14.7.1987. godine)

77.

Član 354. stav 2. Tačka 13. I čl. 375. I 383. Zakona o parničnom postupku

Drugostepeni sud čini bitnu povredu odredaba parničnog postupka koja predstavlja razlog za reviziju ako ne odluči o relevantnim žalbenim prigovorima.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 445/86 od 12.2.1987. godine)

78.

Član 354. stav 2. Tačka 3. I čl. 386. Zakona o parničnom postupku

Član 42. stav 4. Zakona o prekršajima

Revizijski sud nije ovlašten da po službenoj dužnosti utvrđuje da su sudovi prvog i drugog stepena sudili u sporu koji ne spada u sudsku nadležnost time što su utvrđivali da li su ispunjeni uslovi za oduzimanje predmeta nezavisno od ishoda prekršajnog postupka.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 395/86 od 16.4.1987. godine)

79.

Član 489. Zakona o parničnom postupku

Član 2. stav 2., član 6. stav 2. I član 43. Zakona o ugostiteljskoj i turističkoj djelatnosti

Turistička društva i turistički savezi su društvene organizacije, pa se u parnici u kojoj oni učestvuju kao stranke ne primjenjuju pravila koja važe za privredne sporove.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 308/86 od 19.6.1987. godine)

80.

Član 499. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Poništena je fikcija povlačenja tužbe ako je sud propustio da na drugom uzastopnom ročištu donese rješenje da se tužba smatra povučenom, već je zakazao i treće ročište na koje je pozvao stranke. Na trećem uzastopnom ročištu sud nemože takvo rješenje donijeti i kada su izostale uredno pozvane stranke.

Iz obrazloženja:

Da bi sud mogao donijeti rješenje u smislu člana 499. stav 2. ZPP potrebno je da su ispunjeni propisani uslovi iz člana 499. stav 1. I 2. ZPP, a naime, da su parnične stranke pozvane na dva prva i uzastopna zakazana ročišta za glavnu raspravu i da na ista nisu pristupila.

U ovom predmetu prvostepeni sud se nije pridržavao propisanih uslova za odnošenje pobijanog rješenja.

Naime, sud je zakazao ročišta za glavnu raspravu za dane 21.8., 4.9. i 4.11.1986. godine, na koje su stranke uredno pozvane i na koja nisu pristupile. Umjesto da donese pobijan rješenje na ročištu od 4.9.1986. godine, sud je donio pobijano rješenje na ročištu od 4.11.1986. godine, što nije moguće prema citiranoj odredbi člana 499. stav 2. ZPP.

Po ovoj odredbi fikcija povlačenja tužbe nastupa po sili zakona, ali kako sud preuzme neku parničnu radnju kao da nije nastupila fikcija povlačenja tužbe, a takva radnja je i zakazivanje ročišta za glavnu raspravu, tada se smatra da ova zakonska posljedica nije nastupila, odnosno da je poništena. Stoga, ukoliko sa trećeg uzastopnog ročišta za glavnu raspravu izostanu uredno pozvane stranke može nastupiti samo mirovanje postupka (čla. 216. stav 1. ZPP).

(Vrhovni sud BiH, br. Pž. 25/87 od 19.6.1987. godine)

IZVRŠNI POSTUPAK

81.

Član 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Član 30. stav 1. I 2. Sporazuma između SFRJ i SR Njemačke o socijalnom obezbjeđenju.

Izvršna isprava nadležnog organa SR Njemačke o obavezi vraćanja dječijeg dodatka isplaćenog bez pravnog osnova priznaje se pod uslovom da nije u suprotnosti sa javnim poretkom u SFRJ, a ne utvrđuju se ostali uslovi propisani zakonom SFRJ za priznanje strane sudske odluke.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 30. St. 1. I 2. Sporazuma između SFRJ i SR Njemačke o socijalnom obezbjeđenju, koji se u konkretnom slučaju primjenjuje u smislu člana 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, izvršne odluke suda, kao i izvršne isprave nosilaca ili organa jedne države ugovornice o doprinosima i ostalim potraživanjima iz socijalnog osiguranja, priznaju se u drugoj državi ugovornici ukoliko nisu u suprotnosti sa javnim poretkom države ugovornice u kojoj treba da se prizna odluka ili isprava.

Kako se prema podacima spisa u konkretnom slučaju radi o izvršnoj odluci nadležnog organa za vraćanje dječijeg dodatka isplaćenog bez pravnog osnova (nakon povratka dužnikove djece u Jugoslaviju), koja nije u suprotnosti sa javnim poretkom u SFRJ, prvostepeni sud je pravilno postupio kada je usvojio zahtjev predlagatelja za priznanje.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 57/87. Od 22.7.1987. godine i Gž. 58/87. Od 22.7.1987. godine).

82.

Čl. 86-100. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Okolnost što po zakonu o parničnom postupku ne bi bili ispunjeni uslovi za donošenje presude zbog izostanka nije razlog da se uskrati priznanje odluke stranog suda.

Iz obrazloženja:

Prema izričitoj odredbi iz člana 101. stav 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (" Službeni list SFRJ", broj 43/82) sud će se u postupku za priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka ograničiti na ispitivanje da li postoje uslovi propisani odredbama člana 86. Do 100. Tog zakona, što znači da će u pogledu primjene procesnog i materijalnog prava, na kome je zasnovana odluka stranog suda (ne radi se o odluci o ličnom statusu), ispitati samo to da li je licu na koje se ta odluka odnosi bilo omogućeno da učestvuje u postupku i da li je strana sudska odluka u suprotnosti sa Ustavom SFRJ utvrđenim osnovama društvenog uređenja (član 88. I91. Navedenog zakona), a ne i to da lije strana odluka u skladu sa ostalim zakonskim propisima koji vaće u SFRJ, kao što žalilac pogrešno shvata isliučući da se odluka Pokrajinskog suda Köln nije mogla priznati samo zato što po zakonu o parničnom postupku SFRJ nije mogla biti donijeta presuda zbog izsotanka.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 62/87 od 26. Juna 1987. Godine)

83.

Član 55. St. 1. I 3. I 4. Zakona o izvršnom postupku

Dada dužnik izjavi prigovor protiv rješenja o izvršenju donesenog na osnovu vjerodostojne isprave, vodi se redovna parnica u kojoj sud ne odlučuje o sudbini rješenja o izvršenju.

(Vrhovni sud BiH, br. Pž. 32/87 od 19. Juna 1987. Godine)

84.

Član 56. Zakona o parničnom postupku

Sud nije ovlašten da odbaci prijedlog za izvršenje ispražnjenjems tana samo na temelju ovlaštenja da stan faktički koristi drugo lice.

Iz obrazloženja:

Kod provođenja izvršenja predajom u posjed stana ne može se odustati od izvršenja samo zbog toga što postoji obavijest da stan koristi treće lice, a ne nosilac stanarskog prava protiv koga glasi presuda, da je dužan predati stan u posjed slobodan od ljudi is stvari, kako se to obično formuliše u izrekama presuda ove vrste. To treće lice bi, u ovakvoj situaciji, ako smatra da po nekom pravnom osnovu ima prvo koristiti stan,, moglo u smislu člana 56. Zakona o izvršnom postupku, uložiti prigovor, pa tek nakon okončanja postupka po prigovoru, moglo bi se odlučiti o tome kako će se okončati postupak koji je pokrenut poprijedlogu povjerioca.

(Vrhovni sud BiH, br. Gvl. 3/87 od 21. Maja 1987. Godine)

85.

Član 265. stav 2. I član 267. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Ako se utvrdi da bi tuženi izricanjem privremene zabrane otuđenja stana pretrpio neznatnu štetu, nije nužno da tužilac učini vjerovatnim da bi se bez te mjere spriječilo ili znatno otežalo ostvarenje njegovog prava iz zajedničkih stečene imovine u braku.

Iz obrazloženja.

Ovaj sud nalazi pravilnim i pravni stav izražen u zahtjevu za zaštitu zakonitosti da su nižestepeni sudovi, pri ocjeni osnovanosti prijedloga tužiteljice za izdavanje privremene mjere sa aspekta odredbe člana 267. Zakona o izvršnom postupku, morali cijeniti i to da li bi

tuženi izdavanjem predložene mjere pretrpio samo neznatnu štetu, jer za lsučaj takvog utvrđenja tužiteljica nije bila dužna dokazivati da postoji opasnost da će bez izdavanja privremene mjere tuženi spriječiti ili znatno otežati ostvarenje njenoga prava iz zajedničke tekovine koja su predmet tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH, b r. Gvl. 4/87 od 16.4.1987. godine)

UPRAVNO – RAČUNSKI SPOR

86.

Članovi 4, 5.s tav 1., član 6. stav 1. Tačka 1. I član 12. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu

Član 32. Pravilnika o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije, obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga

Prodavac koji u času prodaje ne ispuni uslove propisane zakonom dužan je da plati porez na promet proizvoda i kada je kupac trgovinske organizacije koja je kupila proizvode radi daljnje prodaje.

Iz obrazloženja:

U smislu odredaba Zakona o oprezivanju porizvoda i usluga u prometu (“Službeni list SFRJ”, broj 33/72 sa izmjenama i dopunama) koji je bio u primjeni tokom1982. Godine, porez na promet se uvodi na promet proizvoda koji služe krajnjoj (konačnoj) potrošnji (član 4), a pod prometom proizvoda koji služe krajnjoj potrošnji, podrazumijeva se prodaja izvršena neposredno krajnjem potrošaču (član 5 stav 1.). Kako u prometu od proizvođača do krajnjeg potrošača, u pravilu ima više učesnika, da bi se izbjeglo dvostruko oporezivanje, zakon razrađuje sistem fakultativnog (uslovnog) oslobađanja od plaćanja poreza na promet, ali zahtijeva (što je jedinstveno prihvaćeno i u sudskoj praksi) da uslovi koje propisuje za takvo oslobođenje budu striktno ispunjeni u času prodaje. Ako ti uslovi nisu ispunjeni, svaka prodaja sa stanovišta zakona, ima karakter prodaje krajnjem potrošaču, pa nastaje obaveza prodavca na plaćanje poreza na promet (član 12) i ta obaveza se ne gasi ni ako kupac ponovo plati isti porez prilikom prodaje robe stvarnom krajnjem potrošaču

U smislu člana 6. stav 1. Tačka 1. Pomenutog zakona, ne smatra se prometom proizvoda sa krajnjim potrošačem i ne podliježe plaćanju poreza, prodaja proizvoda koja se izvrši trgovinskoj organizaciji udruženog rada koja te proizvode nabavlja radi dalje prodaje (sa trgovinskim organizacijama u smislu ovog propisa izjednačuje se i ugostiteljska organizacija), ali pod uslovom da je do kupovine došlo na osnovu pismene izjave kupca da proizvode nabavlja radi dalje prodaje. Ovaj uslov je bliže razrađen u odredbi člana 32. Pravilnika o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije, obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga (“Službeni list SFRJ”, broj 21/80, sa kasnijim izmjenama i dopunama) koji je bio u primjeni u toku 1982. Godine i tim propisom se zahtijeva da kupac pored pismene porudžbenice da prodavcu, prije ispostavljanja fakture, odnosno prije preuzimanja proizvoda, pismenu izjavu da će kupljene proizvode koristi isključivo za namjenu koja mu daje pravo da odnosne proizvode nabavlja bez plaćanja poreza na promet proizvoda, a prodavac je dužan da pozivom na tu izjavu, u fakturu unese klauzulu da na prodate proizvode nije obračuna porez na promet proizvoda. Neispunjavanje ovog uslova ima za posljedicu obavezu prodavca d aplati porez na promet.

(Vrhovni sud BiH br. Šž. 316/86 od 19. Juna 1987. Godine)

NAČELNI STAVOVI

Zatezna kamata na naknadu novčane materijalne štete dosuđena u novcu prema cenama u vreme presuđenja, teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je visina naknade određena.

Ako je oštećeni sam otklonio štetu pre donošenja sudske odluke, zatezna kamata teče od dana kad je šteta otklonjena, odnosno kad su učinjeni troškovi radiotklanjanja štete.

U Zakonu o obligacionim odnosima, bar kada je reč o zateznoj kamati kod naknade nenovčane štete, gotovo ništa nije propisano o njenoj dospjelosti za naplatu. Ni pravna pravila imovinskog prava nisu davala određena konkretna rešenja o tome kada nastaje obaveza odgovornog lica na plaćanje zatezne kamate. Ona su, u stvari, polazila od toga da obaveza laćanja nastaje stavljanjem dužnika u docnju, a stavljanje u docnju povezivano je sa voljom poverioca da zahteva ispunjenje obaveze pozivanjem na laćanje (opomenom) ili podnošenjem tužbe,.

Zbog toga ovo pitanje više puta razmatrano od sudskih institucija i pravnih teoretičara, a sudska praksa je ukazala na određene protivrečnosti kod primene instituta zatezne kamate u uslovima visoke stope inflacije.

Ranije, pre donošenja Zakona o obligacionim odnosima, primjenjivano je načelno mišljenje Opšte sednice Vrhovnog suda Jugoslavije, broj 1/70 od 20.X 1970. Godine, po kome je zatezna kamata na novčano potraživanje naknade štete tekla od narednog dana od dana kada je oštećeni pozvao dužnika da naknadi štetu, odnosno od narednog dana od dana kada je podneo tužbu kojom ostvaruje zahtev za naknadu štete.

Kasnije je bilo shvatanje da zatezna kamata na novčano potraživanje naknade novčane štete teče od dana donošenja prvostepene odluke kojom je određena visina naknade štete, ukoliko oštećeni ne traži da se visina nanande odredi prema cenama koje su važile nekog drugog dana pre donošenja presude, u kom slučaju bi zatezna kamata tekla od tog dana. Ovo shvatanje je bilo izneto na XI zajedničkoj sednici saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda, održane 25.1.1979. godine, ali nije prihvaćeno, već je zauzet načelni stav, koji je donedavno i primenjivan u praksi sudova, da zatezne kamate na novčano potraživanje o naknadi nenovčane štete teku od trenutka štete.

Navedeni stav obrazlagan je razlozima: da docnja dužnika počinje da teče narednog dana od nastanka štete. Ako štetnik ne naknadi štetu tog dana, on pada u docnju. Zasnovana na docnji dužnika i zatezna kamata počinje da teče od istog trenutka kad i docnja. To znači da je i za zateznu kamatu merodavan dan nastanka štete; da naknada štete ne postaje veća usled pada kupovne moći novca, već ostaje ista, ostaje naknada iste štete. Njen novčani izraz je samo akcesornost dele sudbinu štete (sa glavnim dugom) te ona ne može biti veća ako su šteta i naknada ostale iste.

Navedeni stav Zajedničke sednice, kako je već navedeno, primenjivan je do skoro, ali s obzirom na teškoće na koje su sudovi nailazili, uglavnom zbog velike inflacije zadnjih godina, taj stav je preispitan na XXXIII zajedničkoj sednici Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda, kada je 29. Maja 1987. Godine zauzet načelni stav koji je naveden u naslovu sentence.

Navedeni stav, dakle, rešava dve situacije . Prvu, koja se odnosi na slučajeve ako šteta nije otklonjena do donošenja sudske odluke i druga, ako je šteta otklonjena pre donošenja sudske odluke.

Odredbe člana 185. Zakona o obligacionim odnosima imaju u vidu štetu koja je nastala na stvarima, oštećenjem ili propašću, i obavezu odgovornog lica da uspostavi stanje koje je bilo pre nego je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće—da štetu naknadi u novcu. Dakle, potraživanje oštećenog za oštećenu ili uništenu stvar ne predstavlja novčanu štetu, jer je osnovno pravilo pom. Člana da se uspostavi ranije stanje. Sud može dosuditi oštećenom i naknadu u novcu, ako on to izričito traži, ali će ga od takvog zahtjeva uvek odbiti “ako okolnosti datog slučaja opravdavaju uspostavljanje ranijeg stanja” (stav 4. Člana 185. ZOO). Raspravljajući o šteti, odnosno obavezi odgovornog lica da uspostavi ranije stanje na oštećenoj stvari, ako to lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, sud visinu naknade štete određuje prema cenama u vreme donošenja sudske odluke (član 189. stav 2. ZOO). Dosuđujući naknadu štete prema cenama u vreme donošenja sudske odluke uspostavlja se pređašnje stanje, jer dosuđenim iznosom oštećeni može da popravi oštećenu stvar ili da kupi novu stvar. On tu ničim nije prikraćen, osim štete koju trpi zbog nekorisćenja stvari, koju može ostvariti dokazivanjem.

Prikraćivanje bi moglo biti kod dosuđene kamate jer je visina kamate u današnjim uslovima manja od stope inflacije, ali se to mora zanemariti jer se i kod naknade zbog neispunjenja novčane obaveze po članu 277. Zakona o obligacionim odnosima to pravilo primenjuje—da se od dana docnje plaća kamata po stopi koja se u mestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namene preko godinu dana.

Oštećeni ne može da izvlači korist na račun odgovornog lica. Članom 190. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da će sud, uzimajući u obzir okolnosti koje su nastupile posle prouzrokovanja štete dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja. Zbog toga se ne može tražiti kamata na dosuđeni iznos štete od dana kada je šteta nastala, a ni od dana opomene, odnosno podnošenja tužbe, jer bi se u tom slučaju naknada dvostruko valorizovala—i kroz cenu oštećene stvari u vreme donošenja sudske odluke i putem kamate od dana nastanka štete, u kom slučaju, ako bi spor trajao duže od godinu dana, samo kamata premašila iznos dosuđene naknade štete.

Nešto je druga situacija ako je oštećeni sam propravio stvar, ili kupio novu stvar ili je bio u mogućnosti da o svom trošku otkloni štetu, s obzirom i na njegovu obavezu da doprinese da šteta ne bude veća, a odgovorno lice mu nije nadoknadilo novčani iznos štete.

U takvoj situaciji, kada oštećeni sam otkloni štetu, naravno pre sudke odluke, šteta i dalje postoji, ali je ona sada izražena u novčanom obliku — izdatku koji je oštećeni imao za popravljenu ili novokupljenu stvar. Ona ne predstavlja više naturalnu već novčanu štetu, pa se na takve slučajeve imaju primeniti odredbe člana 394. Zakona o obligacionim odnosima, po kojima kad obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan da isplati ona broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi. Imajući to u vidu, na takve slučajeve — kada je u pitanju zatezna kamata, imaju se primeniti odredbe člana 277. Zakona o obligacionim odnosima. Dakle, mora se utvrditi vreme kada je dužnik pao u docnju, a to bi mogao biti dan kada je oštećeni otklonio štetu. Na taj način, isplatom novčane štete otklonile bi se posledice štete, a zatezna kamata bi predstavljala iznos štete zbog nekorisćenja novca od dana docnje do dana isplate.

1. Zatezna kamata na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je naknada određena.

2. Prilikom odlučivanja o visini pravične naknade sud će uzeti u obzir i vreme proteklo od nastanka štete do donošenja odluke, ako dužina čekanja na satisfkaciju i druge okolnosti slučaja do opravdavaju.

O b r a z l o ž e n j e

Dosadašnja sudska praksa je o zateznoj kamati na nematerijalnu štetu odlučivala u okviru načelnog stava broj 1/79 sa XI zajedničke sednice Saveznog suda, republičkih vrhovnih sudova, pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda od 25.1.1979. godine (ZSO IV/1 tačka 1) koji glasi:

“Zatezna kamata na novčano potraživanje za naknadu nenovčane štete teku od trenutka nastanka štete”.

Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, br. 39/85, u nastavku: navela ZOO) izmenjen je i 1. stav člana 277. Koji je zakonsku zateznu kamatu, povisio od tadašnje kamate na štedne uloge na uvid (u praksi 75%) na kamatu za nenamensko vezane štedne uloge na više od godinu dana, dakle, u praksi na zateznu kamatu u visini od 56-76% (u zavisnosti od pojedinih vremenskih razdoblja).

Barem te okolnosti i sve viši stepen inflacije od onog u vreme usvajanja citiranog načelnog stava, odnosno usvajanje ZOO (tj. 1978., odnosno 1979) zahtevaju ponovno proučavanje postavljenog problema.

Istina je, doduše, da se obaveza naknade štete smatra dospelom od trenutka nastanka štete (član 186 ZOO). Tim trenutkom je štetnik u obavezi da naknadi štetu, što, bez sumnje važi za njegovu obavezu naknade materijalne štete. Zato je citirana odredba člana 186. Uvrštena u odeljak zakona sa naslovom Naknadu materijalne štete (iznad člana 185. ZOO), takve i slične odredbe nema u odeljku o naknadi nematerijalne štete (član 199. Do 205. ZOO). Povezujuća odredba člana 205. Da se određena pravila o materijalnoj šteti, odnosno naknadi za materijalnu štetu primenjuju i za nematerijalnu štetu ne pominje da bi se ranije citirano pravilo iz člana 186. O dospelosti obaveze naknade za materijalnu štetu primenjivalo i za nematerijalnu štetu.

Kao što možemo reći da se obaveza naknade smatra dospelom od trenutka nastanka štete, da, dakle, tim trenutkom nastaje štetnikova reparacijska obveza, to ne možemo tvrditi barem ne doslovce za nematerijalnu štetu. Zbog same svoje prirode nematerijalna šteta uopšte ne može reparirati – ni prilikom štetnog događaja, pa ni kasnije – nematerijalna šteta ostaje, samo se njeni učinci mogu smanjiti odgovarajućim oblikom sankcije, obično nvoačnom naknadnom kao satisfakcijom.

Obim takve satisfakcije, kao novčane obaveze u smislu člana 394. ZOO može biti poznat tek onda, kad je na pravno obvezujući način izražen u novcu, a to nikada ne može da bude već prilikom nastanka same štete. Pravična novčana naknada za nematerijalnu štetu prilikom prouzrokovanja štete zato još ne predstavlja novčanu obavezu kao glavnicu (član 277. ZOO) izraženu brojem novčanih jedinica (tj. Određenim brojem novčanih jedinica, a ne samo odredivim brojem). Zato ni zatezna kamata po članu 277. ZOO ne može da teče dok taj broj novčanih jedinica još nije određen. Taj broj novčanih jedinica je, naime, određen (imenom: pravedna novčana naknada) tek presudom. Zato tek i već tim trenutkom počinje presude. Određivanje novčane naknade se obavlja prema prilikama u vreme zaključivanja glavnog pretresa (zato je i njeno preispitivanje na žalbenom i revizijskom stepenu preispitivanja određivanja prema okolnostima u vreme suđenja na prvom stepenu).

Zato tek od presude prvostepenog suda teče zatezna kamata ker su u tom trenutku ispunjeni svi uslovi za tu posledicu dužnikove docnije dospelost potraživanja naknade koja je nasutpila već onda, kad je šteta nastala, a određivanje naknade je dalo naknadi za nematerijalnu štetu značaj novčane obaveze u smislu člana 394. ZOO (“broj novčanih jedinica na koji glasi obaveza”).

Mogli bi kazati da satisfakcija za nematerijalnu štetu dobija svoj novčani izraz onda, kad je oštećeni opredeli u formi novčanog zahteva, tj. Podnošenjem tužbe odnosno opomene i da mu od tada dalje teče zatezna kamata (na osnovu člana 324. stav 2.ZOO). Ali problem koji nam je otvorio ponovno razmatranje načelnog stava broj 1/79 takvom solucijom ipak ne bi bio rešen: još uvek bi se prilikom odlučivanja pred prvostepenim sudom preplitale barem dva elementa: visina novčane naknade za pojedine vrste neimovinskih šteta prema stanju na dan odlučivanja (dakle, uključujući stepen inflacije) i zatezna kamata, narasla od podnošenja zahteva od tog dana. Svrha novleiranja 1. Stava člana 277. ZOOje, bez sumnje, bila u tome da se u slučaju docnije u što većoj meri isključi uticaj inflacije na realnu vrednost poveriočevog potraživanja, a ne da omogući poveriocu da realno dobije više nego što je bila realna, vrednost njegovog potraživanja prilikom dospeća. Zato bi uvođenje zatezne kamate po srazmerno visokoj kamatnojs topi za vreme do donošenja prvostepene sudske presude bilo u suprotnosti sa svrhom zbog koje je to pravo poveriocu priznato zakonom.

Po ranije opisanom stavu da zatezna kamata teče od trenutka presude prvostepenog suda nadalje do plaćanja, a ne ranije, dužnikova docnja da da oštećenom satisfakciju za prouzrokovanu nematerijalnu štetu ne bi bila pravno sancionisana. Ali treba biti svestan da j ta docnja često, ili čak po ravilu značajan faktor. Za poverioca - oštećenog nije svejedno u kom vremenu će mu biti određena i plaćena pravedna novčana naknada – ili srazmerno ubrzo nakon štetnost da novčano opredeli svoju štetu, ili tek nakon srazmerno duljeg vremena; možemo tvrditi da je to postalo pravilo s obziorm na sadašnje trajanje sudskih postupaka. To vreme čekanja oštećenog na određivanje i plaćanje naknade u biti predstavlja produženje njegovog štetnog stanja, stanje čekanja na novčanu satisfakciju.

Ako mso utvрили da nema pravnog osnova za dosuđivanja zatezne kamate od štetnog događaja nadalje do sudkog određivanja, a sa druge strane, da u međuvremenu oštećeni pak može da trpi i po pravilu stvarno trpi, ukoliko nije odlučeno o nakndi srazmjerno brzo) određeno dodatno oštećenje (naravno uz pretpostavku da je obim njegove osnovne nematerijalne štete sve vreme jednak), mora ta okolnost, naime, dužin čekanja na određivanje novčane satisfakcije sa svim onim posledicama koje smopomenuli ranije, uticalina visinu određivanja pravedne novčane naknade uvek, kad dužina čekanja na satisfakciju i druge okolnosti slučaja to opravdavaju.

Prilikom određivanja pravedne novčane naknade sud u skladu sa članom 200, ZOO uzim u obzir, osim obima pojeidnih nematerijalnih šteta i drugih okolnosti, nabrojanih u tom članu, takođe i “Svrhu” koja je u načelnu citiranu odredbu člana 16. ZOO u tome da oštećeni dođe do satisfakcije što pre, a ima u vidu i to da naknada “ne pogoduje težnjama koje nisu spojice sa njenom prirodom i društvenom svrhom” (iz člana 200. stav 2.) Tu treba imati u vidu ne samopoložaj oštećenog, odnosno njegov zahtev za naknadu, već i to, da vreme određivanja naknade s jedne strane ne sme da dovede oštećenog u nepovoljan položaj, a sa druge strane se ne sme za odgovorno lice stvarati neosnovana pogodnost, a sa druge strane se ne me za odgovorno lice stvarati neosnovana pogodnost, što bi pogodovalo težnjama koje nisu spojive sa prirodom i društvenom svrhom naknade za nematerijalnu štetu.

S obzirom na sve navedeno zajednička sednica Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda je 29. Maja 1987. Godine u Bugojnu usvojili citiraninačelni stav.

IZVOD IZ BILTENA SUDSKE PRAKSE SAVEZNOG SUDA
BROJ 25. JULI – DECEMBAR 1986. GODINE

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Zakon o parničnom postupku

Čl. 70. I 46.

Ovlašćenje dato tužitelju da u okviru procesnih pravila o mesnoj nadležnosti vrši izbor mesno nadležnog suda iscrpljuje se podnošenjem tužbe i tužitelju više nije data mogućnost da naknadim radnjama tako zasnovanu nadležnost menja pa ni ako je mesnu nadležnost zasnovao na odredbama o ugovorenoj nadležnosti u smislu člana 70.

(Grs. 97/86 od 3.10.1986. godine)

Član 188.

Atraktivna nadležnost u slučaju isticanja više zahteva u jednoj tužbi, u smislu člana 188. stav 1. Zakona o parničnom postupku, u okviru prava tužioca da izabere sud koji je mesno nadležan za bilo koji od istaknutih zahteva, podrazumeva i pravo na izbor između opšte i posebne mesne nadležnosti koja je za taj zahtev propisana.

Pri ocenjivanju nadležnosti sud se ne upušta u ispitivanje istinitosti navoda tužbe prema kojima se nadležnost zasniva ukoliko ti navodi nisu u suprotnosti sa opšte poznatim činjenicama.

(Grs. 57/85 od 12.12.1985. godine)

Član 382. I 36.

U sporu radi ukidanja obaveze dosuđene u obliku novčane rente dozvoljenost revizijeceni se prema vrednosti predmeta spora po pravilima zakona o parničnom postupku koja važe za potraživanje u novcu, a vrednost se utvrđuje kao za buduća davanja koja se ponavljaju – član 382. stav 2. I član 36. ZPP.

(Grs. 20/86 od 19. Juna 1986. Godine)

Član 454.

Kad je o propisima o stvarnoj nadležnosti važećim na području mesno nadležnog suda, jedan sud stvarno nadležan za postupanje po predlogu za izdavanje platnog naloga, a drugi za postupanje u, fazi redovnog postupka koja nastaje posle prigovora na platni nalog već će samo proslediti predmet stvarno nadležnom sudu na dalji postupak.

(Grs. 130/86 od 4.12.1986. godine)

Zakon o izvršnom postupku

Član 223.

Za odlučivanje o predlogu za izvršenje i za sprovođenje izvršenja po izvršnoj ispravi po kojoj je dužnik obavezan da učini određenu radnju ili da trpi preduzimanje određene radnje ili da se uzdrži od određene radnje, mesno je nadležan sud na čijem području dužnik treba da izvrši svoju obavezu. Taj sud ne može se oglasiti mesno nenadležnim po službenoj dužnosti, niti poverilac može sa uspehom prigovoriti mesnoj nadležnosti suda zasnovanoj u skladu sa

napred izloženim.

(Grs-44/86. Od 3.10. 1986. Godine).

Zakon o sudovima udruženog rada

Član 16.

U spoeu između radnika i organizacija udruženog rada povodom ugovora o kreditu dodeljenom na osnovu samoupravnog opšteg akta, za postupanje je stvarno nadležan sud udruženog rada jer je u pitanju pravo koje se ostvaruje po osnovu udruženog rada.

(Grs-99/85. Od 19.5.1985. godine.)

IZVOD IZ BILTENA SUDSKE PRAKSE SAVEZNOG SUDA
BROJ 26. JANUAR—JUN 1987.GODINE

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Zakon o parničnom postupku

Čl. 3. I 485.

Odredbe zakona o parničnom postupku koje zabranjuju sudu da uvaži raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima i pravilima morala samoupravnog socijalističkog društva primenjuju se i u postupku pred izbranim sudom.

(Gsz-39/86. Od 20.11.1986.godine).

Član 52.

Za suđenje u sporu za naknadu štete po regresnom zahtevu samoupravne interesne zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja protiv zajednice osiguranja imovine i lica kao regresnog dužnika, mesna nadležnost suda ne može se zasnovati po stavu 2. Člana 52. Zakona o parničnom postupku.

(Gsz-39/86. Od 20.11. 1986.godine).

Čl. 56. I 70.

Isključiva mesna nadležnost suda ne može se menjati sporazumom stranaka pa je shodno tome za postupanje po predlogu za izdavanje naloga za otkaz poslovnih prostorija isključivo mesno nadležan sud na čijem se području nalaze odnosne poslovne prostorije iako u ugovoru o zakupu odnosnih prostorija postoji sporazum o mesnoj nadležnosti nekog drugog suda. Ovo pod uslovom da republički odnosno pokrajinski propis ne određuje nešto drugo.

(Grs. 174 od 24.12.1985. godine)

Član 70.

Primeni odredaba člana 70. Zakona o parničnom postupku ima mesta samo ako isprava o sporazumu priložena uz tužbu sadrži sve elemente iz kojih prizlazi punovažnost sporazuma tako da sud na osnovu te isprave može da oceni svoju nadležnost bez prethodnog uvrđivanja pojedinih elemenata što bi usporavalo postupak.

Za punovažnost sporazuma o mesnoj nadležnosti nije odlučno u kojoj vrsti isprave je sadržan,

pod uslovom da je jasan i da je isprava potpisana od za to ovlaštenih lica.

(Grs. 57/86 od 4.12.1986. godine)

Zakon o izvršnom postupku

Član 216.

Kad se potraživanje dosuđenou devizama naplaćuje prinudnim putem u izvršnom postupku, a dužnik ne poseduje devize i naplata se vrši u dinarskoj protivrednosti obračun se vrši pokrusu važećem u momentu naplate jer se jedino tako obezbeđuje poveriocu iznos dinara potreban da na deviznom tržištu pribavi onaj iznos deviza koji mu je pravosnažno dosuđen.

(Gzs. 53/86 od 18.12.1986. godine)

Zakon o obligacionim odnosima

Član 25.

Kad subjekat koji po zakonu obavlja vanprivrednu delatnost, ali je propisano da može obavljati i privrednu delatnost, zaključi ugovor o obavljanju dozvoljene privredne delatnosti ili u vezi s tom delatnošću, onda je to ugovor u privredi u smislu člana 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima sa svim pravima i obavezama koje iz toga proizilaze

(Gzs. 47/86 od 20.11.1986. godine)

Čl. 179. I 218.

Član 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Propust korisnika motornog vozila da zaključi ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima povlači za njega samo tu posledicu da zajednici osiguranja imovine i lica mora da isplatiti regres i kad za naknadu štete nije odgovoran, ali u tom slučaju pripada mu pravo na regres od odgovornog lica čiju je obavezu ispunio. Osiguranje samo po sebi nema uticaja na uzročni lanac između štetne radnje i štete pa samim tim ni na odgovornost štetnika.

(Gzs. 40/86 od 20.11.1986. godine)

UPRAVNI SPOR

Član 57. stav 1. Zakona o eksproprijaciji

Kada je tužiocu dato odobrenje nadležnog organa za sanaciju postojećeg objekta prema odobrenom projektu, a on, umjesto toga, porušio taj objekat i izgradio novi u granicama i gabaritima starom, a da za to nije pribavio odobrenje nadležnog organa, takav objekat smatra se bespravno izgrađenim i njegov vlasnik nema pravo na naknadu u postupku eksproprijacije (član 57. stav 1. Zakona o eksproprijaciji).

Iz obrazloženja:

“Suprotno prigovorima vlasnika objekata koji se eksproprišu, iz spisa predmeta proizilazi da je u prvostepenom postupku pravilno utvrđeno da ekspropriisani dovrišni objekat nema status legalnog objekta kako to tužitelj tvrdi, već da se radi o bespravno sagrađenom o bjektu, pa je otuda i bilo zakonskog osnova da se kao takav i ekspropriše. Ovo zbog toga što je u prvostepenom postupku utvrđeno da je, tužitelj u 1985. Godini, na mjestu starog dvorišnog pomoćnog objekta, bez odobrenja za građenje izgradio potpunonovi dvorišnis tambeni objekat. Pri tome se ne može prihvatiti da status legalnosti ovog objekta proizilazi iz činjenica

štoje novi objekat izgrađen u granicama i gabaritima starog objekta, a na osnovu pribavljenog odobrenja za sanaciju. Naime, nije sporno da je tužitelj dobio odobrenje za sanaciju starog objekta, ali se iz provedenih dokaza vidi da tužitelj nije izvršio sanaciju objekta u skladu sa datim odobrenjem i pribavljenim projektom sanacije, već je u cjelosti porušio stari objekat i na istom mjestu sagradio novi objekat. Kako je, dakle, novi dvorišni objekat sagradio bez odobrenja za građenje, to ima status bespravnog objekta, bez obzira na okolnost što je izgrađen u granicama i gabaritima starog objekta”.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-99/87 od 19.2.1987. godine)

Član 30. stav 5. Zakona o eksproprijaciji

I vlasniku porodične stambene zgrade koja se ekspropriše pripada pravo na obezbjeđenje drugog odgovarajućeg stana ukoliko je on takvu zgradu koristio za zadovoljavanje svojih dodatnih potreba, pa i onda kada je nije kontinuirano koristio zbog privremenih odsustvovanja iz zemlje i rada u inostranstvu.

Iz obrazloženja:

“U postupku koji je prethodio donošenju rešenja o eksproprijaciji utvrđeno je da tužitelj sa porodicom živi u radi u inostranstvu na privremenom radu, da je spornu porodičnu stambenu zgradu kupio legalno prije pokretna postupka eksproprijacije, da na području Jugoslavije nema druge porodične stambene zgrade ili stana i da prilikom dolaska u Jugoslaviju za vrijeme odmora koristi porodičnu stambenu zgradu sa porodicom, te da je prijavljen sa prebivalištem na adresu kuće u ulici B.B. 23 B.L. Kod ovako utvrđenih činjenica i okolnosti pravilno je izveden zaključak da V.M. ima status nosioca stanarskog prava u spornoj porodičnoj stambenoj zgradi, te da po osnovu eksproprijacije ima pravo na korištenje drugog odgovarajućeg stana a u skladu sa članom 30. stav 5. Zakona o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, broj 19/77). Naime, polazeći od činjenice da se u konkretnom slučaju radi o porodičnoj stambenoj zgradi, na kojoj druga lica nemaju svojstvo nosioca stanarskog prava, momentom sticanja svojine na ovakvom objektu tužitelj V.M. je stekao status korisnika stana u porodičnoj stambenoj zgradi koji je adekvatan statusu nosioca stanarskog prava u smislu odredba Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84), bez obzira na okolnost što ga faktički ne koristi u toku cijele godine, odnosno što u istom ne stanuje zbog objektivnih okolnosti (privremenog odsustva iz zemlje i rada u inostranstvu). Doda li se ovome činjenica da vlasnik kuće nema drugog stana na području Jugoslavije i da je isti kupio sa namjerom da se po povratku sa privremenog rada u inostranstvu u istu uselio sa porodicom, tada, tim prije slijedi zaključak da V.M. kao vlasniku porodične stambene zgrade po osnovu eksproprijacije iste pripada pravo na drugi stan ud ruštvenoj svojini, ukoliko se stranke drukčije ne sporazume”.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-99/87 od 19.2.1987. godine)

Član 9. stav 2. Zakona o eksproprijaciji

Član 269. stav 1. ZUP-a

Tužiocima nisu izgubili pravo na podnošenje zahtjeva za eksproprijaciju preostalog dijela nepokretnosti (član 9. stav 2. Zakona o eksproprijaciji) ako su takav zahtjev postavili u ponovnom postupku pred prvostepenim organom nakon poništenja prvostepenog rješenja o eksproprijaciji, jer su poništenjem rješenja poništene i sve pravne posljedice koje je tako rješenje proizvelo (član 269. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku).

IZ obrazloženja:

“ U postupku eksproprijacije tužitelji su na usmenoj raspravi održanoj dana 20.5.1985. godine

upozoreni u smislu člana 9. Strav 2. Zakona o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, broj 19/77) na mogućnost postavljanja zahtjeva o eksproprijaciji preostalog dijela nepokretnosti a tužitelji ovakav zahtjev nisu postavili do donošenja prvostepenog rješenja o eksproprijaciji, već tek u žalbi izjavljenoj na to rješenje iz čega bi slijedilo da zahtjev nije podnesen u zakonskom roku, pa da, radi toga, nije ni mogao biti usvojen.

Međutim, iz spisa predmeta se vidi da po žalbi tužitelja tuženi rješenjem broj UP/II-10-473-319/85 od 23.9.1985. godine poništio prvostepeno rješenje o eksproprijaciji od 22.6.1985. godine i predmet vratio na ponovni postupak, sa uputom da se u ponovnom postupku odluči i o zahtjevu za primjenu člana 9. Citiranog zakona. Kako je, dakle, došlo do poništavanja rješenja o eksproprijaciji i kako su tim poništavanjem shodno članu 269. Zakona o opštem upravnom postupku poništene i sve pravne posljedice koje je tako rješenje proizvelo, sud nalazi da se ne može prihvatiti stanovište upravnih organa da su tužitelji izgubili pravo da podnesu zahtjev za eksproprijaciju preostalog dijela nepokretnosti. Ovo stoga štoje poništenjem prvostepenog rješenja o eksproprijaciji postupak eksproprijacije vraćen us tadj prvostepenog rješenja pa kako su tužitelji postavili zahtjev za eksproprijaciju preostalog dijela nepokretnosti, a u ponovnom postupku od njega nisu odustali, to se ima uzeti da je zahtjev podnesen do donošenja novog prvostepenog rješenja, kakko je to i propisano odredbom stava 2. člana 9. Zakona o eksproprijaciji. Ovim prije što lica čije se nepokretnosti predlažu za eksproprijaciju preostalog dijela nepokretnosti postavili na usmenoj raspravi, već to mogu učiniti i posebnim podneskom sve do donošenja prvostepenog rješenja o eksproprijaciji. Prema tome, kako je prije donošenja rješenja o eksproprijaciji u ponovnom postupku postojao zahtjev za eksproprijaciju preostalog dijela nepokretnosti prvostepeni oegan je bio dužan meritorno po njemu odlučiti cijeneći okolnosti iz člana 9. stav 1. Navedenog zakona”.

Član 30. stav 5. Zakona o eksproprijaciji

Član 3. Zakona o stambenm odnosima . prečišćeni tekst

Ne postoji obaveza korisnika eksproprijacije korisniku objekta koji se u smislu člana 3. Zakona o stambenim odnosima – prečišćeni tekst (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84) ne smatra stanom, obezbijedi korišćenje drugog odgovarajućeg stana prije preuzimanja u posjed objekta nakon izvršene eksproprijacije (član 30. stav 5. Zakona o eksproprijaciji) – (“Službeni list SRBiH”, broj 19/77), jer se na takvom objektu ne može steći stanarsko pravo.

IZ obrazloženja:

Polazeći od odredbe člana 3. Zakona o stambenim odnosima (prečišćeni tekst – “Službeni list SRBiH”, broj 14/84 koja propisuje da se stanom u smislu ovog zakona smatra skup prostorija namijenjenih za stanovanje sa omoćnim prostorijama koje po pravilu čine jednu građevinsku cjelinu i imaju zaseban ulaz, prvostepeni organ je na osnovu nalaza i mišljenja vještaka građevinske struke utvrio da drveni objekat veličine 4,90 x 10,9 m i drveni objekat veličine 4,10 m u kojima stanuje O.J. se ne mogu smatrati stanom jer su prostorije fizički odvojene, u iste se ulazi odvojenim ulazima iz dvorišta bez predulaza, bez pomoćnih prostorija sa poljskim klozetom u dvorištu, pa da stoga na tim prostorijama O.J. nije mogla steći stanarsko pravo radi čega korisnik eksproprijacije nije u obavezi da joj obezbijedi korišćenje drugog odgovarajuće stana”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 1218/87 od 12.3.1987. godine)

Čl. 163. I 164. Zakona o prostornom uređenju

Određena namjena objekta i naselja u kome se on nalazi (“Vikend – naselje”), po pravilu, isključuje mogućnost promjene namjene objekta (obavljanje poslovne djelatnosti u tom objektu), izuzetak se može odrediti samo opštim aktom opštinske skupštine.

IZ obrazloženja:

“Naime, odredbom člana 164. Stava 2. Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, br. 13/74 i 21/81) važećim za vrijeme vođenja prvostepenog postupka i donošenja osporenog rješenja, propisano je da se, ukoliko za određeno područje nije donesen regulacioni plan ili urbanistički plan, urbanistička saglasnost izdaje se na osnovu prostornog plana ili stručne ocjene.

Tuženi, je shodno tome, pravilno postupio kada je odbio žalbu tužioca izjavljenu protiv prvostepenog rješenja, jer je sporno područje (na kome se nalazi vikend kuća tužioca) čl. 21. I 22. Odluke o urbanom području naselja P. I J. (...), namijenjeno za vikend naslje tj. Vikend kuće za odmor. Određena namjerna objekta tužioca i naselja u kome se objekt nalazi, isključuje mogućnost obavljanja poslovne djelatnosti. Takav izuzetak, eventualno, mogao bi se odrediti odlukom opštinske skupštine, što u ovoj stvarni nije slučaj. Stručna ocjena se upravno zasniva na navedenoj odluci i dokazima izvedenim u prvostepenom postupku koji uključuje i grafički prikaz odluke...

Tuženi nije pogrešno primijenio član 163. Zakona o prostornom uređenju, kako to neosnovano ističe tužilac, jer je članom 164. Istog zakona detaljnije razrađen postupak izdavanja urbanističke saglasnosti i omogućeno njeno izdavanje i na osnovu stručne ocjene, ukoliko nisu doneseni planski akti.

Također, tužilac neosnovano zaključuje da je dozvoljeno izdavanje urbanističke saglasnosti za promjenu namjene vikend kuće u poslovni prostor (u kome bi vršio projektovanje na gornjem dijelu prizemlja, au donjem dijelu prizemlja imao specijalizovanu mašinbravarsku radionicu) samim tim što nije zabranjeno obavljanje takve djelatnosti. Naime, namjena naselja K. određena je navedenom Odlukom kao vikend naselje pa i nije potrebno izričito nabrajati koji su objekti i djelatnosti zabranjeni. Svaka ona izgradnja koja bi bila protivna tako utvrđenoj namjeni naselja ne bi bila u skladu sa propisanim uslovima”.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 178/87 od 12.2.1987.godine).

Član 163. stav 2. I član 187. stav 1. Alineja 7. Zakona o prostornom uređenju

Susjedu, čije su pravo i zakonom zaštićeni interesi ugroženi gradnjom susjednog objekta, kome nije dozvoljeno učešće u postupku izdavanje urbanističke saglasnosti za taj objekat u skladu sa odredbama Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74,21/81—odredbe člana 163. stav 2. I člana 187. stav 1. Alineja 7) mora se dozvoliti učešće u postupku izdavanja odobrenja za građenje, iako se to odobrenje izdaje u vrijeme kada se primjenjuje Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 34/86) koji u odredbi člana 66. stav 4. Propisuje da će se eventualne obaveze u odnosu na susjede i prava drugih lica raspraviti u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti.

Iz obrazloženja:

“Odobrenje za građenje, naime, izdaje se ako su ispunjeni svi uslovi iz člana 187. Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74, 21/81 i 34/86) a ne samo pojedini (kao što je u konkretnom slučaju – izdata urbanistička saglasnost, projekat za izvođenje ograde, zemljišno – knjižni izvadak i rješenje o uređenju međa Opštinskog suda I u Sarajevu). Shodno tome, prvostepeni organ je bio dužan da ispita da li se izgradnjom sporne ograde vrijedaju prava tužilaca kao susjeda. Takva dužnost organa uprave postoji iako je u sada važećem članu 187. Stavu 1. Brisane alineje 7. Zakona o prostornom uređenju (Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju, (“Službeni list SRBiH”, broj 34/86),

koja je određivala da se odobrenje za građenje izdaje i na osnovu eventualnih obaveza u odnosu na susjede i prava drugih lica. Upravo zbog toga, i karaktera urbanističke saglasnosti iz člana 163. St. 1. I 2. Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74 i 21/81), tužiocima nije priznat status te i nisu učestvovali u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti. Sada važećim odredbama člana 66. stav 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju, eventualne obaveze u odnosu na susjede i prava drugih lica raspravljaju se u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti. Stoga se susjedu, koji po ranije važećim odredbama Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74), nije imao status zainteresovanog lica u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti, mora dozvoliti, radi zaštite njegovih prava i na zakonu zasnovanih interesa, učestvovanja u postupku izdavanja odobrenja za građenje, iako se odobrenje za građenje, izdaje nakon početka primjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 34/86) od 1.1.1987. godine (član 115. Tog zakona)”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 160/87 od 5.2.1987. godine)

Član 172. Zakona o prostornom uređenju

Čl. 11. I 42. stav 4. ZUS-a

Graditelju privremenog objekta, kome je urbanistička saglasnost izdata sa ograničenim rokom važenja i uz obavezu da po isteku roka objekat ukloni, odnosno poruši kada to zatraži opštinski organ uprave bez prava na naknadu (član 172. Zakona o prostornom uređenju – “Službeni list SRBiH, br. 13/74, 21/81), ne pripada pravo na naknadu štete za porušeni privremeni objekat u postupku po zahtjevu opštinskog organa uprave, takvo pravo graditelju ne pripada ni prema odredbama člana 11. I člana 42. stav 4. Zakona o upravnim sporovima, jer tužiocu šteta nije nanesena izvršenjem upravnog akta koji se osporava, niti je došlo do poništenja tog akta u upravno – sudskom sporu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 153/87 od 5.2.1987. godine)

Član 164. St. 1. I 2., član 187. I član 214. stav 2. Alineja 4. Zakona o prostornom uređenju

I postavljanje podloge na zemljištu u cilju izgradnje parking prostora predstavlja građenje za koje se prethodno mora pribaviti odobrenje za građenje.

Iz obrazloženja:

“Tužilac neosnovano prigovara u tužbi da se izgradnja parking površine – podloge, na zemljištu ne smatra građenjem. Prema odredbama člana 214. Stava 2. Alineja 4. Pod građevinom se, pored ostalog, smatraju javne zelene površine, igrališta, sportski objekti, groblja, skloništa i sline građevine. Iako se radovima koje tužilac traži da izvede na spornom zemljištu, ne izgrađuje nijedna građevina nabrojana primjera radi u alineji 4. Stavu 2. Člana 214. Zakona, sud smatra da se prema istoj zakonskoj odredbi, posavljanje podloge na zemljištu koje po kulturi njiva i na kome nije predviđena nikakva izgradnja u cilju izgradnje parking prostora za vozila, smatra građenjem, jer je to slična građevina npr. Javnoj zelenoj površini ili igralištu bez obzira da li će u isti biti ugrađena ili neće kakva instalacija radi osvjetljavanja parking prostora noću i sl, koje su izričito određene kao građevine. Slijedom toga, za izgradnju parking prostora kao građevine, na osnovu člana 164. Stava 1. I člana 187. Zakona o prostornom uređenju, mora se prethodno pribaviti urbanistička saglasnost i odobrenje za građenje. . .”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 149/87. Od 14.5.1987.godine).

Član 215. stav 1. Tačka 6. I član 204. stav 3. Zakona o porezima građana

Postoji prekršaj iz člana 215. stav 1. Tačke 6. Zakona o porzeima građana i u slučaju kada obveznik posjeduje račun za nabavku proizvoda, sirovine ili pomoćnog materijala, ako taj račun nije odmah (neposredno) po prijemu evidentiran u poslovnim knjigama, pri čemu nije bitna njegova namjera da ga evidentira do kraja radnog radna.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, br. U:1491/87 od 14.5.1987. godine)

Član 48, 132, 214. stav 1. Tačka 8. Zakona o porezima građana

Poreski obveznik prema članu 48. Zakona o porezima građana, je građani koji ličnim radom i dopunskim radom drugih lica samostalno proizvodi robu, vrši promet robe na malo i vrši usluge radi sticanja dohotka u vidu stalnog zanimanja ili u vidu povremene proizvodnje dohotka u vidu stalnog zanimanja usluge, a ne i lice koje on povremeno angažuje. Takvo lice nema obavezu da podnosi prijavu o sticanju dohotka, jer je to dužan učiniti samo poreski obveznik (član 132. Navedenog zakona), pa to lice neprijavlivanjem dohotka ne čini prekršaj iz člana 214. stav 1. Tačka 8. Istog zakona.

Iz obrazloženja:

“Upravni organi polaze od toga da je tužitelj poreski obveznik u odnosu na prihode ostvarene po osnovu izvođenja radova na objektu C.Ž., pa kako ovaj prihod nije prijavio u skladu sa čalnom 132. stav 1. Zakona o porezima građana, to da je počinio poreski prekršaj iz člana 214. stav 1. Tačka 8. Ovog zakona.

Ovakav zaključak upravnih organa, prema stanju spisa, nije se mogao izvesti. Ovo je stoga što u spisima predmeta postoji ugovor između investitora C.Ž. i izvođača radova G.M. zaključen dana 1.8.1986. godine iz kojeg proizilazi da radove izvodi vlasnik zidarske radnje G.M. i da se on obavezuje da će obezbijediti stručnu radnu snagu. IZ izjave tužitelja date na zapisniku od 30.9.1986. godine slijedi da je izvođač radova angažovao tužitelja kao stručnu radnu snagu na malterisanju fasade zgrade uz plaćanje dnevnice od 5.000 dinara po jednom radnom danu. Ovo ukazuje da u ovom slučaju status poreskog obveznika ima izvođač radova, a ne i tužitelj koga je izvođač kao stručnu radnu snagu angažovao, pa otuda i ne proizilazi njegova obaveza da stečeni prihod po ovom osnovu i prijavljuje. Naime, prema članu 132. Zakona o porezima građana, prijavu o sticanju prihoda dužan je da podnese poreski obveznik, a status poreskog obveznika prema članu 48. Ovog zakona ima građanih koji ličnim radom i dopunskim radom drugih lica samostalno proizvodi robu, vrši promet robe na malo i vrši usluge radi sticanja dohotka u vidu stalnog zanimanja ili u vidu povremene proizvodnje robe ili povremenog vršenja usluga. U konkretnom slučaju G.M. kao izvođač radova koji ličnim radom i dopunskim radom drugih lica u vidu stalnog zanimanja vrši zidarske usluge ima status poreskog obveznika, ali ovo svojstvo nemaju, i, lica koja povremeno angažuje, kao što je slučaj sa tužiteljem. Stoga sud nalazi da ima osnova u tužiteljevoj tvrdnji da se nisu stekla obilježja prekršaja iz člana 214. stav 1. Tačka 8. Zakona o porezima građana.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U:1612/87 od 18.6.1987. godine)

Član 205. stav 1. I član 215. stav 1. Tačka 9. Zakona o porezima građana

Nije ispunjena obaveza iz člana 205. stav 1. Zakona o porzeima građana (“Službeni list SRBiH”, broj 39/84 i 8/85) prema kojoj su obveznici poreza dužni da poslovne knjige drže u svojim poslovnim prostorijama, ili u prostorijama organizacije udruženog rada kojoj je povjereno vođenje knjigovodstva. U slučaju kada se poslovne knjige nalaze kod knjigovođe koga je poreski obveznik angažovao za vođenje poslovnih knjiga pa i tada poreski obveznik čini prekršaj iz člana 215. stav 1. Tačka 9. Tog zakona.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 763/87 od 8.1.1987. godine)

Član 4. Zakona o uzurpacijama

Uzurpantom u smislu odredbe člana 4. Zakona o uzurpacijama smatra se: fizički lice, porodica ili porodične zadruge koje su same uzurpirale i koristile zemljište u društvenoj svojini, a ne i lica koja su zajedno sa ostalim seljanima takvo zemljište koristili, a između sebe nisu izvršili diobu i takvo postali pojedinačni individualni uzurpanti zemljišta .

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 40/87 od 12.2.1987. godine)

Član 3. stav 1. Zakona o uzurpacijama

Vrijeme izvršene uzurpacije zemljišta u društvenoj svojini, kao odlučan uslov za priznavanje prava svojine uzurpantu, mora se utvrditi u toku raspravljanja imovinskih odnosa nastalih uzurpacijom prvenstveno na osnovu pismenih dokaza (starog katastarskog operata, prijavljnog lista o cijepanju erarne parcele, šumskih mapa i slično), a tek ako takvih dokaza nema ili su nedovoljni, iskazima svjedoka i drugim dokaznim sredstvima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 42/87 od 16.11.1987. godine)

Član 54. stav 6. Zakona o stambenim odnosima

Član 30. stav 6. Zakona o stambenim odnosima

Davalac stana na korištenje nemože tražiti iseljenje iz stana podstanara, koji koristi stan uz saglasnost nosioca stanarskog prava, ako nije prethodno (ili istovremeno) otkazan ugovor o korištenju stana nosiocu stanarskog prava, jer se podstanar ne smatra licem koje bespravno koristi stan, sve dok nosiocu stanarskog prava, uz čiju je saglasnost uselio u stan, ne prestane stanarsko pravo odlukom nadležnog suda ili stambenog organa.

IZ obrazloženja:

“Tuženi iz činjenice da je H.F. raskinuo radni odnos 13.8.1985. godine (što utvrđuje na osnovu dopisa OOUR-a “Građenje” Lukavac od 16.1.1986. godine i izjave tužioca na zapisniku pred prvostepenim organom od 3.6.1986. godine) i odselio u drugo mjesto, izvodi zaključak da mu je prestalo stanarsko pravo i da se slijedom toga, tužilac smatra nezakonito useljenim licem. Međutim, u postupku donošenja osporenog rješenja organi uprave nisu utvrdili da li je prethodno davalac stana na korištenje otkazao ugovor o korištenju stana H.F. što tužba osnovano ističe, a od ove odlučne činjenice zavisi da li je tužilac bespravno useljeno lice ili nije. Naime, ako nosiocu stanarskog prava nije otkazan ugovor o korištenju stana, onda se tužilac ne može smatrati bespravno useljenim licem, jer on svoje pravo izvodi iz prava nosioca stanarskog prava na osnovu ugovora o podstanarskom odnosu. Prema tome, ne bi bio osnovan zahtjev za iseljenje podstanara koji koristi stan uz saglasnost nosioca stanarskog prava, ako nije prethodno (ili istovremeno) otkazan ugovor o korištenju stana i nosiocu stanarskog prava. Podstanar se, naime, smatra licem koj stana koristi tek kada je nosiocu stanarskog prava, uz čiju se saglasnost uselio u stan, to stanarsko pravo prestalo odlukom nadležnog suda (redovnog ili suda udruženog rada, zavisno od toga o kojem se otkaznom razlogu radi). Ovo i u slučaju ako nosilac stanarskog prava zaista ne koristi stan duže od 6 mjeseci neprekidno, jer mu time ne prestaje stanarsko pravo po sili zakona, nego je to razlog za otkaz ugovora o korištenju stana po članu 47. Zakona o stambenim odnosima (“Slučbeni list SRBiH”, broj 14/84 – prečišćeni tekst). Isto se odnosi i na situaciju kad postoje razosi za otkaz ugovora o korištenju stana iz člana 49. Tog zakona. Drugačije bi moglo biti u slučaju ako se radi o prestanku stanarskog prava po članu 43. I 53. Pomenutog zakona, što tokom postupka nije utvrđeno niti je davalac stana na korištenje to isticao”.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 321/87 od 19.2.1987. godine)

Član 2. stav 2. Ičlan 32. Zakona o stambenim odnosima- prečišćeni tekst

Polazeći od principa da ni vlasnik ni suvlasnik – zajedničar u pravu, ne može na vlastitoj stvari imati uče pravo od prava svojine, ni suvlasnik nema stanarsko pravo, s obzirom na svoju prirodu, moglo sticati samo na cijelom stanu ili njegovom realnom dijelu (sustanarstvo) jednako kao lična služnost (habitatío). Suvlasnik je i prije stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) mogao koristiti stan kao suvlasnik određenog dijela, a na osnovu sporazuma sa ostalim suvlasnicima (uređenje međusobnih suvlasničkih odnosa). Zato suvlasnik ni do stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima nije mogao steći ni svojstvo nosioca stanarskog prava na takvom stanu, pa zato nemože biti ni subjekat ugovora o zamjeni stana u smislu člana 32. Zakona o stambenim odnosima.

Iz obrazloženja:

Analizom provedenih dokaza utvrđeno je naime, da druga ugovorna strana M.M. nema stanarsko pravo na stanu koji se nalazi u ulici P. Nesporno je da M.M. predmetni stan koristi od 1952. Godine i to kao svulasnik $\frac{1}{4}$ dijela stana, odnosno cijele porodične zgrade u kojoj se nalazi ovaj stan, a uz saglasnost ostalih suvlasnika. Nesporno je takođe, da je tužilac nosilac stanarkog prava stana u društvenoj svojini koji se nalazi u ul. P. , te da je kupoprodajnm ugovorom zaključenim 4.2.1986. godine sa M.M. stekao pravo svojine na $\frac{1}{4}$ dijela stana, odnsno porodične stambene zgrade koja se nalazi u ul. P. a u koji stan tužilac namjerava da se useli na osnovu predmetne zamjene. Polazeći od činjenice koja nije sporna da je M.M., druga ugovorna strana u stanu u svojini građana koji se nalazi u ul. P. br. 4. Stanovao kao suvlasnik, sa $\frac{1}{4}$ dijela a koristio cjeli stan uz saglasnost ostalih suvlasnika, upravni organi su izveli zaključak da M.M. nema stanarsko pravo na navedenom stanu, jer je ovaj stan koristio kao vlastiti stan, odnosno kao suvlasnik. I po mišljenju ovog suda, vlasnik pa ni suvlasnik, zajedničar u pravu, ne može na vlastitoj stvari imati uže pravo od prava svojine, zbog čega vlasnik nemože steći stanarsko pravo na idealnim dijelovima drugih suvlasnika, jer se, s obzirom na prirodu stanarskog prava, ovo pravo moglo sticati samo na cijelom stanu ili njegovom realnom dijelu, jednako kao i lična služnost stanovanja (habitatío). Suvlasnik je dakle, mogao koristiti stan u cjelini ili djelimično samo pozivajući se na svoje pravo svojine u alikvotnom dijelu, a u okviru sporazuma sa osalaim suvlasnicima o uređenju odnosa između suvlasnika. Slijedi, dakle, da suvlasnik kao zajedničar u pravu koji je i do stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) koristio vlastiti stan, na takvom stanu nije mogao steći stanarsko pravo niti svojstvo nosioca stanarskog prava. Zbog toga, ni po svatanju ovog suda, raniji suvlasnik predmetnog stana M.M. nemože biti subjekat ugovora o zamjeni stanova koji se zaključuje u smislu člana 32. Zakona o stambeni odnosima. Prema tome, pravilan je zaključak upravnih organa da M.M. nema svojstvo nosioca stanarskog prava na stanu koji je predmet zamjene. Okolnost da je 4.2.1986. godine na osnovu kupoprodajnog ugovora M.M. prestao biti suvlasnik stana koji se nalazi u P. br. 4. Nema značaja za mješavanje ove upravne stvari, jer ni iz ovog razloga nije mogao steći svojstvu nosioca stanarskog prava obzirom na zakonsku zabranu sticanja stanarskog prava na stanu u svojini građana prpisanu članom 2. stav 4. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84).

Prigovor tužioca u tužbi da je voljom ostalih suvlasnika, odnosno njihovom saglasnošću M.M. u navedenom stanu stanovao na osnovu ugovora o korištenju stana nema značaja na sticanje stanarskog prava jer sticanje stanarskog prava zavisi od postojanja uslova koje propisuje Zakon o stambenim odnosima, koji propisi su prinudne prirode i nemogu se mijenjati voljom ugovornih stranaka ako je u suprotnosti sa Zakonom".

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 84/87 od 21.5.1987. godine)

Član 22. stav 3. I član 30. Zakona o stambenim odnosima

Član domaćinstva, koji se sa nosiocem stanarskog prava bio preselio u drugi stan, a zatim se ponovo uselio u raniji stan, smatra se licem koje taj stan koristi bez pravnog osnova, pa se o njegovom iseljenju iz stana odlučuje u smislu odredaba člana 30. Zakona o stambenim odnosima, a ne člana 22. stav 3. Istog zakona, jer se ne radi o nastavljanju korištenja stana od strane člana domaćinstva nakon iseljenja nosioca stanarskog prava.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 975/87 od 15.1.1987. godine)

Član 28. Zakona o stambenim odnosima i čl. 8. I 143. Zakona o opštem upravnom postupku

Kada stambeni organ u smislu člana 28. U vezi sa članom 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br. 14/84 – prečišćeni tekst) odlučuje o zahtjevu za donošenje rješenja, koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana, u postupku kao stranka, osim člana porodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava, koji pretenduje na sticanje svojstva nosioca stanarskog prava, mora da učestvuje i davalac stana na korištenje, jer se u tom postupku odlučuje i o njegovim pravima i pravnim interesima kao ugovorne strane ugovora o korištenju stana.

Za to postoji povreda odredaba člana 143. U vezi sa članom 8. Zakona o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86) a time i razlog za poništaj rješenja, ako prvostepeni organ uprave u ovakvom postupku nije pružio mogućnost davaocu stana na korištenje da učestvuje radi zaštite svojih prava i pravnih interesa.

Iz obrazloženja:

"Pravilno je tuženi odlučio kada je osporenim rješenjem poništio rješenje prvostepenog organa i pravilno izveo zaključak da je prvostepeni organ počinio povredu pravila postupka time što davaocu stana na korištenje nije pružio mogućnost da učestvuje u postupku koji je tužilac pokrenuo u smislu člana 28. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84). I po ocjeni ovog suda ovim je povrijeđeno načelo saslušanja stranke propisano odredbom člana 8. U vezi sa članom 143. Zakona o opštem upravnom postupku, ("Službeni list SFRJ", br. 32/78). Ovo načelo znači da je obaveza upravnog organa koji vodi upravni postupak da omogući stranci da učestvuje u upravnom postupku i da štiti svoje interese i prava, da prisustvuje raspravi i izvođenju dokaza. Budući da se u upravnom postupku koji se vodi kod stambenog organa u smislu člana 28. U vezi sa članom 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, odlučuje o donošenju rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana, to u ovom postupku mora da učestvuje kao stranka član domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava koji pretenduje na sticanje svojstva nosioca stanarskog prava kao i protivna stranka, davalac stana na korištenje, jer se u ovom postupku raspravlja i o interesima i obavezama davaoca stana na korištenje kao eventualne ugovorne stranke ugovora o korištenju stana na čijem zaključenju insistira raniji član domaćinstva nosioca stanarskog prava koji se iselio iz stana".

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 923/87 od 8.2.1987. godine)

Čl. 10. I 22. Zakona o stambenim odnosima

Član 50. Zakona o sudovima udruženog rada

Organ uprave nije nadležan da u postupku koji vodi po zahtjevu davaoca stana na korištenje za iseljenje iz stana lica koja su u stanu ostala nakon iseljenja nosioca stanarskog prava (član 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima) odlučuje o zakonitosti odluke organizacije udruženog rada o dodjeli stana na korištenje radniku (nosiocu stanarskog prava) po osnovu

radnog odnosa. Takva odluka može se pobijati samo u postupku kod suda udruženog rada, koji je, u smislu člana 50. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/80) u vezi sa članom 10. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), nadležan da ocjenjuje da li je odluka o dodjeli stana u skladu sa kriterijima i mjerilima utvrđenim samoupravnim opštim aktom organizacije udruženog rada, koja je izvršila dodjelu stana.

Iz obrazloženja:

“ Polazeći od nepravilnog pravnog zahvatanja, da je upravni organ ovlašten i nadležan da ocjenjuje da li je radniku po osnovu rada dodijeljen stan u skladu sa osnovima i mjerilima utvrđenim samoupravnim opštim aktom organizacije udruženog rada, tuženi je izveo zaključak da ranijem nosiocu stanarskog prava predmetnog stana K.R. dodijeljeni stan iz osnova radnog odnosa nije odgovarajući tj. Ne odgovara potrebama svih članova porodičnog domaćinstva, pa zbog toga izvodi dalji zaključak da sinu ranijeg nosioca stanarskog prava predmetnog stana K.R. pripada pravo da trajno nastavi daljnje korištenje stana zbog čega je knačno odbio zahtjev davaoca stana na korištenje za iseljenje ovog člana domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava.

Međutim, konačna odluka o dodjeli stana na korištenje po osnovu radnog odnosa može se pobijati samo u postupku kod suda udruženog rada i samo je taj sud nadležan u smislu člana 10. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) u vezi sa odredbom člana 50. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/80), da ocjenjuje da li je odluka o dodjeli stana pravilna i da li je u skladu sa mjerilima i kriterijima samoupravnih opštih akata organizacije udruženog rada koja je dodijelila stan radniku iz osnova radnog odnosa.

Zbog toga se osporedna odluka zasniva na pogrešnoj primjeni navedenim propisa što tužilac opravdano ukazuje u tužbi, pa je ovaj sud primjenom člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima, uvažio tužbu tužioca i osporeno rješenje poništio”,

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 956/87 od 12.2.1987. godine)

Član 19. stav 2. I čl. 21. I 22. Zakona o stambenim odnosima

Prestankom stanarskog prava članovima porodičnog domaćinstva nominalnog (izvornog) nosioca stanarskog prava, pa i njegovog bračnog druga, koji ima izvedeno stanarsko pravo, ne prestaje stanarsko pravo nominalnog nosioca stanarskog prava, zato se bračnom drugu, koji je nominalni nosilac stanarskog prava, ne može naložiti iseljenje iz stana u slučaju kada j drugom bračnom drugu koji ima izvedeno stanarsko pravo, dodijeljen na korištenje drugi stan za sve članove porodičnog domaćinstva.

Iz obrazloženja:

“Kada se radi o bračnom drugu, kao nominalnom nosiocu stanarskog prava, a ne o bračnom drugu koji ima stanarsko pravo izvedeno iz prava drugog bračnog druga (član 19. stav 2. Zakona o stambenim odnosima – “Službeni list SRBiH”, broj 14/84 – prečišćeni tekst) takvom bračnom drugu se ne može naložiti iseljenje iz stana u slučaju ako je drugom bračnom drugu, koji ima izvedeno stanarsko pravo, dodijeljeni drugi stan za sve članove porodičnog domaćinstva, jer to ne proizlazi ni od odredaba čl. 21. I 22. Ni iz drugih odredaba pomenutog zakona. Prestankom stanarskog prava članovima porodičnog domaćinstva nominalnog (izvornog) nosioca stanarskog prava, pa i njegovog bračnog druga, koji ima izvedeno stanarsko pravo, ne prestaje stanarsko pravo nominalnog nosioca stanarskog prava.

Organi uprave su iz dokaza koje su preuzeli tokom postupka – rješenja SO C.S. broj 05/2060-20-30326 od 30.6.1965. godine i rješenja N.O.O.S. G.S. broj VI 783/2601 od 23.12.1959. godine utvrdili da je R.A. izvorni nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu, što tokom postupka nije ni bilo sporno, a da je pravo R.Lj., njegove bivše supruge, izvedeno iz njegovog prava, pa su izveli pravilan zaključak da se R.A. nije dužan iseliti iz predmetnog stana i pored činjenice što je njegovoj bivšoj supruzi R.Lj. dodijeljen na korištenje drugi stan za sve članove porodičnog domaćinstva, te da mu to pravo može prestati samo iz razloga iz kojih nosilac stanarskog prava poodredbama citiranog zakona može to pravo izgubiti”.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 554/87 od 7.5.1987. godine)

Član 18. stav 1. Zakona o stambenim odnosima sada član 22. stav 1. Zakona o stambenim odnosima – prečišćeni tekst

Samo u slučaju kada u stanu, nakon smrti nosioca stanarskog prava ili kada je on iz drugih razloga trajno prestao da koristi stan, nije ostao bračni drug kao nosilac stanarskog prava, članovi porodičnog domaćinstva, koji su nastavili sa korištenjem stana mogu sporazumno između sebe odrediti ko će biti nosilac stanarskog prava. Za to nije pravno valjan sporazum zaključen između članova porodičnog domaćinstva umrlog nosioca stanarskog prava o određivanju njegovog sina za novog nosioca stanarskog prava na stanu u kojem je ostao bračni drug umrlog nosioca stanarskog prava.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 231/87 od 12.2.1987. godine)

Čl. 5., 24, 25. I 30. Zakona o stambenim odnosima

Kod odlučivanja o zahtjevu društveno pravnog lica za iseljenje iz stana u društvenoj svojini bespravno useljenog lica i predaju tog stana u osjed podnosiocu zahtjeva, organ uprave nadležan za stambene poslove za ocjenu aktivine legitimacije odnosioca zahtjeva za predaje u posjed stana mora prethodno utvrditi da li je podnosilac zahtjeva davalac na korištenje tog stana, jer samo davalac stana na korištenje, kao društveno - pravno lice, u ogledu stanova u društvenoj svojini ima pravo raspolaganja, korištenja i upravljanja stanom, kao društvenim sredstvom (čl. 5, 24. I 25. Zakona o stambenim odnosima – “Službeni list SRBiH”, broj 14/84 – prečišćeni tekst), pa i pravo da traži predaju u posjed stana nakon iseljenja bespravno useljenog lica (inicijativu za iseljenje takvog lica može dati svako – član 30. stav 1. Pomenutog zakona).

Iz obrazloženja:

“Nasuprot tome, tužba je osnovana u dijelu koji se odnosi na obavezu Č.D. da stan preda u posjed SIZ-u za protorno uređenje komunalne djelatnosti B.L., jer je tuženi u ovom dijelu povrijedio zakon, pa je taj dio osporenog akta nezakonit. Odlučujući o žalbenom prigovoru tužioca da SIZ za prostorno uređenje B.L. nije nosilac prava raspolaganja na predmetnom stanu nego da je to tužilac tuženi je u osporenom rješenju, odbijajući ovaj prigovor, zauzeo stav da to nije bitno pitanje, i da će se o istom odlučiti u parnici koja teče pred redovnim sudom. Ovaj stav tuženog nije pravilan. Naime, samo davalac stana na korištenje, kao društveno – pravno lice, u pogledu stanova u društvenoj svojini, ima pravo raspolaganja, korištenja i upravljanja stanom kao društvenim sredstvom, kako to proizilazi iz odredaba čl. 5, 24. I 25. Istog zakona, dakle i pravo da traži predaju u posjed stana nakon iseljenje bespravno useljenog lica (inicijativu za iseljenje takvog lica može dati svako – član 30. stav 1. Zakona.

Prema tome, suprotno stavu tuženog, ova činjenica je bitna za odlučivanje o zahtjevu za predaju u posjed stana u Ul. E.K. br. 7 u B.L. i predstavlja za ovaj zahtjev SIZ-a za prostorno uređenje B.L. prethodno pitanje (član 144. Zakona o upravnom postupku) o kojem je prvostepeni organ morao da odluči da li će ga sam raspraviti ili će postupak prekinuti. No, s

obzirom da je takav postupak već u toku pred redovnim sudom, a radi se opitanju priznanja prava vlasništva, odnosno raspolaganja, razmotriće se u kom pravcu bi se ovako diskreciono ovlaštenje upravnog organa trebao usmjeriti”.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 910/87 od 8.1.1987. godine)

Član 30. stav 1. Tačka 3. ZUS-a

Tužilac, kao stric maloljetnog djeteta, nije ovlašten po odredbama porodičnog zakona (“Službeni list SRBiH”, broj 21/79) da štiti interese maloljetnog djeteta i da zbog toga ima položaj stranke u upravnom postupku, on može podnijeti prigovor na rad starooca ili organa starateljstva, što znači samo izvršenje radnje u cilju javne kontrole njihovog rada, ali time on ne stiče svojstvo stranke u upravnom postupku. Zato se tužba takvog lica odbacuje na osnovu člana 30. Stv 1. Tačka 3. ZUS-a.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj U: 879/87 od 9.1.1987. godine)

Član 2. stav 3. I član 30. stav 1. Tačka 3. zakona o upravnim sporovima

Prvo na pokretanje upravnog spora protiv drugostepenog rješenja, prema odredbi člana 2. stav 3. Zakona o upravnim sporovima, pripada i zajednici, odnosno organizaciji, čiji je organ rješavao u prvom stepenu, ako smatra da je drugostepenim aktom povrijeđeno njeno samoupravno pravo, ali to pravone pripada i njenim organima koji su rješavali u prvom stepenu.

Kada je tužbom pokrenuo upravni spor prvostepeni organ društveno – političke zajednice, takva tužba se odbacuje zbog nedostatka aktivne parnične legitimacije (član 30. stav 1. Tačka 3. Zakona o upravnim sporovima)

Iz obrazloženja:

“Odredbom stava 3. člana 2. Zakona o upravnim sporovima (“Službeni list SFRJ”, broj 4/77) propisano je da u slučaju kada je organ društveno – političke zajednice ili organizacije rješavao u prvom stepenu u određenoj upravnoj stvari, a po žalbi protiv takvog akta je rješavao organ druge društveno političke zajednice, odnosno organizacije, upravni spor protiv drugostepenog akta može pokrenuti i zajednica, odnosno organizacija čiji je organ rješavao u prvom stepenu, ako smatra da je drugostepenim aktom povrijeđeno njeno samoupravno pravo.

U konkretnom slučaju upravni spor nije pokrenula društveno – politička zajednica, odnosno Opština N.S., već prvostepeni organ uprave ove društveno – političke zajednice, čije rješenje je u žalbenom postupku poništeno, a putem Javnog pravobranilaštva grada S. Kako se iz citirane odredbe vidi da pravona pokretanje upravnog spora protiv drugostepenog rješenja pripada samo društveno – političkoj zajednici a nikako i njenim organima koji su rješavali u prvom stepenu, to je očigledno da tužitelj nema aktivnu stranačku legitimaciju u smislu člana 12. Citiranog zakona za pokretanje upravnog spora. Ovo stoga što se upravni aktom koji donosi prvostepeni organ uprave nikada ne rješava o njegovom pravu ili pravnom interesu, već o pravu ili pravnom interesu stranke u upravnom postupku. Uostalom pravo na pokretanje upravnog spora od strane prvostepenog organa uprave bilo bi suprotno načelu dvostepenosti kao jednom od osnovnih načela upravnog postupka.

Isto tako nije bilo osnova za pokretanje upravnog spora shodno stavu 2. člana 2. Zakona o upravnim sporovima, jer tužitelj u ovoj pravnoj stvari nije nosilac prava ili obaveza o kojima se rješavalo.

Iz izloženog slijedi da tužitelj ne spada u krug lica koja su po Zakonu o upravnim sporovima ovlašćena na pokretanje upravnog spora, pa se njegova tužba ukazuje nedopuštenom, radi čega je i valjalo uz primjenu člana 30.stav 1. Tač 3 Zakona o upravnim sporovima, tužbu odbaciti.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj U: 897/87 od 15.1.1987. godine)

Član 242. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Ne smatra se otklanjanjem nedostatak prvostepenog postupka davanje samo potpunijih razloga u obrazloženju drugostepenog rješenja.

Iz obrazloženja:

“U prvostepenom postupku činjenice nisu potpuno utvrđene i nije se vodilo računa o pravilima postupka, a to je uticalo na rješenje stvar, ali tužena u skladu sa članom 242. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku, nije upotpunila postupak i na odgovarajući način otklonila te nedostatke. Otklanjanje nedostataka u postupku, u tom smislu znači pribavljanje odgovarajućih podataka i dokaza radi upotpunjavanja činjeničnog stanja i njegove pravilne ocjene. Stoga se ne smatra otklonjenjem nedostataka prvostepenog postupka samo davanja potpunih razloga, nego što je to učinjeno prvostepenom rješenju, u obrazloženju rješenja drugostepenog organa kojima se cijene navodi žalbe. Naime, kad po žalbi cijeni zakonitost i pravilnog prvostepenog rješenja, drugostepeni organ je dužan da provjeri da li sve relevantne činjenice u ranijem obnovljenom postupku pravilno utvrđene i da li je iz tih činjenica izveden pravilan zaključak, a ne smije se ograničiti na ocjenu samo onog dijela činjeničnog stanja koji je podloga prvostepenog rješenja, U tom smislu tuženi je trebalo da cijeni i navode prijedloga za obnovu postupka i žalbe da se zemljište na kome je odobreno rekonstruisanje objekta sliježe i dokaze koji ukazuju na to...”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 553/87 od 26.3.1987. godine)

Čl. 242, 263, 266, 267. ZUP-a

Ako je žalba izjavljena samo protiv dijela prvostepenog rješenja kojim je odlučeno o jednoj pravnoj cjelini, drugostepeni organ nije ovlašten d uvažavanjem te žalbe poništi prvostepeno rješenje u cjelini pozivom na odredbe iz člana 242. Zakona o opštem upravnom postupku, bez obzira na nepravilnosti koje sadrže ostali dijelovi prvostepenog rješenja jer navedenim odredbama nije propisana takva mogućnost, te dijelove prvostepenog rješenja drugostepeni organ može izmijeniti i to samo ukoliko postoje razlozi iz čl. 263, 266. I 267. Zakona o opštem upravnom postupku.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 955/87 od 16.1.1987. godine)

Član 210. St. 1. I 4. Zakona o opštem upravnom postupku

Polazeći od načela izraženog u članu 210. stav 4. Zakona o opštem upravnom postupku prema kojem stranka koja postupio po pogrešnom uputstvu ne može zbog toga imati štetnih posljedica u procesualnom smislu, treba smatrati blagovremenom i onu žalbu koju je stranka izjavila nakon isteka zakonskog roka, ali u roku označenom u pouci o pravnom lijeku.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 684/87 od 5.2.1987. godine)

Član 114. stav 1. Zakona o prekršajima

Za vođenje prekršajnog postupka mjesno je nadležan organ one društveno – političke zajednice na čijem području je prekršaj učinjen, bez obzira da li je u toj društveno - političkoj

zajednici sjedište ranje učinioca prekršaja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 963/87 od 8.1.1987. godine)

Član 53. stav 1. Tačka 3. Zakona o vojnoj obavezi

Odredba člana 53. stav 1. Tačka 3. Zakona o vojnoj obavezi ("Službeni list SFRJ", broj 64/85) propisuje obavezu, a nediskreciono ovlaštenje organa društveno – političke zajednice da licu u rezervnom sastavu na njenog zahtjev, odgodi vršenje vojne vježbe kad postoje za to ovim zakonom određeni razlozi, što znači da organ u slučaju postojanja tih razloga, vojnu obavezu mora odložiti.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 745/87 od 8.1.1987. godine)

Član 72. St. 1. I 2. Pravilnika o minimalnim tehničkim i zdravstveno – tehničkim uslovima ugostiteljskih objekata

Odredbom st. 1. I 2. Člana 72. Pravilnika o minimalnim tehničkim i zdravstveno – tehničkim uslovima ugostiteljskih objekata ("Službeni list SRBiH2, broj 23/84) donesenim na osnovu člana 67.s tav 1. Zakona o ugostiteljskoj i turističkoj djelatnosti ("Službeni list SRBiH" br. 35/77 i 11/84) kojim je propisano da se u ćevabdžinici pripremaju i uslućuju određena jela sa roštilja i salate, te kiselo mlijeko i kefir u originalnom pakovanju, a da se ne uslužuje alkoholna pića, nije predviđena mogućnost služenja sokova. Kako je predmet poslovanja ovakvog objekta u pogledu jela i vrste pića kojase mogu služiti tačno naveden u odredbama pravilnika. Tužiteljica, kao vlasnik ugostiteljskog objekta tipa "Ćevabdžinica" ne pripada pravona proširenje predmeta poslovanja izdavanjem odobrenja za usluženje sokovima, iako takva zabrana pravilnikom nije predviđena (kao što je npr. Predviđena za usluženje alkoholnim pićem).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 782/8.1.1987. godine)

Član 35. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini

Rok za podnošenje zahtjeva za izdavanje odobrenja za gradnju po članu 35. Zakona o građevinskom zemljištu je prekluzivan, pa raniji vlasnik ograđevinskog zemljišta kome je utvrđeno prvenstveno pravo ako u roku od jedne godine od dana pravosnažnosti rješenja o utvrđivanju prvenstvenog prava korištenja građevinskog zemljišta ne podnese zahtjev za izdavanje odobrenja za građenje, bez obzira na razloge propuštanja ovog roka.

Iz obrazloženja:

" U postupku koji je prethodio donošenju osporenog rješenja utvrđeno je da tužitelj u roku od jedne godine od dana pravosnažnosti rješenja Opštinskog sekretarijata za imovinsko – pravne i geodetskso – katastarske poslove B.L. broj 06/I-474-189/84 od 20.11.1984. godine kojim mu je utvrđeno prvenstveno pravo korištenja na građevinskom zemljištu radi izgradnje porodične stambene zgrade, nije podnio zahtjev za izdavanje odobrenja za građenje. Kako je odredbom člana 35. Zakona o građevinskom zemljištu društvene svojine ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) propisano da će se rješenjem utvrditi gubitak prvenstvenog prava korištenja na građevinskoj parceli ako raniji vlasnik, čije je prvenstveno pravo korištenja na građevinskoj parceli utvrđeno, u roku od jedne godine od dana pravosnažnosti rješenja o utvrđivanju prvenstvenog prava korištenja građevinskog zemljišta ne podnese zahtjev za izdavanje odobrenja za građenje, to je pravilno zaključenoda je tužitelj izgubio prvenstveno pravo korištenja. Stoga je tuženi pravilno postupio kada je primjenom člana 240. Zakona o opštem upravnom postupku žalbu tužitelja protiv prvostepenog rješenja o gubitku prvenstvenog prava korištenja odbio kao neosnovan. Pri tome na rješenje ove stvari nije mogla uticati okolnost što je tužitelj zbog odsutnosti iz Jugoslavije propustio zakonski rok za podnošenje zahtjeva za

izdavanje odobrenja za građenje, jer se ovdje radi o prekluzivnom roku, čijim protekom se gubi određeno materijano pravo i u odnosu na koji je irelevantno zbog kojih razloga je propušten.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 1734/87 od 14.5.1987. godine)

Čl. 2., 27. I 28. Zakona o položaju vjerskih zajednica

Čl. 1. I 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Ne samo vjerske zajednice, nego i njeni organi (u ovom slučaju crkvena opština) imaju svojstvo građansko – pravnog lica ako su pravno verifikovani (osnivanje prijavio osnivač u roku od 30 dana nadležnom opštinskom organu uprave na čijem je području sjedište organa), pa u takvom slučaju i ovi organi imaju položaj stranke u upravnom postupku u kojem se odlučuje o njihovim pravima i pravnim interesima.

IZ obrazloženja:

“Tuženi samtra da tužiteljica ne može biti stranka u ovom upravnom postupku, s obzirom da je odredbom člana 28. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica (“Službeni list SRBiH”, broj 36/76) propisano je da su za izgradnju, adaptaciju i tehnički prijem vjerskih objekata vjerske zajednice dužne pribaviti dokumentaciju i odobrenje nadležnog opštinskog organa uprave u skladu sa zakonom, iz čega tuženi izvodi zaključak da pravo na podnošenje zahtjeva za izdavanje urbanističke saglasnosti imaju samo vjerske zajednice, a ne i njeni organi, koji su konstituisani u skladu sa odredbama člana 2. Istog zakona i prijavljeni kod nadležnog organa, zbog čega je pozivan na odredbe člana 125. Zakona o opštem upravnom postupku, prvostepeno rješenje poništio i tužbu odbacio.

Pravni stav tuženog da, u smislu navedenog zakona samo vjerske zajednice imaju stranačku sposobnost, a ne i njihovi organi i organizacije, nije pravilan, jer se zasniva na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Prema odredbi člana 50. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku u upravnom postupku stranka može biti svako fizičko i pravno lice, što znači da je svojstvo stranke priznato svim subjektima, koji popravilima materijalnog prava mogu biti nosioci prava i obaveza (razni oblici udruživanja rada i sredstava, kao i drugi kolektiviteti kojima je materijalnim propisima, to svojstvo priznato).

Odredbom čl. 27. I 28. Zakona o položaju vjerskih zajednica zaista je propisano da vjerske zajednice mogu u skladu sa zakonom, sticati pravo vlasništva na građevinskim objektima i drugim nekretninama, koje im služe za potrebe vršenja vjerskih obreda i poslova, kao i za smještaj svog osoblja, a za izgradnju ili adaptaciju građevine su dužne da pribave potrebnu dokumentaciju i odobrenje nadležnog opštinskog organa uprave u skladu sa zakonom. Tuženi, međutim, pogrešno tumači ove odredbe kada nalazi da isključivo vjerske zajednice mogu gradnjom ili na drugi način sticati pravo vlasništva na nekretninama i u tu svrhu učestvovati u postupku pribavljanja za to potrebne dokumentacije, mada istovremeno utvrđuje da se u smislu člana 2. Pomenutog zakona, mogu konstituisati i organi vjerske zajednice i imati svojstvo građansko – pravnog lica. Ako je već zakon predvidio mogućnost osnivanja organa ili organizacija vjerskih zajednica sa svojstvom građansko – pravnog lica ukoliko je osnivač prijavio njihovo osnivanje u roku od 30 dana nadležnom opštinskom organu uprave na čijem se području nalazi sjedište novoosnovanog organa ili organizacije, sa kojim danom se to svojstvo i stiče, onda se takvom organu ili organizaciji ne može uskratiti pravo da građenjem stiču svojstvu na građevinskim objektima koji im služe za vršenje vjerskih obreda i da traže pribavljanje potrebne dokumentacije za gradnju objekta. Takav stav bi bio u suprotnosti i sa odredbama zakona o svojinsko – pravnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 6/80), koje u čl. 1. I 2. Određuju da građani, udruženja građana i druga građansko – pravna lica mogu biti nosioci svojine na pokretnim i nepokretnim stvarima. U članu 5. St. 1. I 2. Ustava srpsko –

pravoslavene crkve propisano je da su pravna lica, između ostalih i crkvene opštine, te da su sva ta pravna lica, dakle i crkvena opština, sposobna da po zakonskim propisima stiču i drže kako pokretna, tako i nepokretna dobra i vrše sva prava i obaveze- koje mu, s obzirom na to svojstvo, pripada.

Kada se naprijed citirane odredbe dovedu u međusobnu vezu, mora se zaključiti da bi i tužiteljica, kao crkvena opština, imala svojstvo građansko-pravnog lica ukoliko je njeno osnivanje osnivač prijavio nadležnom opštinskom organu uprave na način propisan u članu 2. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica, a samim tim mogla bi da stiče svojinu na nepokretnim (i na pokretnim) stvarima i gradnjom, te u tu svrhu učestvuje u postupku pribavljanja potrebne dokumentacije sa svojstvom stranke."

(Presude Vrhovnog suda BiH, broj U-598/87. Od 2.4.1987. i U-546/87. Od 14.5.1987.godine).

Član 47. Zakona o zajednicama za zapošljavanje i pravima radnika za vrijeme privremene nezaposlenosti

Član 46. Zakona o zapošljavanju

Član 43. Zakona o zapošljavanju

Kod ponovnog ostvarivanja prava na novčanu naknadu za vrijeme privremene nezaposlenosti uzima se u obzir samo rad koji je ostvaren poslije rpestanaka primanja novčane naknade i vrijeme za koje je radniku priznata novčana knada, a ne i vrijeme provedeno na radu prije ranijeg primanja novčane naknade.

IZ obrazloženja.

“Smisao zakonskih odredaba koje reguišu pritanja materijalnog obezbjeđenja za vrijeme privremene nezaposlenog je da radnik, osim prava na zdravstvenu zaštitu, penzijsko i invalidsko osiguranje, dodatak na djecu i dr. za to vrijeme ima pravo i na novčanu naknadu i da to pravo može pnovo steći kad ponovo ispuni uslove propisane za sticanje tog prava, a da se pri tome vrijeme provedeno na rdu (i ono koje se sa tim izjednačava) kao osnov za sticanje tog prava, uzima u obzir samo jednom. Zakonom o zajednicama za zapošljavanje i pravima radnika za vrijeme privremene nezaposlenosti (“Službeni list SRBiH”, 37/72) , koji je bio na snazi do donošenja zakona o zapošljavanju (“Službeni list SRBiH”, broj 14/78), koji je primijenjen na konkretni slučaj), u članu 47. Sadržavao je izričitu zakonsku odredbu da se u slučaju kada radnik kome je prestalo pravo na novčanu naknadu, može i ponovo ostvariti pravo na tu naknadu ako ponovo ispuni propisane uslove za sticanje tog prava, s tim što se u vrijeme provedeno na radu prije posljednjeg ostvarenja prava na novčanu naknadu. Zakon o zapošljavanju (“Službeni list SRBiH”, broj 14/78) regulište ovo pitanje u članu 46. Koji više ne sadrči takvu izričitu odredbu ali tumačenjem odredbe stava 1. Tog člana prema kojoj radnik kome je prestalo pravo na novčanu naknadu ima prado da je ponovo ostvari ako ponovo ispuni uslove propisane za to sticanje, mora se zaključiti da se pod “ponovnim uslovima” podrazumijeva i određeno vrijeme zaposlenja, pored ovog koje se, prema stavu 2. Tog člana, takođe uračunava, a vrijeme zaposlenja je uslov ne samo za sticanje (član 39), nego i za trajanje tog prava (član 44 tog zakona). Iste odredbe sadržane su i u članu 43. Sada važećeg Zakona o zapošljavanju (“Službeni list SRBiH”, broj 30/85).

Osim toga, odredbom člana 15. stav 2. Pravilnika o ostvarivanju prava iz materijalnog obezbjeđenja i drugih prava za vrijeme za vrijeme prijevremene nezaposlenosti radnika (“Slučbeni list SRBiH”, broj 33/82 – prečišćeni tekst), kojim se briže regulišu uslovi, obim i način ostvarivanja prava iz materijalnog obezbjeđenja id rugih prava za vrimem privremene nezaposlenosti radnika u skladu sa zakonom o zapošljavanju i Statutom SIZ za zapošljavanje

S, izričito je propisano da se u vrijeme provedeno na radu za ponovno sticanje i ostvarivanje prava na novčanu naknadu ne računa vrijeme provedeno na radu prije posljednjeg ostvarivanja prava na novčanu naknadu. Sada važeći pravilnik o materijalnom obezbjeđenju za vrijeme privremene nezaposlenosti ("Službeni list SRBiH", broj 4/86) još jasnije reguliše ovo pitanje i u odredbi člana 10.s tav 2. – prva rečenica propisuje da se u vrijeme rada uza ostvarivanje prava na novčanu naknadu ne uzima ono vrijeme rada za koje je radniku priznato pravo na novčanu naknadu, dakle ne uzima se vrijeme rada prije ranijeg ostvarenja prava na novčanu naknadu.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti tumači odredbu člana 46. stav 2. Zakona o zapošljavanju ("Službeni list SRBiH", broj 14/78) da se vrijeme privremene nezaposlenosti za koje je radnik primio novčanu naknadu ne smatra prekidom u radu pri ponovnom ostvarivanju prava na novčanu naknadu – tako što smatra da se pod riječima da "nema prekida u radu" podrazumijeva da nema prekida u kontinuitetu vremena provedenog na radu i da se za to tužiocu trebalo pri ponovnom ostvarenju prava na novčanu naknadu. Za vrijeme privremene nezaposlenosti priznati ukupan radni staž, pa prema tome stanju odrediti dužina trajanja primanja te naknade, što se, s obzirom na naprijed citirane propise i iznijeta tumačenja, ne može usvojiti. Smisao odredbe člana 46. stav 2. Citiranog zakona "da nema prekida u radu" znači da se i vrijeme privremene nezaposlenosti, za koje je radnik primao novčanu naknadu, smatra kao vrijeme provedeno na radu, koje je uslov za ostvarivanje prava na novčanu naknadu a nikako da se radni staž računa na način kako to zahtjev smatra. Takvo tumačenje značilo bi da se isti vremenski period rada uzima dva puta kao osnov za sticanje prava na novčanu naknadu, što ne samo da nema uporišta, nego je suprotno citiranim zakonskim odredbama".

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Uvl. – 2/86 od 10.2.1987. godine)

Čl. 13. I 18. Zakona o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorijama

Poslije stupanja na snagu Zakona o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorijama ("Službeni list SRBiH", broj 23/79) ne može se steći pravo svojine građenjem poslovne zgrade, odnosno poslovne prostorije, čija površina prelazi 70 m² ako građanin ili građansko pravno lice koje je takvu zgradu ili prostoriju izgradilo u njoj ne obavlja dozvoljenu djelatnost samostalnim ličnim radom ni su slučaju kada je zgrada ili prostorija izgrađena na osnovu odobrenja za građenje izdatom od strane za to nadležnog organa. I u takvom slučaju izgrađena poslovna zgrada, odnosno prostorija, postaje društvena svojine bez prava vlasnika na naknadu.

Iz obrazloženja:

"Nije osnovan prigovor tužitelja da se nisu tekli zakonski uslovi za oduzimanje poslovnog prostora bez naknade s obzirom da je sporni poslovni prostor izgradio uz odobrenje nadležnog opštinskog organa uprave. NI jednom odredbom Zakona o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorijama nije predviđeno da se podruštvljavanje poslovnog prostora u smislu člana 18. stav 3. Ovog zakona neće vršiti u odnosu na poslovni prostor koji je izgrađen uz pribavljeno odobrenje nakdnežnog opštinskog organa uprave. Prema tome, sticanje poslovnog prostora građenjem preko 70 m² od strane građanina koji se u njemu ne bavi dozvoljenom djelatnošću ne stiče se i svojina, bez obzira na okolnost da li je izgrađen uz saglasnost, odnosno pribavljeno odobrenje za građenje. Dakle, bitna i odlučna činjenica u konkretnom slučaju je da je tužitelj stekao građenjem poslije stupana na snagu citiranog zakona poslovni prostor preko 70 m² i da se u njemu ne bavi dozvoljenom djelatnošću, a to su zakonom propisani uslovi za podruštvljavanje poslovnog prostora, bez prava na naknadu a ne i okolnost da li je izgrađen uz odobrenje ili bez njega".

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 639/87 od 12.3.1987. godine)

Čl. 18. I 19. Zakona o izdavanju i usmjeravanju sredstava za stambene potrebe i samoupravnim interesnim zajednicama u oblasti stanovanja

Za podnošenje zahteva za izvršenje opravki koje se odnose na održavanje zajedničkih dijelova stambene zgrade (Npr. krova, dimnjaka, olučnih cijevi i dr.) prema odredbi čl. 17. I 18. Zakona o izdavanju i usmjeravanju sredstava za stambene potrebe i samoupravnim interesnim zajednicama stanovanja ("Službeni list SRBiH", br. 13/74 i 34/80), aktivno je legitimisan samo kućni savjet, a ne i nosilac stanarskog prava na nekom od stanova.

I nosilac stanarskog prava bi mogao da traži takvu opravku samo onda ako nedostaci na nekom od zajedničkih dijelova zgrade utiču na oštećenje dijelova stana.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi člana 35. St. 1. I2 . Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst) nosiocu stanarskog prava pripada pravo da od davaoca stana na kroitšenje odnosno zajednice stanovanja zahtijeva da u okviru ovjje obaveze održavanj stana saglasno normativima koje je svojim propisom odredila skupština opštine, izvršio potrebne opravke u stanu a koje ne padaju na teret nosioca stanarskog prava, ali samo u okviru programa održavanja stana, te minimalnih tehničkih i drugih normativa za održavanje stambenih zgrada i finansijskog plana za tekuću godinu a koje na osnovu odredbe čl. 14. Zakona o izdavanju i usmjeravanju sredstava interesnih zajednica u stambenoj oblasti, ("Službeni list SRBiH", br.13/74 i 34/80) odnosi SIZ stanovanja. Međutim, za isticanje zahtjeva za vršenje opravke koje se odnose na održavanje dijelova zgrade kao npr. Potkrovlje zgrade, dimnjaci stambenog objekta ili olučne cijevi, prema odredbi čl. 17 i 18 citiranog zakona aktivno je legitimisan samo kućni savjet kako to osnovano tužilac u tužbi ističe, a ne nosilac stanarskog prava stana u zgradi, osim ako bi se utvrdilo da nedostaci na zgradi direktno utiču na oštećenje dijelova stana koji su u vezi sa navedenim dijelovima zgrade.

U konkretnom slučaju, budući da tuženi nije u skladu sa članom 33. stav 3. Zakona o upravnim sporovima ovom sudu dostavio spis koji se odndsi na ovu upravnu stvar, nije se mogla ispitati osnovanost prigovora tužioca da se osporeno rješenje zasniva na pogrešnoj primjeni citiranih odredaba materijalnog prava. Naime, bez spisa se ne može ocijeniti postojanje odlučne činjenice, odnosno ne može se ocijeniti o kojim se opravkama može se ocijeniti o kojim se opravkama radi tj. Radi li se o opravkama i radovima i radovima koji se mogu tretirati kao opravke na djelovima zgrade čiji nedostaci direktno utiču na oštećenje stana. Od postojanja ovih činjenica ovisi neophodan odgovorna pitanje, da li je nosilac stanarskog prava predmetnog stana bio legitimisan za pokretanje upravnog postupka radi utvrđivanja nužnosti opracki ili je za isto legitimisan kućni savjet zgrade u smislu člana 17. I 18. Citiranog zakona".

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 919/87 od 8.1.1987. godine)

Član 2. Zakona o komunalnoj inspekciji i član. 8. Zakona o komunalnim djelatnostima

Porodična stambena zgrada odnosno njena fasada, iako se nalzi u ulici, nije komunalni objekat, pa komunalni isnpektor nije ovlašten da naredi vlasniku porodične stambene zgrade popravljanje fasade.

Iz obraloženja:

"Po ocjeni suda, opštinski komunalni inspektor je ovlašćen, shodno odredbama pčlana 2. Zakona o komunalnoj inspekciji, da vrši nadzor nad obavljanjem komunalnih usluga i korištenjem komunalnih objekata i uređaja. Porodična stambena zgrada, odnosno njena

pasada, iako se nalazi u ulici, nije komunalni objekat (komunalni uređaj, dobro u opštoj upotrebi, sličan objekat ili komunalna djelatnost, predviđena članom 8. Zakona o komunalnim djelatnostima - "Službeni list SRBiH", br. 40/75, 16/82 i 29/86), pa komunalni inspektor, prema odredbama zakona o komunalnoj inspekciji, a ni prema članu 26. Odluke o komunalnom redu na području opštine B. (koja ovu, komunalnu, oblast i ne može regulisati suprotno zakonskim odredbama) nije ovlašten da naredi vlasniku porodične stambene zgrade popravljjanje fasade.

U ovoj stavri, na osnovu člana 254. Alineja 4. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", br. 13/74, 21/81 i 34/86) nadležan je urbanističko građevinski inspektor da preduzme mjere inspekcijuskog nadzora ako građevina, zbog fizičke dostrojivosti elementarne nepogode ili drugih razloga ne može dalje da služi svojoj namjeni, odnosno ako iz istih razloga postoji opasnost po život i zdravlje ljudi, saobraćaj ili okolne objekte. U tom smislu, komunalni inspektor bio je dužan, ukoliko utvrdi povredu navedeenih odredaba Zakona o prostornom uređenju, da, na osnovu člana 127. Zakona o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", br. 38/78, 13/82, 40/82 i 40/84) bez odlaganja obavijesti urbanističko građevinskog inspektora. Ako nisu ispunjene pretpostavke iz člana 254. Alineje 4. Zakona o prostornom uređenju, onda se prema tužiocu i ne mogu preduzimati takve inspekcijske mjere.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 1118/87 od 16.4.1987. godine)

Član 294. Zakona o državnoj upravi

Nisu ispunjene pretpostavke za stavljanje radnika organa uprave na raspolaganje samom činjenicom što mu je izrečena disciplinska mjera za povredu radne udžnosti.

Rješenje o stavljanju rdnika organa uprave na raspolaganje može se donijeti nakn što se utvrdi da to zahtijevaju naročite potrebe službe.

Iz obrazloženja:

"Osporeno rješenje i pobijana presuda zasnovani su na utvrđenju da je tužiocu konačno izrečena disciplinska mjera rasporeda na druge poslove i zadatke zbog povrede radne dužnosti i da je time učinjeno vjerovatnim da su postojale naročite potrebe službe za stavljanje tužioca na raspolaganje pa je tužilac, rješenjem Izvršnog odbora SO-e (...) stavljen na raspolaganje a takvo rješenje kao zakonito ocjenjuje u presudi i Upravni sud BiH.

Odredbama stava 1. Člana 294. Zakona o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", br. 38/78, 13/82, 40/82 i 40/84), na kojima se oslanja pobijana presuda,propisano je da radnika organa uprave izvršni organ može staviti na raspolaganje kad to zahtijevaju naročite potrebe službe. Stavljanje radnika na raspolaganje regulisano je članovima 294295. I 296. Isto zakona, u istoj glavi – XI (RADNI ODNOSI RADNIKA ORGANA UPRAVE), u podnaslovu 17) Radnici na raspolaganju, u kojoj glavi je, pored ostalog, regulisana i disciplinska odgovornost radnika u podnaslovu 11) Disciplinska odgovornost radnika.

Iz takvog načela regulisanja proizilazi da zakon ne izjednačuje disciplinsku odgovornost rdnika, koja ima širi domašaj, i slučajeve stavljanja radnika na raspolaganje, koji bi trebalo da imaju užu domašaj.

Naime, radnik disciplinski odgovara za povrede radne dužnosti koje učini svojom krivicom (član 259. stav 1. Zakona), a izvršni organ može, samo onda kada to zahtijevaju naročito potrebne lsučbe, staviti radnika organa uprave na raspolaganje.

Stoga, je, po ocjeni ovog suda, pogrešno stanovište osporenog rješenja i pobijane presude da je samom činjenicom izricanja disciplinske mjere “učinjeno vjerovatnim” da su postojale naročite potrebe službe za stavljanje tužioca na raspolaganje (osim goa, sud rješava spor na podlzi utvrđenih činjenica, a ne onih koje su učinjenje vjerovatnim). Izricanjem disciplinske mjere po pravilu, ne stiču se pretpostavke da se radnik organa unutrašnjih poslova (milicionar) stavi na raspolaganje, na osnovu člana 294. stav 1. Zakona o državnoj upravi. Osporeno rješenje i pobijana presuda, a što zahtjev osnovano ističe, ne utvrđuje kakve su to naročite potrebe službe zahtijevale da se tužilac stavi na raspolaganje”. “Naročite potrebe službe “ predstavljaju pravni standard koji se, u svakom konkretnom slučaju, mora odrediti. U tom smislu bilo bi pogrešno poistovijetiti disciplinsku odgovornost radnika sa stavljanjem na raspolaganje, kao što to proizilazi iz pobijane presude, i izvoditi zaključak da se izricanjem disciplinske mjere automatski stiče pretpostavke za stavljanje radnika na raspolaganje, jer bi se time neopravdano proširili slučajevi stavljanja radnika na raspolaganje, što proizilazi iz sistematskog tumačenja zakona.

U ovoj stvari tužilac je već odgovarao u disciplinskom postupku, te ne može biti stavljen na raspolaganje (odgovornost za krivično djelo i prekršaj ne isključuju disciplinsku odgovornost radnika ako ista radnja predstavlja i povredu radne dužnosti . član 259. stav 3. Zakona o državnoj upravi i obrnuto, ali nije propisano da ne isključuje istavljanje radnika na raspolaganje) samom činjenicom okončanja disciplinskog postupka kojim mu je izrečena disciplinska mjera. Stoga je, u postupku donošenja osporenog rješenja, odnosno pobijane presude, trebalo utvrditi da li postoje naročite potrebe službe da se tužilac stavi na raspolaganje, jer je očividno da član 294. stav 1. Zakona o državnoj upravi nema u vidu isključivo i samo postojanje izrečene disciplinske mjere, kao pretpostavke za stavljanje na raspolaganje, nego naročite potrebe službe. Upravni sud BiH, međutim, nije sa ovog stanovišta cijenio ispunjenje pretpostavki za stavljanje tužioca na raspolaganje, na osnovu člana 294. stav 1. Zakona o državnoj upravi, pa je stoga , pobijenom presudom toga suda povrijeđen materijalni zakon.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Uvl. 21/87 od 21.5.1987. godine)

Član 204. stav 8. Zakona o udruženom radu

Član 140. Zakona o radnim odnosima

Član 125. Zakona o državnoj upravi

Član 23. Zakona o sudovima udruženog rada

Inspektor rada nije ovlašten da naloži poništaj odluke radničkog savjeta i disciplinske komisije (kojom je radniku izrečena mjera prestanka radnog odnosa zbog povrede radnih obaveza) nego samo otklanjanje nepravilnosti u postupku. Takva mjera inspektora rada ima privremeni karakter te odlaže izvršenje odluke organa samoupravljanja sve do ne postane pravosnažna.

Iz obrazloženja:

“Prvostepeni organ je svojim rješenjem od 24.2.1986. godine naložio Radničkom savjetu (...) da poništi svoju odluku o ... (kojom je potvrđena odluka Zejdedničke disciplinske komisije ...) i odluka Zejdedničke disciplinske komisije od ... o povredi radne obaveze od strane tužioca.

Ukoliko bi inspektor rada, nakon sporvedenog upravnog postupka imao ovlaštenje (koa u konkretnom slučaju) da nalaže samoupravnim organima da ponište svoju odluku o disciplinskoj odgovornosti radnika onda bi nerijetko, nastajale situacije dvostrukog odlučivanja u istoj stvari. Naime, odredbama člana 204. stav 8. Zakona o udruženom radu (“Službeni list SFRJ”, broj 53/76 i 57/83) predviđena je mogućnost pokretanja postupka pred sudom udruženog rada protiv odluke radničkog savjeta (donesene o prigovoru protiv odluke

zajedničke disciplinske komisije). Postupak pred sudovima udruženog rada, kao samoupravnim sudovima, ima za cilj potpuniju zaštitu prava radnika i donošenja zakonite odluke. Matičnu zaštitu svojih prava iz radnog odnosa, i kada su u pitanju disciplinske mjere, radnici ostvaruju pred samoupravnim organima u organizaciji udruženog rada, a zatim pred sudovima udruženog rada. Time se ne isključuje određena uloga inspektora rada kao organa državne vlasti u vršenju javnih ovlaštenja, s tim što njega mjera ima drugačiji karakter. Kada bi i mjera inspektora rada imala isti karakter kao i odluka suda udruženog rada onda bi to imalo za posljedicu donošenja dvije odluke koje bi mogle biti i različite (inspektora rada kao organa uprave i suda udruženog rada) što za cilj ne bi imalo ekonomičnost postupka i efikasnosti nego neekonomičnost i neefikasnost.

Stoga inspektor rada, u konkretnom slučaju, nije imao ovlaštenja da zalazi u materiju suda udruženog rada i nalaže poništenje odluke radničkog savjeta i zajedničke disciplinske komisije što bi, u nekim situacijama, onemogućilo vođenje postupka pred sudom udruženog rada (mogućnost zaštite prava radnika pred samoupravnim organima i sudom udruženog rada uređena je Zakonom o udruženom radu – saveznim i ne može se isključiti ni drugačije urediti republičkim zakonom).

Prema odredbama člana 140. Zakona o radnim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 4/84, 40/84 i 9/86) u vezi sa članom 125. Zakona o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", broj 38/78, 13/82, 40/82 i 40/84) inspektor rada ima pravo donijeti rješenje i narediti otklanjanje nedostataka i u slučajevima prestanka radnog odnosa radnika. Takva mjera inspektora rada ima privremeni karakter tako što će odložiti izvršenje odluke samoupravnog organa organizacije udruženog rada sve dok ona ne postane pravosnažna (u ovom slučaju) sve dok ne protekne rok za pokretanje postupka pred sudom udruženog rada od 30 dana od dostavljanja odluke radničkog savjeta tužiocu, a ako je pokrenut pred sudom udruženog rada sve, dok sud udruženog rada ne donese pravosnažnu presudu.

Osim toga, inspektor rada ima pravo i da obavijesti nosioca ovlaštenja iz člana 23. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 24/74 u vezi sa članom 24. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 38/84) kako bi isti organi npr. Pokrenuli postupak pred sudom udruženog rada ili na drugi način tražili otklanjanje nezakonitosti.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U: 837/87 od 22.1.1987. godine)

REGISTAR PROPISA ZA GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi.

Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53/76 i 57/83)

Zakon o proširenju reprodukciji i minulom radu ("Službeni list SFRJ", broj 21/82)

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80)

Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78, 39/85)

Zakon o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", broj 19/78 i 24/86)

Zakon o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74)

Zakon o mjenici ("Službeni list FNRJ", broj 104/46, "Službeni list SFRJ", broj 16/65 i 54/70)

Zakon o prometu zemljišta i zgrada – raniji ("Službeni list SFRJ", broj 43/65)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta ("Službeni list SFRJ", broj 12/67 – raniji)

Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", broj 33/72 do 11/86 – prečišćeni tekst u "Službeni list SFRJ", broj 43/83)

Zakon o vojnim sudovima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77 i 13/82)

Zakon o krivičnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 26/86 – prečišćeni tekst)

Zakon o parničnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 4/77 do 58/84)

Zakon o izvršnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 20/78 i 6/82)

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 43/82)

Sporazum između SFRJ i SR Njemačke o socijalnom obezbjeđenju (“Službeni list SFRJ”, broj 9/69)

Pravilnik o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije, obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga (“Službeni list SFRJ”, broj 31/85, 42/85 i 8/86)

Opšte uzanse za promet robom (“Službeni list FNRJ”, broj 15/54)

Posebne uzanse o građenju (“Službeni list SFRJ”, broj 18/77)

Republički propisi

Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji u BiH (“Službeni list NR BiH”, broj 2/46 do “Službeni list SRBiH”, broj 41/67)

Zakon o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 9/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o prometu nepokretnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78)

Zakon o putevima (“Službeni list SRBiH”, broj 6/78 i 21/83)

Zakon o rudarstvu (“Službeni list SRBiH”, broj 4/84 – prečišćeni tekst)

Zakon o fizičkoj kulturi (“Službeni list SRBiH”, broj 3/77 i 19/84)

Zakon o prekršajima (“Službeni list SRBiH”, broj 19/86)

Zakon o ugostiteljskoj i turističkoj djelatnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 35/77 i 11/84)

Zakon o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 i 12/87)

Zakon o nasljeđivanju (“Službeni list SRBiH”, broj 7/80)

Porodični zakon (“Službeni list SRBiH”, broj 21/79)

Zakon o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH”, broj 19/86)

Pravilnik o uslovima i načinu oslobađanja učenika od nastave fizičkog vaspitanja (“Službeni list SRBiH”, broj 10/74 i 15/75)

